

**SAĞLIKLI KENTLER İÇİN KAMUSAL MEKAN
KALİTESİNİN ARTTIRILMASINDA KATILIMCI
TASARIMIN ÖNEMİ:
BURSA ALTIPARMAK MEYDANI - STADYUM
CADDESİ ÖRNEĞİ**

SERPİL KIZILOĞLU

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**SAĞLIKLI KENTLER İÇİN KAMUSAL MEKAN KALİTESİNİN
ARTTIRILMASINDA KATILIMCI TASARIMIN ÖNEMİ:
BURSA ALTIPARMAK MEYDANI - STADYUM CADDESİ ÖRNEĞİ**

SERPİL KIZILOĞLU
0000-0001-6592-9556

Doç. Dr. Sibel POLAT
(Danışman)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

BURSA – 2019
Her Hakkı Saklıdır

TEZ ONAYI

Serpil KIZILOĞLU tarafından hazırlanan ‘‘Sağlıklı Kentler İçin Kamusal Mekan Kalitesinin Arttırılmasında Katılımcı Tasarımın nemi: Bursa Altıparmak Meydanı-Stadyum Caddesi rneği ’’ adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Sibel POLAT

Başkan: Doç. Dr. Sibel Polat **İmza**
0000-0003-4380-0457
Bursa Uludağ . Mimarlık Fakültesi,
Mimarlık Anabilim Dalı

ye: Doç. Dr. Arzu ahantimur **İmza**
0000-0002-5907-1773
Bursa Uludağ . Mimarlık Fakültesi,
Mimarlık Anabilim Dalı

ye: Doç. Dr. Gül Atanur **İmza**
0000-0001-7240-8839
Bursa Teknik . Orman Fakültesi,
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Yukarıdaki sonucu onaylarım

Prof. Dr. Hüseyin Aksel EREN
Enstitü Müdürü
.. / .. / 2019

B.U.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

15/10/2019
Serpil KIZILOĞLU

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

SAĞLIKLI KENTLER İÇİN KAMUSAL MEKAN KALİTESİNİN ARTTIRILMASINDA KATILIMCI TASARIMIN ÖNEMİ: BURSA ALTIPARMAK MEYDANI - STADYUM CADDESİ ÖRNEĞİ

Serpil KIZILOĞLU

Bursa Uludağ Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Sibel POLAT

Her türlü sosyal ve kültürel sınıftan, farklı özelliklere sahip insanların bir araya geldikleri, sosyalleştikleri, fiziksel ve psikolojik rahatlama imkanı buldukları kamusal mekanlar, sağlıklı kentlerin ve toplumların oluşmasında önemli bir role sahiptir. Ancak günümüzde kontrolsüz bir şekilde gelişen kentler nicelik ve nitelik açısından yeterli kamusal mekanlar sunmadığı gibi, kamusal yaşamı da köreltmektedir. Buna ek olarak, kamusal mekanların geliştirilmesinde ve tasarımında kullanıcıların beklentilerinin dikkate alınmaması, ortaya çıkan mekanların kalitesini ve kullanımını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu çalışmada, sağlıklı kentler ve toplumlar için kamusal mekan tasarımında katılımcı yaklaşımların önemi tartışılmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı; Bursa Altıparmak Meydanı'na ve Stadyum Caddesi'ne yönelik fiziksel ve sosyal sorunları katılımcı bir yöntemle tespit etmek ve bunlara yönelik kullanıcı odaklı tasarım önerileri geliştirmektir. Bu kapsamda 100 kişi ile anket çalışması yapılmış ve bunlar yer standardı aracı kullanılarak çözümlenmiştir. Yaya erişilebilirliğinin sağlanması, otopark alanlarının düzenlenmesi, açık yeşil alanların ve farklı mevsimlerde kullanılacak sosyal aktivite mekanlarının artırılması gibi özetlenebilecek bu önerilerin Sağlıklı Kentler konusunda Türkiye'de öncü olan Bursa Kenti'nin Altıparmak Meydanı'nın ve Stadyum Caddesi'nin katılımcı bir bakış açısıyla dönüştürülmesi açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Açık Kamusal Mekanlar, Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesi, Bursa, Sağlıklı Kentler, Yer Standardı Aracı

2019, viii + 104 sayfa.

ABSTRACT

MSc Thesis

THE IMPORTANCE OF PARTICIPATORY DESIGN IN IMPROVING THE PUBLIC SPACES QUALITY FOR HEALTHY CITIES: BURSA ALTIPARMAK SQUARE - STADYUM STREET

Serpil KIZILOĞLU

Bursa Uludağ University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Architecture

Supervisor: Assoc. Prof. Sibel POLAT

Public spaces where people from different cultural and social classes come together, socialize and have opportunity to relax physically and psychologically, play important roles in creating healthy cities and communities. However, today uncontrolled growing cities do not provide sufficient public spaces in terms of quantity and quality, but also weaken public life. In addition, the failure to take into account the expectations of users in the development and design of public spaces adversely affects the quality and use of these spaces. In this study, the importance of participatory approaches in public space design for healthy cities and societies is discussed. In this context, the aim of the study is to determine the physical and social problems related to Bursa Altıparmak Square and Stadium Street with a participatory method and to develop user-oriented design recommendations for the case study area. One hundred people were surveyed and these were analysed by place standard tool. At the end of the study, providing pedestrian accessibility, arranging parking spaces, increasing the number of open green areas and social activity spaces that can be used in different seasons were featured as the main recommendations which can contribute to the participatory regeneration of Altıparmak Square and Stadium Street in Bursa, as the pioneer of Healthy Cities in Turkey.

Keywords: Altıparmak Square and Stadyum Street, Bursa Healthy Cities, Place Standard Tool, Public Open Spaces

2019, viii + 104 pages.

TEŐEKKÖR

Bursa Uludağ Üniversitesi Mimarlık Fakóltesi Mimarlık Bölümünde yüksek lisans eğitimime başladığım günden bu güne tez çalışmam boyunca yardımını, bilgi ve önerilerini eksik etmeyen değerli danışmanım Doç. Dr. Sibel Polat'a, jüri üyeleri Doç. Dr. Arzu Çahantimur ve Doç. Dr. Gül Atanur'a ve tez konumla ilgili yaptığım çalışmalarda bana yardımcı olan tüm öğretim elemanlarına çok teşekkür ederim.

Serpil Kızıloğlu
15/10/2019

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
SİMGE VE KISALTMALAR	v
ŞEKİLLER DİZİNİ	vi
ÇİZELGELER DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ	1
2. KURAMSAL TEMELLER ve KAYNAK ARAŞTIRMASI	5
2.1. Sağlıklı Kentler	5
2.2. Sağlıklı Kentler İçin Kamusal Mekanın Önemi	8
2.3. Kamusal Mekan	11
2.4. Kamusal Mekanda Kalite	14
2.4. Kamusal Mekan Kalitesini Arttırmaya Yönelik Katılımcı Tasarım Yaklaşımları	16
2.5. Katılımcı Bir Analiz Tekniği: Yer Standardı Aracı (Place Standart Tool)	24
2.6. Yer Standardı Aracının Kullanıldığı Örnekler	32
2.6.1. Yerel yönetim ölçeğinde uygulanmış örnekler	33
2.6.1.1. Shetland Adaları, İskoçya	33
2.6.1.2. Batı Dunbartonshire, İskoçya	37
2.6.1.3. Güney Lanarkshire, İskoçya	39
2.6.2. Kent merkezi ölçeğinde uygulanmış örnekler	41
2.6.2.1. Dundee City, İskoçya	42
2.6.2.2. Leith, İskoçya	44
2.6.3. Yerleşim ölçeğinde uygulanmış örnekler	46
2.6.3.1. Kincardine, Fife, İskoçya	46
2.6.3.2. Hillhead and Harestanes, İskoçya	48
2.6.3.3. Blairgowrie and Rattray kent merkezi örneği, İskoçya	51
2.6.4. Mahalle ölçeğinde uygulanmış örnekler	53
2.6.4.1. Doğu Pollokshields, İskoçya	53
2.6.4.2. Broomhill, Greenock, İskoçya	55
3. MATERYAL ve YÖNTEM	64
4. BULGULAR	66
4.1. Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesiyle İlgili Planlama ve Kentsel Dönüşüm Çalışmalarının Değerlendirilmesi	66
4.2.1. Arazi kullanımı ve bina işlevleri analizinin değerlendirilmesi	77
4.2.2. Doluluk – boşluk analizinin değerlendirilmesi	79
4.2.3. Kat yüksekliği analizinin değerlendirilmesi	80
4.2.4. Kentsel kimlik elemanları analizinin değerlendirilmesi	81
4.2.5. Mülkiyet durumu analizinin değerlendirilmesi	83
4.2.6. Anket çalışmalarının değerlendirilmesi	84
5. SONUÇ	91
KAYNAKLAR	95
EKLER	99
EK 1 Anket Formu	100
EK 2 Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Yayın Etik Kurulu Toplantı Tutanağı	103
ÖZGEÇMİŞ	104

SİMGE VE KISALTMALAR

Simge

Açıklama

km²

Kilometrekare

m²

Metrekare

Kisaltmalar

Açıklama

A&DS

Architecture and Design Scotland

ATM

Automatic Teller Machine (Bankamatik)

BGC

Bursa Gazeteciler Cemiyeti

BTSO

Bursa Ticaret ve Sanayi Odası

BUÜ

Bursa Uludağ Üniversitesi

CABE

Commission for Architecture and the Built Environment

DSİ

Devlet Su İşleri

DSÖ

Dünya Sağlık Örgütü

IAP2

International Association for Public Participation

PPS

Project for Public Spaces

SGK

Sosyal Güvenlik Kurumu

TEK

Türkiye Elektrik Kurumu

TOKİ

Toplu Konut İdaresi

UEDAŞ

Uludağ Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi

UNESCO

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
(Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 2.1. Gehl'e göre kamusal mekanda olması gereken 12 kalite kriteri	20
Şekil 2.2. Spaceshaper Diyagramı	23
Şekil 2.3. Mekan Kalitesi Diyagramı	24
Şekil 2.4. Yer Standardı Diyagramı	25
Şekil 2.5. (a) Shetland Adaları, İskoçya, (b) Shetland Adaları Bölgeleri, İskoçya	34
Şekil 2.6. Shetland Adaları'nda uygulanan yer standardı çalışmaları sonucunda elde edilen grafik	36
Şekil 2.7. (a) Batı Dunbartonshire konumu, İskoçya , (b) Batı Dunbartonshire çalışma alanı sınırları, İskoçya	37
Şekil 2.8. Batı Dunbartonshire'da uygulanan yer standardı diyagramı	38
Şekil 2.9. (a) Güney Lanarkshire konumu, İskoçya, (b) Güney Lanarkshire çalışma alanı sınırları, İskoçya	39
Şekil 2.10. Doğu Kilbride ve Laminghton'un Güney Lanarkshire'daki konumu, İskoçya	40
Şekil 2.11. (a) Lamington'da uygulanan yer standardı diyagramı, (b) Doğu Kilbride'de uygulanan yer standardı diyagramı	41
Şekil 2.12. (a) Dundee City konumu, İskoçya, (b) Dundee City çalışma alanı sınırları, İskoçya	43
Şekil 2.13. Dundee City'de uygulanan yer standardı diyagramı	44
Şekil 2.14. (a) Leith konumu, İskoçya, (b) Leith çalışma alanı sınırları, İskoçya	45
Şekil 2.15. Sokakta sergilenerek yerel halka uygulanan yer standardı çalışması Leith, İskoçya	46
Şekil 2.16. (a) Kincardine konumu, Fife, İskoçya, (b) Kincardine çalışma alanı sınırları, Fife, İskoçya	47
Şekil 2.17. Yer standardı çalışması kapsamında zemin haritalarıyla halka çalışma alanının tanıtımı; Kincardine, Fife, İskoçya	48
Şekil 2.18. (a) Doğu Dunbartonshire, İskoçya , (b) Hillhead and Harestanes, İskoçya..	49
Şekil 2.19. Hillhead and Harestanes'de uygulanan yer standardı diyagramı.....	50
Şekil 2.20. (a) Blairgowrie and Rattray konumu, İskoçya , (b) Blairgowrie and Rattray çalışma alanı sınırı, İskoçya	51
Şekil 2.21. Blairgowrie and Rattray çalışma alanı sınırı, İskoçya	52
Şekil 2.22. Blairgowrie and Rattray'da uygulanan yer standardı diyagramı	52
Şekil 2.23. (a) Doğu Pollokshields konumu, İskoçya, (b) Doğu Pollokshields çalışma alanı sınırları, İskoçya	54
Şekil 2.24. Doğu Pollokshields yer standardı atölye çalışmaları	55
Şekil 2.25. (a) Greenock konumu, İskoçya, (b) Greenock, Inverclyde, İskoçya	56
Şekil 2.26. (a) Greenock, İskoçya ,(b) Broomhill, Greenock, İskoçya	57
Şekil 2.27. Broomhill'de Uygulanan Yer Standardı Diyagramı	57
Şekil 2.28. (a) Bursa, Türkiye, (b) Hanlar Bölgesi, Bursa	59
Şekil 2.29. Bursa Hanlar Bölgesi	59
Şekil 2.30. (a) 1. grubun oluşturduğu yer standardı diyagramı, (b) 2. grubun oluşturduğu yer standardı diyagramı, (c) 3. grubun oluşturduğu yer standardı diyagramı, (d) 4. grubun oluşturduğu yer standardı diyagramı.....	60
Şekil 3.1. (a) Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesi olarak tanımlanan çalışma alanının kent içindeki konumu, (b) Çalışma alanı sınırı	64

Şekil 4.1. (a) 1863'te Suphi Bey tarafından hazırlanan Bursa haritası , (b) 1909 Bursa kanalizasyon haritası	67
Şekil 4.2. (a) 1940'lı Yıllarda Stadyum Caddesi, (b) 1940'lı Yıllarda Altıparmak Caddesi	69
Şekil 4.3. (a) Çalışma alanının 1939 yılına ait hava fotoğrafı, (b) 1940 yılında Henri Prost tarafından hazırlanan planda çalışma alanına yönelik kararlar	69
Şekil 4.4. 1960'da Luigi Piccinato tarafından hazırlanan plan	70
Şekil 4.5. 1976 yılı 1/25000 ölçekli Nazım İmar Planı	71
Şekil 4.6. (a) 1987 yılı 1/1 000 Ölçekli Uygulama İmar Planı, (b) Stadyum Caddesine yönelik güncel uygulama imar planı	73
Şekil 4.7. (a) 1990'lı yıllarda Altıparmak SGK binası, (b) 1990'lı yıllarda Altıparmak 100. Yıl Meydanı	74
Şekil 4.8. (a) Günümüzde Altıparmak Meydanı ve BTSO binası, (b) Günümüzde Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesi	75
Şekil 4.9. Bursa Millet Bahçesi Projesi vaziyet planı	76
Şekil 4.10. Günümüzde Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesi bina kullanım biçimleri	79
Şekil 4.11. (a) 1939 yılı Stadyum Caddesi ve Altıparmak Meydanı hava fotoğrafı, (b) 2019 yılı Stadyum Caddesi ve Altıparmak Meydanı hava fotoğrafı	80
Şekil 4.12. Günümüzde Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesi bina kat yükseklikleri	81
Şekil 4.13. Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesi kentsel kimlik elemanları	82
Şekil 4.14. Günümüzde Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesi mülkiyet durumu ..	84
Şekil 4.15. Kullanıcıların cinsiyetleri ve yaş aralıklarına göre kullanıcı profili	85
Şekil 4.16. Kullanıcıların öğrenim durumu ve mesleğine göre kullanıcı profili	86
Şekil 4.17. Kullanıcıların alanı kullanım biçimlerine göre kullanıcı profili	86
Şekil 4.18. Kullanıcıların çalışma alanında en fazla gittiği yerler	87
Şekil 4.19. Kullanıcılarla yapılan anket çalışmaları sonucunda çalışma alanına yönelik oluşturulan yer standardı diyagramı	89

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa
Çizelge 2.1. DSÖ Sağlıklı Kentler Ağı fazlarının ana konuları.....	7
Çizelge 2.2. DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı Faz VII ana temaları ve öncelikli konuları.....	9
Çizelge 2.3. DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı VII. Faz 2. temanın öncelikli konuları.....	10
Çizelge 2.4. Kamusal mekanda kalite kriterleri.....	16
Çizelge 2.5. Arnstein'in vatandaş katılımı merdiveni ve IAP2 toplumsal katılım tablosu.....	17
Çizelge 2.6. Yer yapma yöntemi.....	21
Çizelge 2.7. Yer standardı aracının kullanıldığı örnek alan çalışmalarının özet tablosu.....	63

1.GİRİŞ

İnsanların fiziksel, zihinsel ve sosyal açıdan sağlıklı olmasında fizyolojik/psikolojik/toplumsal gereksinimlerinin yanında, yaşadıkları kentlerin ve mekanların kalitesi de önemli bir rol oynamaktadır. Bugün hızlı kentleşmeyle birlikte yaşanan çevre kirliliği, hizmetlere erişim zorlukları, sosyal dışlanma, kimliksizlik gibi pek çok sorunun kökeninde kentsel kalitenin ve sağlığın yetersizliği yatmaktadır. Bu nedenle sağlıklı toplumlar oluşturmanın en temel şartının sağlıklı kentler yaratmak olduğu artık herkes tarafından kabul edilmektedir.

Sağlıklı kentler ve toplumlar oluşturmaya yönelik ilk kent planlama ve mimarlık yaklaşımları Sanayi Devrimiyle birlikte sanayi kentlerinin yaşadığı sorunlara çözüm bulmak amacıyla ortaya çıkmış, 1948 yılında Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) kurulmasıyla tüm insanların mümkün olan en yüksek sağlık düzeyine ulaşmalarını sağlama amacı uluslararası boyuta taşınmıştır (Anonim 2019b).

1987 yılında, DSÖ tarafından Avrupa'da başlatılan Sağlıklı Kentler Projesi ile tüm vatandaşların yeme-içme, barınma, iş, sağlık, eşitlik ve güvenlik gibi ihtiyaçlarının karşılanması, yaşam alanlarının en iyi seviyeye ulaştırılması ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda herkes için kaliteli bir yaşamının hedeflenmesi konusunda uluslararası bir uzlaşma sağlanmıştır. Proje kapsamında yapılan çalışmalar farklı temalara odaklanan 5 yıllık fazlar şeklinde devam etmektedir (Anonim 2005a). Bunlar arasında özellikle 4. faz sağlıklı kentler için kent planlamanın rolüne dikkat çekmiş, 7. ve son faz ise; Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi hedeflerinden sürdürülebilir kent ve yaşam alanları oluşturmayı temel alarak hedeflerini ve stratejilerini oluşturmuştur Bu kapsamda herkes için sağlığı ve refahı geliştirmek ve sağlık alanındaki eşitsizlikleri azaltmak hedefine ulaşmak için yönetim ve katılımı iyileştirmek, eşitlik ve toplumsal refahı geliştiren kentsel mekanlar tasarlamak ve insana yatırım yapmak temel stratejik yaklaşımlar olarak belirlenmiştir (Anonim 2018a).

Gerçekten de sağlıklı kentlerin ve toplumların oluşmasında kamusal mekanların kalitesi büyük önem taşımaktadır. Kamusal mekanlar gerek içerdikleri aktivitelerle, sosyal

etkileşim sağlayarak, gerekse kentlilere spor yapma, eğlenme, dinlenme, hava alma imkanı sunarak toplumun fiziksel ve ruhsal sağlığını geliştirir. Bununla birlikte günümüzde hızlı nüfus artışı ve kentleşmeyle birlikte bina yüksekliklerinin artması, trafik yoğunluğu, bakımsızlık ve özelleştirme kamusal mekanların giderek terkedilmesine veya birer geçiş alanına/kavşağa dönüşmesine neden olmaktadır. Buna ek olarak kamusal mekanların katılımcı bir yaklaşımla tasarlanmaması ve yönetilmemesi, kent ve toplum sağlığı açısından bu mekanların peyzaj değerleriyle birlikte sahip oldukları potansiyellerini ve mekansal kalitelerini düşürmektedir. Bu noktada sağlıklı kentler için kamusal mekanlarda katılımcı tasarım önemli bir çalışma alanı olarak ortaya çıkmaktadır.

Kamusal mekan kalitesi ve katılımcı tasarım konusunda bugüne kadar pek çok çalışma yapılmıştır. Son olarak DSÖ ağ çalışmaları kapsamında da mekan sağlığını ve kalitesini ölçmek için bir araç geliştirilmiştir. Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı'na üye olan İskoçya'da Architecture and Design Scotland (A&DS) tarafından geliştirilen yer standardı aracı, kamusal mekanların fiziksel, sosyal ve ekonomik özellikleri bakımından kalitesini kentlilerin bakış açısından değerlendirmeye yarayan katılımcı bir araçtır ve İskoçya'nın birçok kentinde farklı ölçeklerde uygulanarak kamusal mekanlardaki sorunların tespit edilmesinde başarılı sonuçlar vermiştir.

Sağlıklı kamusal mekanlar geliştirmek bugün pek çok kentte olduğu gibi ülkemizde ilk olarak DSÖ'nün Sağlıklı Kentler Projesi'ne kabul edilen ve 2005 yılında Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği'nin kurulmasına öncülük eden Bursa'da da önemli bir hedef olarak karşımıza çıkmaktadır (Anonim 2005a). Özellikle son yıllarda Bursa kent merkezinde yapılan yayalaştırma ve cephe sağlıklılaştırma projeleri kamusal mekan kalitesi üzerine güncel çalışmaların yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Bu kapsamda tez çalışmasında Bursa kent merkezini İzmir Caddesi'ne bağlayan Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesi çalışma alanı olarak seçilmiştir. Bursa için tarihi bir öneme sahip olan çalışma alanı, zaman içerisinde araç trafiğine hapsedilmiş, yaya kullanım yoğunluğunu, eski önemini, kullanım amacını kaybetmiş ve dönüşüm eğilimi içinde olan bir alandır. Son yıllarda çalışma alanında gerçekleştirilen

uygulamalar ve yapılması planlanan projeler bu alanın kullanıcılar tarafından nasıl değerlendirildiğine yönelik bir araştırma yapılmasını gerektirmektedir.

Bu çalışmanın amacı, sağlıklı kentlerin ve toplumların oluşmasında, kamusal mekanlarda katılımcı tasarımın önemini vurgulamak ve yeni bir katılımcı analiz tekniği olan yer standardı aracını kullanarak Bursa-Altıparmak Meydanı'ndaki ve Stadyum Caddesi'ndeki tasarım sorunlarına yönelik çözüm önerileri geliştirmektir.

Tez çalışmasının başlangıç aşamasında şu varsayımlar oluşturulmuştur:

- Sağlıklı kentler ve toplumlar için sağlıklı mekanlara gereksinim vardır.
- Bursa, Türkiye Sağlıklı Kentler Birliğinin kurulmasına ve geliştirilmesine öncülük eden ve Dünya Sağlık Örgütü'nün Sağlıklı Kentler Projesine Türkiye'deki ilk üye olan kent olduğu için sağlıklı mekan çalışmaları için uygun bir kenttir.
- Bursa kent merkezindeki kamusal mekanlar, yüksek kullanım yoğunluğuna sahip olduklarından katılımcı tasarım araçlarının kullanımı için uygun örneklerdir.

Tez çalışmasında tartışılacak hipotezler aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

1. Nitelikli kamusal mekanlar oluşturmada katılımcı tasarım araçları başarılı sonuçlar verir.
2. Bir kamusal mekanın soyut ve somut niteliklerini analiz edebilmek için yer standardı aracı (place standart tool) kullanılabilir bir yöntemdir.
3. Bursa - Altıparmak Meydanı'nın ve Stadyum Caddesi'nin kamusal mekan kalitesi yetersizdir.
4. Sağlıklı kentler ve toplumlar için kullanıcılarla birlikte, onların gereksinimleri doğrultusunda tasarlanmış mekanlara gereksinim vardır.

Çalışmada yöntem olarak, literatür ve arşiv araştırmaları ile fiziksel ve sosyal analizler kullanılmıştır. Fiziksel analizler kapsamında, arazi kullanımı ve bina işlevi analizi, doluluk – boşluk analizi, kat yüksekliği analizi, kentsel kimlik elemanları analizi ve mülkiyet durumu analizi yapılmıştır. Sosyal analizler kapsamında, yer standardı aracı

temel alınarak alanla ilgili 14 ana konuyu kapsayan sorulardan oluşan bir anket hazırlanmış, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Etik Kurulu onayı alındıktan sonra 100 kentliyle anket çalışması yapılmıştır.

Tezin giriş bölümünde konunun önemi, problemin tarifi, varsayımlar, hipotezler, çalışmanın amacı ve kapsamı belirtilmiştir. İkinci bölümde kavramsal olarak sağlıklı kentler, sağlıklı kentler için kamusal mekanların önemi, kamusal mekan, kamusal mekanda kalite kavramı, kamusal mekan tasarımında katılımcı yaklaşımlar, katılımcı analiz tekniği olan 'yer standardı aracı' açıklanmış ve bu aracın kullanıldığı İskoçya'dan 10 farklı örnek ile Sağlıklı Kentler Birliği öncülüğünde Bursa'da yapılan Hanlar Bölgesi çalışması incelenmiştir. Üçüncü bölümde, çalışmanın materyal ve yöntemi açıklanmıştır. Dördüncü bölümde, Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesi'yle ilgili yapılmış olan planlama ve kentsel dönüşüm çalışmaları ile fiziksel ve sosyal analizlerden ve anketlerden elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir. Beşinci ve son bölümde ise, Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesi'ne yönelik kamusal mekan tasarımı önerileri geliştirilmiş, yapılan çalışmanın pratik anlamda kente ve akademik anlamda kamusal mekan tasarımıyla ilgili sorunlara yönelik katkısı tartışılmıştır.

Bu tez çalışması, sağlıklı toplumların oluşmasında kamusal mekanların ve kamusal mekan tasarımında katılımcı yaklaşımın gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda çalışma, akademik anlamda yeni bir teknik olan yer standardı aracını tanıtarak ve kullanarak gelecekte yapılacak kamusal mekan tasarımı çalışmalarına yol göstermekte, yerel yönetimler için pratik anlamda bir rehber niteliği taşımaktadır. Ayrıca bu çalışma sağlıklı bir kamusal yaşam için gerekli kamusal mekanların nasıl tasarlanması gerektiğini ilgilendirdiğinden sosyal sürdürülebilirlik açısından da çeşitli çıkarımlar sunmaktadır.

2. KURAMSAL TEMELLER ve KAYNAK ARAŞTIRMASI

Kuramsal temeller ve kaynak araştırması çalışması kapsamında; sağlıklı kentler, sağlıklı kentler için kamusal mekanın önemi, kamusal mekan, kamusal mekanda kalite kavramı ve toplumsal katılımın gerekliliği ve kamusal mekan kalitesini arttırmaya yönelik Gehl, Sepe, Comission for Architecture and the Built Environment (CABE) ve Project for Public Spaces (PPS)'in katılımcı tasarım yaklaşımları incelenmiş, katılımcı tasarımın önemi, gerekliliği ve katılımcı bir tasarım yöntemi olan 'yer standardı aracı' açıklanmış ve bu yöntem kullanılarak kamusal alanlarda yapılan örnek çalışmalar incelenmiştir. Bölüm sonucu olarak; yapılan örnek çalışmalar sonucunda elde edilen ortak veriler değerlendirilmiştir.

2.1. Sağlıklı Kentler

Sağlıklı kent kavramı, kentlerde sağlık ve sürdürülebilir kalkınmayı inşa etmek için yerel ve kentsel boyuttaki sağlık gelişiminin öneminin anlaşılmasına dayanmaktadır. DSÖ tarafından sağlıklı kentler; yaşayan, nefes alan, büyüyen, sürekli değişen bir iç dinamiğe sahip, karmaşık bir yapıda, çevresini geliştirebilen ve kaynaklarını genişletebilen kentler olarak tanımlanmıştır. Bunlar; yalnızca belirli bir sağlık düzeyine ulaşmış değil, sağlık bilincine sahip ve onu geliştirmek için çaba harcayan kentlerdir. İstihdam sağlayıcı, doğal ve tarihi çevreyi koruyan, bir kimliği olan ve bu kimliği korunan, afetlere karşı güvenli, satın alınabilir ve yaşam kalitesi yüksek konut çevrelerinin yer aldığı, eğitim, sağlık gibi hizmetleri güçlü, yeterli açık kamusal mekanları sağlayan, bölgede yaşayanlar arasında sosyal ilişkileri güçlendiren ve planlı olarak gelişen kent, sağlıklı bir kenttir.

Özetle sağlıklı kentlerin sahip olması gereken nitelikler;

- temiz ve güvenilir fiziksel çevre,
- sürdürülebilir ekosistem,
- güçlü, katılımcı, destekleyici, denetleyici, kaynaklara erişim ve haberleşme imkanı olan bir toplum,
- halkın kendi yaşam, sağlık ve refahını etkileyen konularda katılımın sağlanması,

- çeşitli temas, ilişki ve iletişim olanağı ile kaynaklara ve tecrübeye ulaşılabilirlik,
- bütün şehrin fertlerinin temel ihtiyaçlarının (yemek, su, barınak, gelir, güvenlik ve iş) karşılanması,
- çok yönlü ve canlı bir ekonomi,
- kültürel ve biyolojik mirasıyla uyumlu, tarihi değerlerini ve kimliğini koruyan bir kent,
- herkesin yararlanabileceği düzeyde kamu sağlığıdır.

Sağlıklı kent olmak; kentte yaşayanlara, yöneticilere, karar vericilere ortaklık, katılım, iş birliği, katkı, paylaşım ve kararlılık yeteneği kazandırmakta ve kaliteli yaşam ortamları sağlayıp, sağlık ve refah bilincini arttırarak; sürdürülebilir kalkınmaya yerel düzeyde fayda sağlamaktadır (Anonim 2018e).

Sağlıklı kent kavramının ortaya çıkışı küresel anlamdaki yoğun kentleşmeye bağlıdır. Kavram ilk olarak DSÖ tarafından 1985 yılında Kanada’da uygulama bulmuştur (Özcan 2007). DSÖ Avrupa Bölge Ofisi tarafından sağlıklı kentler geliştirmek ve daha fazla kente ulaşarak bu kentlerin aralarındaki işbirliğini arttırmak hedefiyle 1987 yılında ‘Sağlıklı Kentler Projesi’ geliştirilmiştir. Yaklaşık 31 yıllık geçmişe sahip olan sağlıklı kentler ile ilgili çalışmalar, 1988 yılından bu yana her fazın bir dizi ana temalar üzerine kurulduğu 5 yıllık fazlar şeklinde gelişmektedir (Çizelge 2.1). Avrupa çapında güçlü bir katılımın sağlandığı proje günümüzde küresel bir hareket haline gelmiştir.

Genel anlamda, Avrupa’da sağlıklı kentlerin amaç, yöntem ve vizyonu dört ana başlıkta toplanmıştır. Bunlar;

- Sağlık belirleyicilerine ve herkes için sağlık ve sürdürülebilir kalkınma ilkelerine yönelim,
- Avrupalı ve küresel toplum sağlık önceliklerini bütünleştirme ve teşvik etme,
- Sağlığı kentlerin sosyal ve politik gündemlerine yerleştirme,
- İyi yönetim ve sağlık için ortaklığa dayalı planlamayı teşvik etmedir.

Çizelge 2.1. DSÖ Sağlıklı Kentler Ağı fazlarının ana konuları (Anonim 2019c'den değiştirilerek alınmıştır.)

FAZLAR	ANA KONULAR
FAZ I (1987-1992)	Yeni yapılar yaratmak ve kent içerisinde sağlık için çalışmanın yeni yollarını araştırmak
FAZ II (1993-1997)	Sağlıklı toplum politikası oluşturmak ve kapsamlı kent sağlık planlaması yapmak
FAZ III (1998-2002)	Eşitlik, sürdürülebilir kalkınma ve sosyal gelişme sağlamak
FAZ IV (2002-2008)	Sağlık etki değerlendirmesi ve sağlıklı kent planlaması yapmak, sağlıklı yaşlanma, fiziksel aktivite, aktif yaşam sağlamak
FAZ V (2009-2013)	Önemseyen ve destekleyici çevreler, sağlıklı yaşam oluşturmak, sağlıklı kentsel çevreler ve tasarımlar geliştirmek
FAZ VI (2014-2018)	Herkesin sağlığını geliştirmek ve sağlık alanındaki eşitsizlikleri azaltmak, sağlık alanında liderliği ve katılımcı yönetimi iyileştirmek
FAZ VII (2019-2024)	Kentlerimizi oluşturan insanlara yatırım yapmak, sağlığı ve refahı iyileştiren kentsel yerler tasarlamak, sağlık ve refah için daha fazla katılım ve ortaklıklar oluşturmak, toplumsal refahı ve ortak mal ve hizmetlere erişimi iyileştirilmek, kapsayıcı toplumlar aracılığıyla barışı ve güvenliği teşvik etmek, gezegenimizi sürdürülebilir tüketim ve üretim uygulamalarını da kullanarak bozulmalardan korumak

Ülkemizde ise; sağlıklı kentler ile ilgili çalışmalar ilk olarak, Sağlık Bakanlığı ve DSÖ Türkiye Temsilciliğinin işbirliği ile 1993 yılında başlamıştır. 1995 yılında Bursa Büyükşehir Belediyesi, Sağlıklı Kentler Ağı'na katılmak üzere DSÖ'ne başvuru yapmış ve DSÖ Sağlıklı Kentler Ağı'nın III. Fazına (1998-2002) 2000 yılında Türkiye'den ilk kabul edilen kent olmuştur (Anonim 2005a).

Türkiye'de sağlıklı kentler ile ilgili olan kuruluş Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği'dir. Birlik, Birleşmiş Milletler'e bağlı DSÖ üyesi olan Türkiye'nin, 'Sağlıklı Kentler Projesi' kapsamında oluşturulan Sağlıklı Kentler Birlikleri ve Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı içerisinde etkin bir şekilde temsilini sağlamak amacıyla kurulmuştur. Türkiye'de Sağlıklı Kentler Birliği'nin kurulmasıyla ilgili çalışmalar 2003 yılında başlamış olup, ülkemiz DSÖ Ulusal Ağlarına üyelik kriterlerini yerine getirerek DSÖ tarafından 09.06.2005 tarihinde Ulusal Ağ olarak yetkilendirilmiştir. Birliğin hedefi; Türkiye'de bulunan sağlıklı kentleri ve aday kentleri bir araya getirmek, bu kentler arasında sağlık

ile planlamanın entegrasyonunu sağlamak ve sürdürülebilir gelişmeyi sağlayıp, kent içi ve kentler arası eşitsizlikleri azaltarak sağlıklı kentler yaratmaktır (Anonim 2005c).

2.2. Sağlıklı Kentler İçin Kamusal Mekanın Önemi

Kent sağlığı için temel göstergelerden biri kentte yaşayan insanların sağlığıdır. Kentin sağlıklı olması sadece bireylerin fiziksel açıdan sağlıklı olmasını kapsamamaktadır. Psikolojik açıdan sağlıklı olmakta dahil olmak üzere yaşanan tüm çevrenin sağlıklı olması anlamına gelmektedir. Kentleşmenin ortaya çıkardığı hızlı nüfus artışı ile birlikte çevre ve sağlık sorunları insan hayatını ve sağlığını olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle sağlıklı kent; içerdiği önemli değerleri yenileyebilen ve yeni mekanlar yaratabilen, sosyal bütünleşmeyi sağlayan ve geliştiren, toplumun gelişmesine olanaklar sunan, sağlık hizmetlerine yüksek erişilebilirliği sağlayan, insanların yaşama, korunma, sosyal ortamlarda bulunma, yeme-içme ihtiyaçlarını karşılayabilen, güvenli ve özgür biçimde yaşama eylemlerini gerçekleştirebildiği fiziksel ve sosyal ortamı sağlayabilen kenttir (Başaran 2007). Bunların gerçekleşebilmesi için kentlerde sağlıklı yapılara, kamusal mekanlara ve bunları oluşturan bileşenlere ihtiyaç vardır (Ok 2007).

Yapılı ve sosyal çevre içinde konut ve mahalle tasarımı, imar yoğunluğu, karma arazi kullanımı, yeşil alan ve tesislere erişim, rekreasyon alanları, bisiklet yolları gibi konulardaki eksikliklerin, hava ve gürültü kirliliği ile toksik maddelere maruz kalmanın farklı açılardan toplumun sağlığını ve refahını etkilediği görülmüştür. Kentsel yaşamın bazı koşulları (özellikle de ayrışma ve yoksulluk) ekonomik ve sosyal yoksunluk ile ilişkili olarak sağlıksız ve sosyal olarak istenmeyen durumları artırarak eşitsizlikler yaratmaktadır. Son yıllarda kentler, yaşlı nüfusun artması, göç, yoksulluk ve eşitsizliklerin artmasının yanı sıra iklim değişikliği ve fiziksel ve sosyal dayanıklılığa olan ihtiyaç dahil olmak üzere değişen sosyal ortamın baskısıyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle kentleşmenin toplumun sağlığı ve esenliğini göz önüne alarak planlanması gerekmektedir (Anonim 2018a). Bu kapsamda, DSÖ Sağlıklı Kentler Ağı VII. Faz'da insan, mekan, katılım, refah, barış ve yerküre olmak üzere 6 ana tema belirlenmiştir (Çizelge 2.2). Belirlenen temalardan da anlaşılacağı gibi; sağlıklı kentlerin oluşmasında toplumun fiziksel ve ruhsal sağlığı, yaşanan çevrenin mekansal

kalitesi ve kentle ve toplumla ilgili alınan kararlarda halkın katılımının sağlanması oldukça önemlidir.

Çizelge 2.2. DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı Faz VII ana temaları ve öncelikli konuları (Anonim 2018a'dan değiştirilerek alınmıştır.)

ANA TEMALAR	ÖNCELİKLI KONULAR	İÇERİK
İnsan		İlk yıllarda sağlık, sağlıklı yaşlı insanlar, savunmasızlığın azaltılması, ruh sağlığı ve esenlik, yenilenen halk sağlığı kapasitesi, sağlıklı beslenme ve kilo, alkolün zararlı kullanımlarının azaltılması, tütün kontrolü, insan sermayesi, sosyal güven ve sosyal sermaye
Mekan		Sağlıklı mekanlar ve ortamlar, sağlıklı kentsel planlama ve tasarım, sağlıklı ulaşım, yeşil alanlar, enerji ve sağlık
Katılım		Sağlıklı yaşlı insanlar, savunmasızlığın azaltılması, daha fazla fiziksel aktivite, dönüştürülmüş hizmet sunumu, sağlık okuryazarlığının artırılması, kültür ve sağlık
Refah		Toplumsal dayanıklılık, sağlıklı yaşlı insanlar, ruh sağlığı ve esenlik, sağlıklı barınma ve kentsel yenileme, sağlıklı kentsel planlama ve tasarım, adil ve sürdürülebilir kalkınma için dönüştürücü ekonomik modeller, yerel seviyede evrensel sosyal koruma, sağlığın ticari belirleyicileri, etige yatırım
Barış		Barış için köprü olarak sağlık, sağlıklı mekanlar üzerinden barış, şiddet ve yaralanmaların önlenmesi, insanların güvenliği, ruh sağlığı ve esenlik
Yerküre		İklim değişikliğinin azaltılması ve adaptasyon, biyoçeşitliliğin korunması ve kentsel dönüşüm, sağlığı geliştiren ve sürdürülebilir belediye politikaları, atık, su ve sanitasyon

**Sağlıklı Kentler
İçin Kamusal
Mekan
Kalitesinin
Arttırılmasında
Katılımcı
Tasarım**

Çizelge 2.3. DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı VII. Faz 2. temanın öncelikli konuları (Anonim 2018a'dan değiştirilerek alınmıştır.)

TEMA 2 MEKAN ÖNCELİKLİ KONULAR	İÇERİK
Sağlıklı mekanlar ve ortamlar	Kent düzeyinde; evler, okullar, işyerleri, eğlence ortamları, bakım hizmetleri ve yaşlı insanların evleri gibi insanların yaşadığı, sevdiği, çalıştığı ve oynadığı ortamların iyileştirilmesi gerekmektedir.
Sağlıklı kentsel planlama ve tasarım	Kent yaşamı, fiziksel ve yapay çevreye, sosyal çevreye ve hizmet ve desteğe erişim yoluyla sağlığı etkileyebilir. Örneğin fiziksel aktiviteyi ve yaşlanan kişilerin ve engelli insanların hareketliliğini artırmak için yürütülen kentsel planlama çalışmaları hayati öneme sahiptir. Sektörler arası ortaklıklar ve toplumun güçlendirilmesine yönelik girişimler, yerel paydaşların aktif desteği ile yerelde daha kolay uygulanabilir.
Sağlıklı ulaşım	Bisiklet ve yürüyüş ile bağlantılı iyi toplu taşıma uygulamaları, hava kirliliğini, gürültüyü, sera gazı emisyonlarını, enerji tüketimini ve trafik sıkışıklığını azaltabilir; yol güvenliğini artırabilir; peyzaj ve kentsel uyumu koruyabilir; fiziksel olarak aktif olmak ve sosyal bağlantılar oluşturmak için daha fazla fırsat sunabilir; eğitim, eğlence ve iş fırsatlarına erişimi artırabilir. En büyük sağlık kazanımlarını durağan bir hayat yaşayan fakat bazı faaliyetlerde bulunma imkanı elde eden gruplar elde edecektir. Sosyal ve fiziksel ortamlar, fiziksel aktiviteyi insanların günlük yaşamlarına güvenli ve kolay bir şekilde entegre etmek için tasarlanabilir. Yürüyüş ve bisiklete binmeyi teşvik eden kentsel planlama ve entegre ulaşım sistemleri, fiziksel aktiviteyi artıracak bütünlük stratejilerin temel unsurlarıdır.
Yeşil alanlar	Kentsel ortamlardaki yeşil alanlar, sağlığı olumlu etkilemektedir ve yeşil alanlara erişimi artıracak yerel önlemler sağlık konusunda büyük faydalar sağlayabilir. İnsanlar, yürüyüş yaparak, oynayarak ve bisiklet sürerek, fiziksel aktiviteyi günlük yaşamlarının ayrılmaz bir parçası haline getirerek bu alanları kullanırlar. Bu alanlar sosyal hayatı geliştirirken aynı zamanda yaralanma riskini, kentsel ısı adası etkisini, stres seviyelerini ve gürültü kirliliğini de azaltır. Kamusal yeşil alan, taşkın yönetimine de katkıda bulunabilir.
Enerji ve sağlık	Enerji, kalkınma ve geçim kaynakları için gereklidir. Bununla birlikte, enerji kullanımı sağlığa zararlı olabilir: ısınma, yemek pişirme ve ulaştırma yöntemleri ev ve toplumsal ortamları bozabilir ve hem doğrudan hem de dolaylı olarak sağlık üzerinde ciddi etkiler yaratabilir (örneğin yakıt yoksunluğu gibi eşitsizlikler üzerinden, iklim değişikliğinin artması veya düşük hava kalitesi nedeniyle). Temiz kaynaklardan enerji elde edilmelidir.

Bu 6 tema içerisinde mekan başlığı incelendiğinde; sağlığı ve refahı arttıran kentsel mekanlar tasarlanmasının, yaşanan çevrenin toplumun fiziksel ve ruhsal sağlığı üzerinde oldukça etkili olduğu ve sağlıklı kentler için mekansal özelliklere yönelik hangi konularda öncelikli olarak iyileştirmeler yapılması gerektiği görülmektedir (Çizelge 2.3).

Sağlıklı kentlerin ve toplumların oluşmasında kamusal mekanların varlığı, niteliği ve çeşitliliği büyük önem taşımaktadır. Kamusal mekanlar kentlerin hareketlilik, kullanım, sosyalleşme ve kimlik alanlarını oluşturmaktadır. Bu mekanlar, kamusal hizmetlere ve donatılara erişim sağlayan, sosyal ve kültürel faaliyetleri, sportif ve ticari etkinlikleri içeren, tesadüflerin oluşturduğu üretkenlikleri ortaya çıkaran, farklı toplulukların kültürlerinde ortak noktalar bulmalarını sağlayan, insanlar arası ilişkileri arttıran, sahip oldukları tarihi katmanlarla, mimari ve kentsel formlarla kent kimliğinin oluşmasında önemli bir rol oynayan, kente anlam kazandıran alanlardır (Gökgür 2008). Kamusal mekanlar arasında caddeler ve meydanlar hareket kanalları ve toplanma alanları olmalarının yanında içerdikleri etkinliklerle, eylemlerle hem sosyalleşme ve uzlaşma sağlayarak, hem de yapıyı çevre içinde insanlara yürüyüş, bisiklet sürme, spor yapma, eğlenme, dinlenme, hava alma imkanı sunarak toplumun fiziksel ve ruhsal sağlığını geliştirmektedir.

2.3. Kamusal Mekan

Kamu sözcüğü, halka hizmet eden devlet organları ve ülkede yaşayan halkın bütünü anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu 2019). Kamusal, topluma açık olmayı ve tüm halk tarafından erişilebilir olmayı ifade etmektedir. Kamusal mekan kavramı ise, genel anlamıyla, hangi dinden ya da sosyal statüden olursa olsun tüm kentlinin kullanımına açık, kullanıcıların iletişim içerisinde olduğu, bütünleştirici ve kapsayıcı, erişilebilir, kamu mülkiyetine ait, kullanıcıların işlevsel, kültürel ve sosyolojik tüm ihtiyaçlarına cevap verebilen, yapılmış veya yapılmamış mekanlar için kullanılmıştır.

İlk olarak 1960'lı yıllarda kavramsal olarak incelenmeye başlayan kamusal alan ile kamusal mekan kavramı günlük hayatta sıklıkla birbiri yerine kullanılmaktadır. Kamusal alan ilk kez 1962 yılında Jürgen Habermas tarafından, "özel şahısların, kendilerini ilgilendiren ortak bir mesele etrafında akıl yürüttükleri, rasyonel bir tartışma içine girdikleri ve bu tartışmanın neticesinde o mesele hakkında ortak kanaati, kamuoyunu oluşturdukları araç, süreç ve mekanların tanımladığı hayat alanı" olarak tanımlanmıştır. Habermas (1978) kamusal alanı fiziksel ve sembolik olarak iki anlamda kullanmıştır. Kamusal alanın cadde, sokak ve meydanlardan oluşması, bu alanda toplumun şikayetlerini belirtmesi ve muhalefet oluşturmasını fiziksel anlamda; kamusal alanın kamusal düşünce ve kamusal görüş oluşumunda etkili bir alan olmasından dolayı ise sembolik anlamda kullanmıştır. Arendt (2003) ise kamusal alanları, insanların birlikte hareket ettikleri, fiziksel olarak politik bir eylem için buldukları bir alan olarak tanımlamaktadır. Habermas ve Arendt'in kamusal alan kavramıyla ilgili ortak düşüncesi; kamusal alanların kentlilerin varlıklarını ortaya koyduğu ve politik eylemlerin hakim olduğu alanlar olmasıdır (Gökgür 2008). Weber (2000) kamusal alanı, farklı sosyal statüden ve ırklardan insanların buluşma yeri olarak tanımlamış ve karşılıklı ilişkilerin, karşıtlıkların ve fikir alışverişlerinin olduğu bir alan olarak belirtmiştir. Sennett (1996) kamusal alanların meydan, cadde gibi somut alanları içeren maddi bir alan olduğunu ifade etmektedir. Ona göre kamusal alanlar kenti dönüştürüp yeniden biçimlendirmek için bir araçtır. Lofland'e (1998) göre; kamusal alan, çocukların öğrenebildiği, yetişkinlerin dinlenebildiği ve iletişim kurabildiği, sosyal düzen ve çatışmanın gerçekleştiği, farklı kültürlerden insanları bir araya getirebilen yerdir. Wallenstein ise; kamusal alanı tanımlarken sınırlarının genişliğine, en somut olan meydandan, en soyut olan internete kadar uzandığına değinmiştir (Aksoy ve Ertürk 2007).

Kamusal alan ile ilgili yapılmış tanımlar incelendiğinde; kamusal alanın tüm halka açık olması, eşitlik, farklılık, karşıtlık, erişilebilirlik özellikleri ön plana çıkmakta ve kamusal alanın sınırlarının genişliği vurgulanmaktadır (Polat 2013). Eylemlerin ve toplumsal ilişkilerin dağılımına yardımcı olan kamusal alanlar aynı zamanda tarihin katmanlaştığı, sınırların müzakere edildiği, kanunların sınındığı yerlerdir. Bu alanlar farklı toplulukların kültürlerine ortak bir payda bulduğu alanlardır (Gökgür 2008).

Kamusal mekanla ilgili yapılan tanımlar incelendiğinde ise; kamusal mekanın, kamusal alan kavramının mekânsal boyutunun ve sınırlarının, sosyal ilişkiler ve kurallar ile birlikte vurgulanan yer olduğu (Özbek 2004), Iveson (2007) tüm kentliye açık mekanları ifade ettiği (sokaklar, yaya geçitleri, parklar, meydanlar vb.), Rowe (1997), kamusal anlamda erişilebilir ve her grubun ihtiyaçlarına cevap veren mekanlar olarak tanımlandığı görülmektedir (Polat 2013).

Kısaca kamusal mekan, kamusal alanın erişilebilir, kamu mülkiyetinde olan, kullanıcıların işlevsel ve kültürel ihtiyaçlarına cevap verebilen fiziksel boyutu olarak tanımlanmıştır. Yani, kamusal mekanlar; kamusal alanların gerçekleştiği fiziksel mekanlardır. Kamusal mekanlar bazı fiziksel niteliklerine göre açık veya kapalı olabilmektedir. Kamusal dış mekanın belirlenmesinde; biçim-zemin ilişkileri, sınırlar, geometrik ve estetik nitelikler öne çıkmaktadır (Polat 2013). Açık / açık-yeşil mekan olarak da adlandırılabilen kamusal dış mekanlar; kent içinde yapılarla çevrelenmiş ya da yapıları çevreleyen, kentsel eylemlerin gerçekleştiği, herkesin kullanımına açık mekanlardır (Küçükbaş ve Özkan 1999).

Kamusal dış mekanlara ait ilk örnekler Antik Yunan döneminde ‘akropol’ adı verilen, kamusal yaşamı ifade eden kent hayatında görülmektedir. Geç Yunan döneminde ‘Agora’, Roma döneminde ‘Forum’ ile ortaya çıkmış olan kamusal dış mekanlar; tarihsel süreç boyunca, törenlerin ve kutlamaların yapıldığı, insanların çeşitli aktivitelerde bulunduğu, tüm kentsel olayların gerçekleştiği ve halkın kullanımına açık ortak kullanım alanları olmuşlardır. Kamusal dış mekanlar, sosyal yaşamın kültürel faaliyetlerle kurgulanması sonucu oluşmaktadır (Özkan ve ark. 2003). Tarihsel süreç içerisinde daha çok sembolik olarak öne çıkan kamusal mekanlar (agora, forum, meydan vb.) fiziksel olarak kullanılmaya başladıktan sonra çeşitlenmeye başlamıştır. Bunlar; bulvar, kavşak, kent girişleri, kentsel düğüm noktaları gibi ulaşım bağlantılı olabildiği gibi; park, pasaj, pazar, tematik park olarak rekreatif ve ticari alanlar da olabilmektedir (Gökgür 2008). Low (1997), dinamik özellik gösteren kültürel yaşamın yansıması olan kamusal dış mekanları; zaman içerisinde değişen, tarihi, ekonomik ve sosyo-politik bağlamlarda tasarımcı, politikacı, kullanıcılar ve yorumcular tarafından üretilen ve yaşanan ortamlar olarak tanımlamıştır. Kentlerin önemli bir bölümünü

oluşturan kamusal dış mekanlar, bununla birlikte çağdaş toplumlarda çevre ve yaşam kalitesinin önemli bir göstergesi olup (Küçükerbaş ve Özkan 1999), kentin daha yaşanabilir hale getirilmesinde (Neale, 1997), kimliği ve okunabilirliği konusunda referans noktalarıdır (Oktay 2002). Rubenstein (1992), kamusal dış mekanların buldukları kentlerde bir imge yaratmanın yanında fiziksel ve sosyal çevreyi geliştiren çeşitli aktivitelerin gerçekleştirildiği merkezler haline geldiğini belirtmektedir (Özkan ve ark. 2003).

Kamusal dış mekanlar toplumsal yaşamın tüm yönleriyle sergilendiği ve yönlendirildiği, birey ve toplumun çok yönlü ihtiyaçlarının karşılandığı, insan hakları ve yurttaşlık bilincinin tanımlandığı, korunduğu ve birey ve toplumun kendini ifade edebildiği ve değerlerinin korunduğu yerlerdir (Carr ve ark. 1992). Kamusal dış mekanlar büyük ölçüde kişisel ve toplumsal değer sistemimizi yansıtmakta ve toplumsal yaşamı kapalı mekanlardan açık mekanlara taşıyan, kapalı mekanlarla oluşturduğu süreklilik kapsamında kamusal alanı tanımlayan sosyal iletişim ortamlarıdır (Özkan ve ark. 2003).

2.4. Kamusal Mekanda Kalite

Mekansal kalite, bir mekanın kullanıcıların hangi ihtiyaçlarını, ne kadar ve nasıl karşılayabildiği ve onların davranışlarını nasıl yönlendirdiği ile doğrudan ilişkili bir kavramdır (Demir Kahraman 2014). Sağlıklı kentlerin oluşturulmasında mekansal kalitenin sağlanması temel bir gerekliliktir. Özellikle toplumun her kesimine açık olan, kentsel ve toplumsal yaşam içinde insanların çeşitli gereksinimlerine cevap veren ve ortak toplumsal kuralların geçerli olduğu kamu mülkiyetindeki kentsel mekanlar olan açık kamusal mekanların kalitesi kent ve toplum sağlığını etkileyen önemli bir tartışma alanıdır.

Açık kamusal mekanlarda kaliteyi etkileyen kriterler üzerine pek çok çalışma yapılmıştır (Şekil 2.4). Carr ve arkadaşları (1992) kullanıcıların bir kamusal dış mekandan memnun olmaları için beş temel gereksinime ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Bunlar; konfor, dinlenme, pasif etkileşim, aktif etkileşim ve keşfetme

duygusu yaratma olarak sıralanmıştır. Whyte (2000) başarılı bir kamusal mekanın dört temel özelliğine değinmiştir. Bunlar; ulaşılabilirlik, aktivite çeşitliliği, mekan konforu, iyi imaj, sosyal etkileşim sağlama şeklinde özetlenebilir. Kamusal mekanlarla ilgili araştırma, planlama, tasarım ve eğitim kuruluşu olan PPS başarılı mekanları tanımlayan bir diyagram geliştirmiştir. Diyagramın iç halkası, bir yerin sahip olması gereken temel özellikleri ifade eder: Bunlar; sosyallik, kullanım ve aktiviteler, erişim ve bağlantılar, konfor ve imajdır. Bu temel özellikler kendi içinde önce soyut niteliklere, bu soyut nitelikler de ölçülebilir verilere ayrılmaktadır (Anonim 2002). Ayrıca PPS, başarılı meydanların imaj ve kimlik sahibi olma, çekici ve gidilmek istenilen yer olma, konforlu ve esnek tasarımlı olma, mevsimlik stratejiye sahip olma, erişilebilir ve birçok noktadan ulaşılabilir olma, iç ve dış sınıra sahip olma, iyi yönetilme ve çeşitli sermaye kaynaklarıyla desteklenebilir olma ilkelerine göre tasarlanması gerektiğini belirlemiştir (Anonim 2005b). Carmona ve arkadaşları da (2003), kentsel tasarımın morfolojik, algısal, sosyal, görsel, işlevsel ve zamansal boyutları üzerinden bütünsel bir yaklaşımla kamusal mekanlarda kalitenin sağlanabileceğini belirtmiştir. Gehl (2004), kamusal mekanlar için algıya ve insan ölçeğine dayalı on iki kalite kriteri belirlemiş, kamusal mekanların sahip olması gereken nitelikleri; koruma, konfor ve hoşnutluk olarak üç bölümde ele almıştır. Koruma; mekanın trafik ve kazalara, suç ve şiddete ve farklı iklim koşullarına karşı sunduğu olanaklardır. Konfor; mekanın yayalara yürüme, ayakta durma/bekleme, oturma, görme, konuşma ve dinleme, oyun ve egzersiz imkanları sunmasıdır. Hoşnutluk ise; mekanın insan ölçeğine uygunluk, iklimin olumlu özelliklerinden faydalanma ve pozitif duyuşal deneyimler sunmasıdır. Demir Kahraman (2014) ise, işlevsel, estetik, ekonomik ve teknik olarak sınıflandırılan mekansal kalite kriterlerinin kamusal mekanlara da uyarlanabileceğini ifade etmiştir. Uzgören ve Erdönmez (2017), literatürdeki çalışmaları derleyerek kamusal mekan kalitesini oluşturan bileşenleri; sosyal etkileşim, fiziksel kalite, psikolojik konfor ve güvenlik altında sınıflamışlardır.

Çizelge 2.4. Kamusal mekanda kalite kriterleri

Carr ve Arkadaşları (1992)	Konfor, dinlenme, pasif etkileşim, aktif etkileşim ve keşfetme duygusu yaratma
Whyte (2000)	Ulaşılabilirlik, aktivite çeşitliliği, mekan konforu, iyi imaj, sosyal etkileşim sağlama
Carmona ve Arkadaşları (2003)	Morfolojik, algısal, sosyal, görsel, işlevsel ve zamansal boyutlar üzerinden bütünsel bir yaklaşım
Gehl (2004)	Koruma, konfor ve hoşnutluk
Project for Public Spaces (PPS) (2007)	Sosyallik, kullanım ve aktiviteler, erişim ve bağlantılar, konfor ve imaj
İnceoğlu ve Aytuğ (2009)	Mekanın doğal ya da fiziksel özellikleriyle beraber, yerel yaşam ve kullanıcı özelliklerinin de göz önünde bulundurulması
Demir Kahraman (2014)	İşlevsel, estetik, ekonomik ve teknik mekansal kalite kriterleri
Uzgören ve Erdönmez (2017)	Sosyal etkileşim, fiziksel kalite, psikolojik konfor ve güvenlik

İnceoğlu ve Aytuğ (2009), son yıllarda mekan kalitesi kavramı yerine, yer kalitesi kavramının öne çıktığını, artık bu konudaki araştırmaların yerin ruhu felsefesiyle birlikte ve yer bağlamı çerçevesinde ele alındığını belirtmiştir. Bu kapsamda incelenecek yerin doğal ya da fiziksel özellikleriyle beraber, yerel yaşam ve kullanıcı özelliklerinin de göz önünde bulundurulması gerektiğini vurgulamıştır. Görüldüğü gibi, yer kalitesi temel olarak kullanıcı gereksinimlerinin ne kadar ve nasıl sağlandığı ile ilişkilidir. Bu gereksinimlerin doğru bir şekilde tespit edilmesi kamusal mekanların analiz ve tasarım sürecine toplumsal katılımı mümkün kılabilir.

2.4. Kamusal Mekan Kalitesini Arttırmaya Yönelik Katılımcı Tasarım Yaklaşımları

Toplumsal katılım, vatandaşların kendilerini ve hedeflerini taban düzeyinde örgütlediği ve karar verme sürecini etkilemek için sivil toplum örgütleri aracılığıyla birlikte çalıştıkları toplum temelli bir süreçtir (Holdar ve Zakharcenko 2002). Toplumsal katılım farklı derecelerde sağlanabilir. Arnstein'in (1969) vatandaş katılımı merdiveni; yönlendirme, iyileştirme, bilgilendirme, danışma, teskin etme, ortaklık, temsili yetki ve

vatandaş kontrolü olmak üzere sekiz aşama tanımlamaktadır (Şekil 2.5). Yönlendirme ve iyileştirme basamaklarında amaç, vatandaşın planlamaya katılımını veya program yürütmesini sağlamak değil, güç sahiplerinin katılımcıları eğitmesi veya iyileştirmesidir. Bilgilendirme ve danışma, vatandaşın duymasına ve duyulmasına izin verir, fakat vatandaş güç sahiplerinin onların görüşlerini dikkate alıp almadığını garanti edemez, bu nedenle yapılanlar göstermelidir. Teskin etme, yapmacılığın en üst aşamasıdır, ortama göre değişebilen kurallar halkın öneri vermesine izin verir, ama güç sahipleri karar verme hakkına sahiptir. Merdivenden yukarı çıktıkça karar almada vatandaşın gücü artar. Vatandaşlar, geleneksel güç sahipleriyle görüşme ve pazarlığa ortaklık sayesinde olanak bulur. En üstteki temsili yetki ve vatandaş kontrolünde, vatandaşlar karar almada ya da yönetim gücünde çoğunluğu sağlayarak yer edindir.

Çizelge 2.5. Arnstein'in Vatandaş Katılımı Merdiveni ve IAP2 Toplumsal Katılım Tablosu (Kocaoğlu 2018)

Arnstein (1969:217)	IAP2(2007)
1- Etkileme	1- Bilgilendirme
2- İyileştirme	2- Danışma
3- Bilgilendirme	3- Dahil Etme
4- Danışma	4- İşbirliği
5- İkna Etme	5- Yetkilendirme
6- İşbirliği	
7- Yetki Devri	
8- Vatandaş Kontrolü	

1990 yılında kurulan ve halk katılımının gelişmesini destekleyen International Association for Public Participation (IAP2) toplumsal katılımın üç önemli ayağı olduğunu ifade etmektedir (Anonim 2018b). Bunlar toplumsal katılımın temel değerleri, etik kodları ve katılım spektrumudur. Toplumsal katılımın temel değerleri; beklentileri ve katılım sürecini tanımlar, bir karardan etkilenenlerin karar alma sürecine dahil olma hakkına sahip olduğu inancına dayanır ve halkın katkısının alınan kararı etkileyeceği yönündeki vaatleri içerir. Karar alıcılarla birlikte tüm katılımcıların ihtiyaç ve çıkarlarını tanıyarak ve bunlarla iletişim kurarak sürdürülebilir kararları teşvik eder. Bir kararla ilgilenen veya bundan etkilenen potansiyel kişilerin katılımını araştırır ve kolaylaştırır, katılımcıların katılımlarını nasıl tasarlamak istediklerine yönelik girdileri

araştırır. Katılımcılara anlamlı bir şekilde katılmaları için ihtiyaç duydukları bilgileri sağlar, katılımcıların girdilerinin kararı nasıl etkilediğini iletir. Toplumsal katılımın etik kodları, katılım sürecinin ilkelerini tanımlar. Bunlar amaç, uygulayıcının rolü, güven, toplumun rolü, açıklık, sürece erişim, topluma saygı, taraf tutma, sorumluluk, uygulama desteğidir. Katılım spektrumu ise, toplumun katılım düzeylerini bilgilendirme, danışma, dahil etme, işbirliği yapma ve yetki verme şeklinde beş düzeyde tanımlar (Şekil 2.2). Ayrıca IAP2 her düzeyde toplumsal katılımın nasıl sağlanacağına dair bazı araçlar sunar. Bilgilendirme düzeyinde; bilgi notları, internet siteleri, herkese açık davetler, danışma düzeyinde; halk yorumları, odak gruplar, anketler, halk toplantıları, dahil etme düzeyinde; çalıştaylar, müzakereci oylamalar, işbirliği düzeyinde; vatandaş danışma kurulları, uzlaşma oluşturma, katılımcı karar alma ve yetki verme düzeyinde; vatandaş jürileri, oylamalar ve temsilci kararları kullanılabilir (Anonim 2018c).

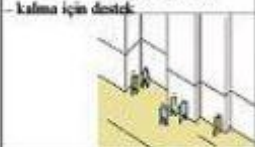

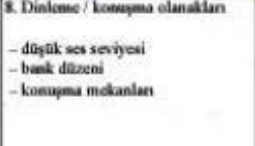

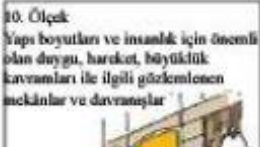

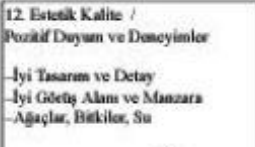
Günümüzde katılımcı tasarımın gerekliliği farklı alanlarda pek çok kesim tarafından kabul edilmektedir. Tüm paydaşların tasarım sürecine dahil olduğu yaklaşım olan katılımcı tasarım; kentlerin/ mekanların toplumsal ihtiyaçlar/beklentiler doğrultusunda planlanmasını ve tasarlanmasını, yaşam/meکان kalitesinin yükseltilmesini ve yapılan işin/ tasarlanan meکانın sahiplenilmesini sağlar. Böylece daha gerçekçi beklentiler oluşturarak ve değişime direnci azaltarak, başarısızlık riskini ve dolayısıyla maliyetini azaltır. Aktörlerin güçlü yönlerinin ve becerilerinin etkin bir şekilde kullanılmasını sağlayarak, daha aktif ve özgüvenli vatandaşlar yaratır. Toplum içinde güçlü bağlar oluşturarak topluluk duygusunu geliştirir. Tasarımcı ve toplum (tüm aktörler) arasında güven odaklı yeni ilişki biçimleri geliştirir (Sanoff 2000, Anonim 2018c,d).

Katılımcı tasarım sürecinde toplumun tüm üyeleri direkt olarak tasarımdan etkilenenlerden, yerel iş sahiplerine- projeyi etkileme gücü olan yasal paydaşlar olarak kabul edilir. Bu süreçte en küçük grupla işe başlamak, yerel ve güvenilir bir ortak bulmak, insanlar gelmezse gidip onları bulmak, halkın anlayacağı dilde konuşmak, görsellerle iletişim kurmak, herkesin bir fikir/çözüm oluşturmaya imkan vermek, yöneticilerin katılımcılarla aynı seviyede olmasını sağlamak, hızlı kazanımlara ve somut çıktılara odaklanmak, insanlara fikirlerini ifade etmeleri için yardımcı olmak, insanlardan boşlukları doldurmalarını istemek, bitmiş bir ürün sunmamak, insanların

uzmanlıklarını kullanmalarını sağlamak, insanları yetenek ve bilgilerini geliştirmeleri için desteklemek temel ilkeler olmalıdır (Anonim 2018d).

Bu bağlamda planlama ve kentsel tasarım sürecine toplumsal katılımı ilgili çalışmalar ilk olarak 1960'lardan itibaren Modernizmin yarattığı mekansal standartlaşmaya bir tepki olarak başlamıştır. 1960-1985 döneminde, çalışma saatlerinin azalması ve boş zaman toplumunun doğması, pek çok ülkede merkezi otoriteye karşı yapılan gösterilerle kamusal mekanların politik öneminin gündeme gelmesi, insan haklarıyla ilgili gösterilerin planlama ve mimarlıkta kullanıcının önemini ortaya çıkarması kamusal mekan/yaşam çalışmalarını tetiklemiştir. 1985-2000 döneminde küreselleşme, kentler ve toplumsal yapı üzerinde hakimiyet kurmaya başlamış, kentsel rekabetin artması ile çekici kentler sunma çabaları artmış, sürdürülebilir kentleşme bağlamında çevre dostu-yaya öncelikli ulaşım biçimleri önem kazansa da, kamusal mekanlar özelleşmeye ve ticarileşmeye başlamıştır. Günümüzde ise; kamusal yaşamda yürünebilirlik ve güvenlik kavramları önem kazanmış, sağlık sorunları karşısında kamusal mekanın rolü sorgulanmaya başlamış ve kamusal mekanın kamuoyu oluşturma gücü üzerine çalışılmaya başlanmıştır (Gehl ve Svarre 2013). Bu süreçte katılımcı kamusal mekan tasarımı konusunda farklı katılım tekniklerini içeren yöntemler ve araçlar geliştirilmiştir. Bunlar arasında özellikle Gehl'in, Sepe'nin, CABE'nin ve PPS'in çalışmaları öne çıkmaktadır.

Gehl (2011) kamusal mekandaki kalitenin ölçülmesinde insan ölçeğini temel etken olarak tanımlamış, kentsel yaşamın kalitesini arttırmak için yayalara ve bisiklet kullanıcılarına odaklanmayı tercih etmiştir. Bu bağlamda kamusal mekanlarda analiz yöntemi olarak; sayma, haritalama, takip etme ve izleme, bırakılan izlerin tespit edilmesi, fotoğraflama, günlük tutma ve test yürüyüşlerini kullanmıştır. Buradaki amaç hem kullanıcıyı anlamak, hem de kullanıcı olmaktır. Ayrıca kamusal mekanlar için algıya ve insan ölçeğine dayalı on iki kalite kriteri aracını oluşturmuştur (Şekil 2.1). Bu araç, kullanıcıların katıldıkları kentsel safarilerde (belirli rotaları olan yürüyüş turları) her bir kriterle puan vererek, seçilen alanı değerlendirmelerini sağlamaktadır (Gehl 2004).

K o r u m a	1. Trafik ve kazalara karşı koruma - trafik kazalarına karşı - trafik terörüne karşı - diğer kazalara karşı 	2. Suç ve şiddete karşı koruma (güvenlik) - yaşam yarı / kullanımı - sokak yapımı - sokak izleyicileri olmalı - katmanlaşma - mekan ve zaman 	3. Hoşa gitmeyen iklim koşullarına karşı koruma - rüzgâr / hava akımı - yağmur / kar - soğuk / sıcak - güneş / parlama
	4. Yürüyüş olanakları - yürüyüş için uygun oda - düzgün sokak dokusu (bezdirici olmayan) - ilginç cephe - düzgün yüzeyler - engellerin olmaması 	5. Durmak ve kalmak için imkânlar - kalma bölgeleri - kenar etkileri - kalma için belirlenen lekeler - kalma için destek 	6. Oturma için olanaklar - oturma bölgeleri - sırtları avantajlar - temel oturma koşulları - ikincil oturma koşulları
	7. Görüş için olanaklar - görüş - mesafeler - engellenmemiş (kapalı olmayan) manzaralar - ilginç manzaralar - karanlıkta aydınlatma 	8. Dinlenme / konuşma olanakları - düşük ses seviyesi - baskı düzeni - konuşma mekanları 	9. Oyun / göz önünde olması / aktiviteler için olanaklar - fiziksel aktiviteler için alanlar - oyun ve eğlence - gündüz ve gece - yaz ve kış
Z e v k e l e n e	10. Ölçek Yapı boyutları ve insanlık için önemli olan duygu, hareket, büyüklük kavramları ile ilgili gözlemlenen mekânlar ve davranışlar 	11. İklimin olumlu özelliklerinden yararlanmak için olanaklar - güneş / gölge - sıcak / soğuk - rüzgâr / havalandırma 	12. Estetik Kalite / Pozitif Duygunun ve Davranışın - İyi Tasarım ve Detay - İyi Görüş Alanı ve Manzara - Ağaçlar, Bitkiler, Su

Şekil 2.1. Gehl'e göre kamusal mekanda olması gereken 12 kalite kriteri (İnceoğlu 2007)

Sepe (2013) kamusal mekan tasarımında The Place Maker Method (Yer Yapma Yöntemi) olarak adlandırdığı yöntemde, beş analiz ve üç tasarım aşaması kullanmıştır (Çizelge 2.6). Analiz evreleri; ileriye yönelik beklenti analizi, kentsel elemanların algısal yönden tanımlanması, geleneksel planimetre analizi, anket çalışmaları ve elde edilen tüm verilerin birleşiminden oluşan karmaşık analiz haritasının hazırlanmasından oluşmaktadır. Tasarım evreleri ise, kimlik kaynaklarının belirlenmesi, anketlere dayalı planlama kararları ve tasarım müdahalelerinin tanımlanarak projenin oluşturulmasıdır.

Çizelge 2.6. Yer yapma yöntemi (The Placemaker method) (Sepe 2013)

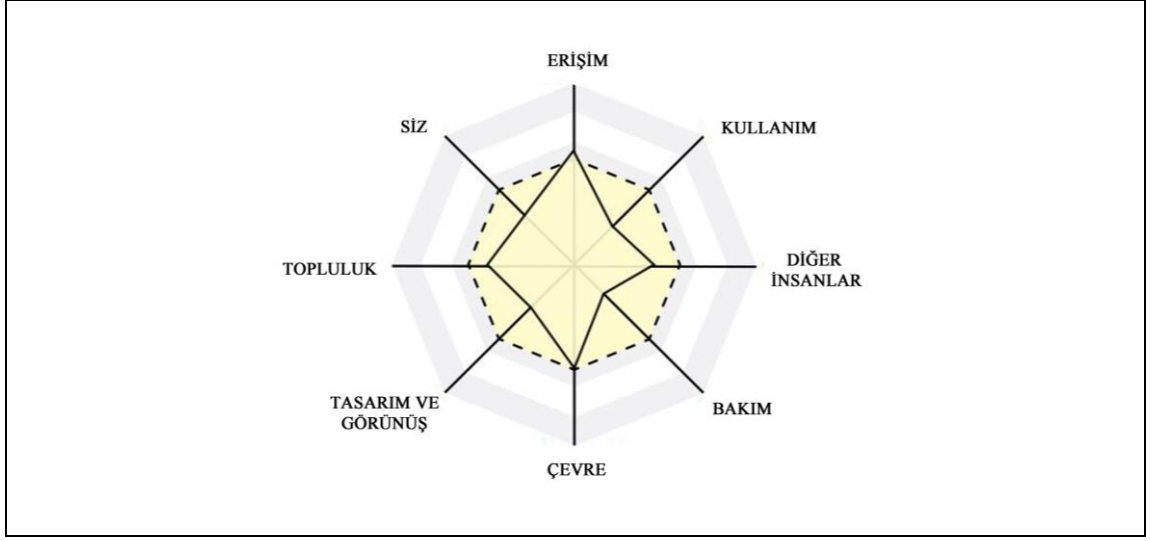
Aşamalar	Hedefler	Eylemler	Ürünler
0	Analiz ızgarasının oluşturulması	Kategori seçimi, Parametre seçimi, Önemli günlerin seçimi, Zaman aralığı seçimi	Veritabanı ızgarası
1	İleriye yönelik analiz	Mekanın ilk izlenimine yönelik yapılan ön gözlemler	Mekana yönelik ön fikirlerin haritası
2	Kentsel elemanların algısal yönden tanımlanması	Algısal analiz, Grafıksel analiz, Fotograıık analiz, Video analizi	Analizler sonucunda oluşan görsel analiz haritası
3	Geleneksel planimetre analizi	Kentsel ölçekte planimetre analizi, Bölgesel / mekan ölçęinde planimetre analizi	Mekanın bileşenlerine yönelik harita
4	Anket çalışmaları	Bölgedeki kullanıcı ve ziyaretçilerle yapılan anket çalışmaları	Anket sonuçlarına görselleştirilmesiyle oluşan harita
5	Karmaşık analiz haritası	Tüm analizlerden elde edilen sonuçların tek bir harita üzerinde birleştirilmesi	Karmaşık analiz haritası
6	Kimlik kaynaklarının belirlenmesi	Kimlik potansiyellerinin belirlenmesi, Kimlik problemlerinin belirlenmesi, Kimlik niteliklerinin belirlenmesi	Kimlik kaynakları haritası
7	Anket çalışmalarının değerlendirilmesi	Anket çalışmalarının değerlendirilmesi	Anket sonuçlarına görselleştirilmesiyle oluşan harita
8	Projenin oluşturulması	Toplanan verilerin yerleşimi ve hazırlanması, Tasarım müdahalelerinin tanımlanması	Proje teklifi

İleriye yönelik beklenti analizi, mekanın ilk izlenimine yönelik gözlemlerden oluşmaktadır. Bu aşamada binalar, kentsel yeşil alanlar, anıtlar, alandaki ulaşım türleri ve kullanıcı profili belirlenmekte ve bu veriler harita üzerine işlenerek ön fikir haritası oluşturulmaktadır. Kentsel elemanların algısal yönden tanımlanmasında, genel, algısal, grafik, fotoğraf ve video çalışmaları ile elde edilen verilerle görsel harita oluşturulmaktadır. Geleneksel planimetre analizinde, mekanın niteliğine bağlı olarak; karakteristik unsurları ve alanla ilişkilerini tanımlamak için kentsel ölçekte ve mekan

ölçeğinde geleneksel haritaların analizinden çıkarımlarla mekanın bileşenlerine yönelik bir harita oluşturulur. Anket çalışmaları, araştırmaya katılmayan, mekanı sadece kullanıcı gözüyle tanımlayan bölgedeki kullanıcı ve ziyaretçilerle yapılmaktadır. Karmaşık analiz haritası, tüm bu analiz evrelerinden toplanan verilerin harita üzerinde işaretlenmesiyle elde edilir. Tasarım evrelerinden ilki, çalışma alanındaki kimlik öğelerinin araştırılmasıdır. Karmaşık analiz haritası bu aşamada mevcut kaynakların tespit edilmesine yaramaktadır. İkinci aşamada, kullanıcılarla yapılan anket çalışmalarının sonucu değerlendirilip; kimlik kaynaklarını geliştirmek üzere gerçekleştirilecek müdahaleler ve proje hipotezinin odaklandığı konular tespit edilir. Bu aşamada sonuç ürün olarak proje teklifi hazırlanır (Sepe 2013).

CABE (2007), kamusal mekan çalışmalarıyla ilgili Spaceshaper (mekan şekillendirici) aracını geliştirmiştir (Şekil 2.2). Spaceshaper, toplulukların ve profesyonellerin kullanabildiği, kamusal mekan kalitesini ölçmeye yönelik bir araçtır. Giriş, kullanım, diğer insanlar, bakım, çevre, tasarım ve görünüş, topluluk ve siz Spaceshaper'ın sekiz belirli kavramıdır. Bu çalışmada öncelikle çalışmaya katılanlar mekanda dolaştırılır ve sonrasında mekana yönelik anket uygulanır. Anket sonuçları diyagrama işaretlenerek Spaceshaper diyagramı oluşturulur. Bu araç, mekanla ilgili çalışmalarda kullanıcı ve profesyonelleri bir araya getirmeye, mekanın güçlü ve zayıf yönlerini tespit etmeye, zaman içerisinde insanların mekanla ilgili görüşlerindeki değişimleri belirlemeye, alanın kullanıcı ihtiyaçlarını ne kadar karşıladığını ölçmeye, kullanıcılar için mekanla ilgili en önemli olan konuyu belirlemeye ve mekanda iyileştirmeler için yeni fikirler oluşturmaya yaramaktadır.

PPS grubu tarafından mekan kalitesinin ölçülmesi ile ilgili oluşturulan yer diyagramında kullanım ve aktiviteler, konfor ve imaj, erişim ve bağlantılar ve sosyallik olmak üzere 4 başlık belirlenmiştir (Şekil 2.3). Her bir başlığın altında o konuya yönelik sorular yer almakta ve kullanıcılardan bu sorulara cevap vermeleri istenmektedir (Anonim 2002).

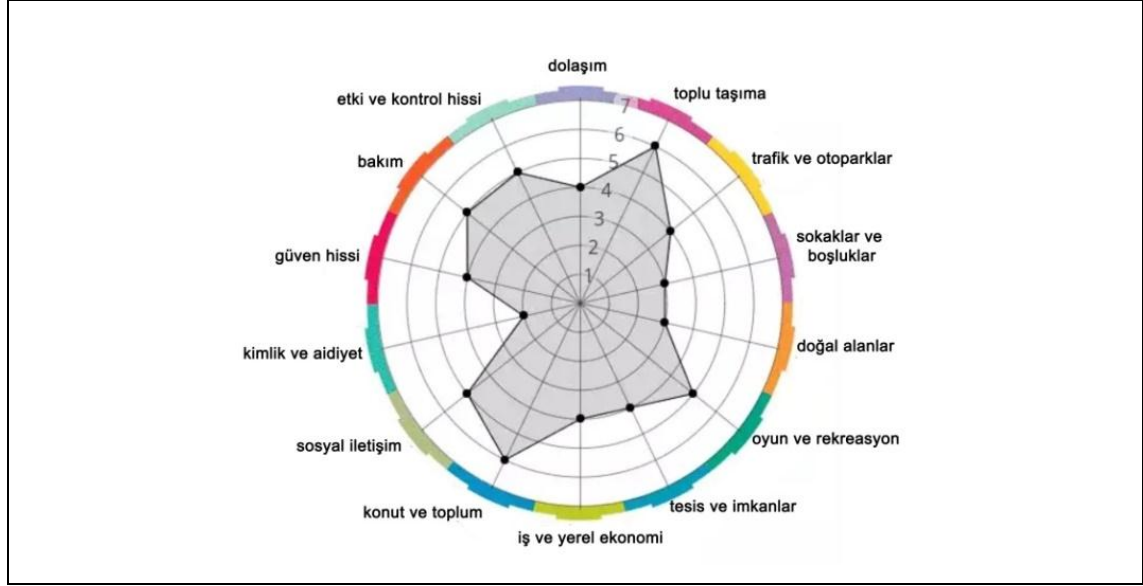

Şekil 2.2. Spaceshaper Diyagramı (Anonim 2007a)

Placemaking (yer yapma) süreci daha fazla kullanıcının dahil olması açısından 5 aşamada gerçekleşmektedir. Bu aşamalar; mekanın tanımlanması, mekanın değerlendirilmesi ve mekandaki sorunların belirlenmesi, mekanla ilgili vizyonun oluşturulması, mekanda kısa süreli, deneme amaçlı uygulamaların yapılması ve mekanın uzun vadeli olarak geliştirilmesidir.

İlk olarak; çalışma alanı ve bu mekanla ilgili çalışmaya katılacak kullanıcı ve uygulamacılar belirlenmektedir. Burada kullanıcıların sadece sürece dahil olması değil, aynı zamanda güçlü bir ortak olması hedeflenmektedir. İkinci aşamada; katılımcılarla bir toplantı düzenlenir. Katılımcılar gruplar halinde mekanı gezerek, birbirleri ile elde ettikleri gözlemleri paylaşırlar. Üçüncü aşamada; elde edilen bilgiler ile mekana yönelik ortak bir vizyon oluşturulur. Dördüncü aşamada; bu vizyonu eyleme geçirmek için kısa vadeli deneme amaçlı çözümler uygulamaya geçirilerek, çalışmanın başarısı ölçülür. Son aşamada ise; mekan için oluşturulan projenin zaman içerisindeki işleyişi gözlemlenir ve değişen koşullara göre bazı müdahalelerle mekanın uzun vadede başarılı olması ve kullanımının artması sağlanır (Anonim 2017i).

olan bu aracın, uzun vadede daha iyi sonuçlar verdiği yapılan çalışmalar sonucunda gözlemlenmiştir.

Şekil 2.4. Yer Standardı Diyagramı (Anonim 2017a)

Yer standardı aracı, yaşanan mekanın fiziksel, sosyal ve ekonomik özellikleri bakımından kalitesini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş bir araçtır. Bu araç, alandaki ölçekleri saptamamıza ve bu konuda mekanın kalitesini ölçmemize olanak verir. Böylece alandaki mevcut güçlü yanları ve geliştirilmesi gereken yönleri belirlememize yardımcı olur. Yer standardı aracı, kamu sektörü, topluluklar, vakıflar ve özel sektör çalışanları için tasarlanmıştır. Yaşanılan çevreyi düzenlemek, geliştirmek ve yeniden yapılandırmak amacıyla yürütülen tasarım çalışmalarında kullanabilmek üzere geliştirilmiş bu araç, farklı büyüklükte kentsel ve kırsal alanlarda kullanılabilir.

Yer standardı aracı; mekana yönelik dolaşım, toplu taşıma, trafik ve otoparklar, sokak ve boşluklar, doğal alanlar, oyun ve rekreasyon, tesis ve imkanlar, iş ve yerel ekonomi, konut ve toplum, sosyal iletişim, kimlik ve aidiyet, güven hissi, bakım ve onarım, etki ve kontrol hissi olmak üzere, bir mekanın fiziksel, sosyal ekonomik nitelikleriyle ilgili 14 temel başlığa yönelik soruları içeren anketlerden oluşmaktadır. Kullanıcıların bu soruları 7'li Likert ölçeğine göre -1 (kesinlikle katılmıyorum) ve 7 (kesinlikle katılıyorum)- puanlayarak diyagrama işaretlemeleri istenir. Son olarak bu işaretler birleştirilerek diyagram oluşturulur. Bu tasarlanan diyagramda oluşan şekil bir bakışta

alanın performansını ve geliştirilecek yönlerini gösterecektir. Eğer alan iyi olarak tanımlanmışsa, diyagramdaki boşluklar az ve şekil çevreye doğru genişlemiş olacaktır. Eğer alanın performansı zayıf ise, oluşan şekil merkeze doğru yaklaşmış ve küçük olacaktır. Bu araç, mekânı süreklilik içerisinde değerlendirmemize ve zaman içinde iyileştirmeler yapıp yapılmadığını görmemize yardımcı olmaktadır. Yer standardı aracı sürecin sonu değil, parçasıdır. Sonraki aşamalarda ne yapabileceğimizi düşünürken, araç sayesinde başlayan tartışmaları ve ilişkileri geliştirme fırsatları hakkında da düşünmemize olanak sağlamaktadır (Anonim 2016, 2017a).

Yer standardı aracında yer alan 14 temel başlığa yönelik hangi konuların analiz edilmesi gerektiği aşağıdaki gibi açıklanmaktadır:

Dolaşım;

Yürüyüş ve bisiklet kullanımı, sağlıklı bireyler ve sağlıklı çevreler açısından oldukça önem taşımaktadır. Keyifli, güvenli ve iyi tasarlanmış güzergahlar, kullanıcıları alanda yürüyüşe ve bisiklet kullanıma teşvik etmektedir. Bu çerçevede, yürüyüş ve bisiklet kullanımına uygun güzergahların olup olmadığını; araç trafiğine kıyasla yürüyüş ve bisiklet kullanımına mümkün olduğunca öncelik verilip verilmediğini; yolların, insanların gitmek istediği yerlerle doğrudan bağlantılar oluşturup oluşturmadığını; güzergahların kaliteli, çekici ve kullanışlı olup olmadığını; sokakların, yaşları ve hareketliliği ne olursa olsun herkesin ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığını; sokak güzergahlarının bütün yıl boyunca ve günün farklı zamanlarında kullanmak için güvenli olup olmadığını tespit etmeye yönelik sorular sorulmaktadır. Böylece, fiziksel ve ruhsal sağlık açısından oldukça yararlı olan yürüme ve bisiklet sürme eylemine mekanın ne kadar elverişli olup olmadığı ve kullanıcının buna teşvik edilip edilmediği tespit edilmeye çalışılmaktadır (Anonim 2017a).

Toplu taşıma;

Uygun fiyatlı, güvenilir, iyi bağlantılara sahip ve erişilebilir toplu taşıma hizmetleri tüm topluluklar için önemlidir. Bu koşullara uygun olarak planlanmış toplu taşıma hizmetleri, insanların kent içinde ve buldukları çevrede daha nitelikli dolaşımını sağlamakta ve toplu taşıma araçlarını kullanmalarına teşvik etmektedir. Bu bağlamda,

toplu taşıma hizmetlerinin sık ve güvenilir olup olmadığı; kullanıcıları ulaştırmak istedikleri yere götürüp götürmediği; toplu taşıma araçlarının, yaşlarına ya da hareketliliklerine bakılmaksızın her kullanıcı için güvenli ve erişilebilir olup olmadığı; otobüs duraklarının uygun yerlerde, insanların evlerine yürüme mesafesinde olup olmadığı; ulaşım araçlarında yeterli koltuk olup olmadığı; otobüs ve tren istasyonlarında çeşitli ihtiyaçların karşılanıp karşılanmadığı (örneğin tuvaletler, güvenli otopark alanları gibi); herkesin toplu taşıma hizmetlerinden yararlanabilip yararlanamadığı; iyi kalitede tesis ve araçların olup olmadığı sorulmaktadır. Böylece, sağlıklı bir çevre için önemli olan toplu taşıma araçlarının ve güzergahlarının kalitesi ve kullanıcıların toplu taşımaya teşvik edilip edilmediği sorgulanmaktadır (Anonim 2017a).

Trafik ve otoparklar;

Çok fazla trafik, o bölgede yaşayan, çalışan veya bölgeyi ziyaret eden kullanıcılar için birçok soruna neden olmaktadır. Toplumun güvenli bir şekilde dolaşımını sağlayan trafik ve otopark düzenlemeleri, kullanıcıların bir alandan en iyi şekilde yararlanmasına olanak sağlamaktadır. Bu kapsamda, otomobil ve diğer ulaşım araçlarına göre yaya ulaşımının öncelik taşıyıp taşımadığını; trafiğin, erişim, gürültü ve hava kalitesi gibi sağlık ve refah üzerinde olumlu etkilere sahip olup olmadığını; otopark, yol kenarı bekleme ve park alanlarının güvenli yerlerde olup olmadığını; toplum yararı için trafiği azaltıcı önlemlerin alıp alınmadığını; bölgede trafik yoğunluğunun fazla mı, yoksa az mı olduğunu tespit etmeye yönelik sorular sorulmaktadır. Böylece, bölgedeki trafiğin, kullanıcılar üzerindeki fiziksel, sosyal ve psikolojik etkilerini tespit etmek amaçlanmaktadır (Anonim 2017a).

Sokaklar ve boşluklar;

Binalar, kamusal alanlar, kent simgeleri, doğal peyzaj öğeleri, yeşil alanlar ve manzaralar insanların zevk alacakları, çekici ve farklı mekânlar yaratmaya yardımcı olmaktadır. Bunlar aynı zamanda alandaki kullanıcıların yollarını bulmalarına da olanak sağlamaktadır. Bu bağlamda, çalışma alanı ve yakın çevresindeki binaların ve kamusal alanların, bölgede dolaşırken keyifli bir deneyim oluşturup oluşturmadığı; tarihi binalar, yerel simgesel yapılar, meydanlar ve nitelikli rekreasyon alanları gibi mekanı cazip kılan özelliklerin olup olmadığı; alandaki güzergahların kullanıcıların yolunu bulmasına

yardımcı olup olmadığı; boş arazi ve kullanılmayan binaların bütün yıl boyunca ve günün farklı zamanlarında alanda bulunanlar açısından güvenli olup olmadığı sorulmaktadır. Bu şekilde; çalışma alanı çevresinde bulunan binaların, kamusal alanların, kent simgelerinin, doğal peyzaj öğelerinin, yeşil alanların ve manzaraların alandaki olumlu ve olumsuz etkileri tespit edilmeye çalışılmaktadır (Anonim 2017a).

Doğal alanlar;

Doğal alanlar; parklar, ağaçlık alanlar, tarlalar, akarsular ve nehirler, yaya ve taşıt yollarını ve ağaçlı caddeleri içermektedir. Bunlar yaban hayatı ve sağlıklı kentsel alanlar için oldukça gerekli temel unsurlardır. Hava kalitesini iyileştirmekte ve toplum sağlığına ve refahına katkı sağlamaktadır. Bu kapsamda, kullanıcılara sunulan doğal peyzaj alanlarının olup olmadığı; alanda doğayla temas halinde olma fırsatlarının bulunup bulunmadığı; doğal alanların iyi korunup korunmadığı; ihtiyaç duyanlar için bu mekanlarda oturma elemanlarının mevcut olup olmadığı; doğal alanların çevredeki hava kirliliği ve gürültü gibi olumsuz özelliklerden etkilenip etkilenmediği; bu alanın yaşları ve hareketliliği ne olursa olsun herkes tarafından ulaşılabilir olup olmadığı ve gelecekte de insanların ihtiyaçlarını karşılama potansiyelinin bulunup bulunmadığı sorulmaktadır. Böylece; kentlerin sağlıklı olmasına katkı sağlayacak ve kullanıcıların fiziksel, psikolojik ve rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılayabilecek ve gelecekte de bu potansiyelini sürdürebilecek nitelikli doğal peyzaj alanlarının olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmaktadır (Anonim 2017a).

Oyun ve rekreasyon;

İyi tasarlanmış ve kurgulanmış mekanlar çocukları oynamaya teşvik etmekte ve yetişkinlerin eğlence ve spor aktiviteleri gibi rekreasyonel faaliyetlerden keyif almalarına olanak sağlamaktadır. Oyun ve rekreasyon fırsatları toplumun yaşam kalitesini ve sağlığını iyileştirmektedir. Bu çerçevede mekanda kullanıcıların oyun ve rekreasyonel faaliyetlere katılma imkanlarının olup olmadığını; oyun ve rekreasyonel ihtiyaçlara yönelik oluşturulan mekan ve tesislerin iyi korunup korunmadığını; bu mekanların rekreasyonel potansiyellerinin iyi kullanılıp kullanılmadığını ve aktiviteleri destekleyip desteklemediğini; bu tesislerin erişilebilir olup olmadığını; kullanıcıların bu alanlarda yaptıkları aktivitelerde kendi potansiyellerini gösterip gösteremediklerini;

toplumun buradaki rekreasyonel aktiviteleri destekleyip desteklemediğini; oyun ve rekreasyon alanlarının bütün yıl boyunca ve günün farklı zamanlarında kullanmak için güvenli olup olmadığını tespit etmeye yönelik sorular sorulmaktadır. Böylece; yaşam kalitesini ve sağlığını olumlu yönde etkileyen oyun ve rekreasyon fırsatlarının ve bunları karşılayabilecek nitelikli mekan ve tesislerin olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmaktadır (Anonim 2017a).

Tesis ve imkanlar;

Hizmetler ve olanaklar yaşam kalitesi ve hayattan zevk almak için oldukça gereklidir. Mağazalar, okullar, kreşler, kütüphaneler, sağlık tesisleri, yeme-içme ve arkadaşlarla buluşmak için yerler bu imkanlardan bazılarıdır. Tesislere ve olanaklara erişim, sağlıklı ve tatmin edici bir yaşamı desteklemek için önemli bir unsurdur. Bu bağlamda, alandaki tesislerin ve imkanların öğrenme, alışveriş, sağlık ve dinlenme gibi farklı ihtiyaçları karşılayıp karşılamadığı; bu tesislerin herkes tarafından kullanıma uygun olup olmadığı; tesislere ulaşımın makul mesafede ve kolay erişilebilir olup olmadığı; bakımlarının düzenli olarak yapıp yapılmadığı; kullanılmakta olan tesislerin, insanların ihtiyaçlarını karşılamaya yardımcı olacak potansiyellere sahip olup olmadıkları sorulmaktadır. Böylece; çalışma alanı çevresindeki tesislerin kullanıcı ihtiyaçlarına cevap verip vermediği, sağlıklı ve tatmin edici bir yaşam sağlamaya yönelik kapasiteleri tespit edilmeye çalışılmaktadır (Anonim 2017a).

İş ve yerel ekonomi;

Kaliteli iş; gelir, aktivite, sosyal iletişim, aidiyet duygusu ve iş tatmini gibi önemli faydalar sağlamaktadır. Gelişen yerel ekonomi, iş olanakları sağlamakta ve insanların zaman geçirmek istediği mekanlar yaratmaya yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda, insanların farklı sektörlerde iş imkanları yaratmasına olanak sağlayan aktif bir yerel ekonominin olup olmadığı; alanda insanların eğitim ve öğretim gibi farklı işler için beceri kazanmalarını destekleyen kurumların olup olmadığı ve bunların ücretli olup olmadığı; tüm yaş grubu ve cinsiyetten insanın iş fırsatları bulup bulamadığı; iş merkezleri, iş bulma kurumları ve uygun fiyatlı çocuk bakımı gibi yerel hizmetlerin, insanların iş bulmalarına ve devam etmelerine yardımcı olup olmadığı; yerel işletmelerin faaliyete geçmesi ve büyümesi için fırsatların olup olmadığı sorulmaktadır.

Böylece; alanda kullanıcıların iş bulmalarına, iş becerisi kazanmalarına ve çalışmalarına yönelik fırsatların olup olmadığı ve alanın kullanımında yerel ekonominin canlılığının ne oranda etkili olduğu tespit edilmeye çalışılmaktadır (Anonim 2017a).

Konut ve toplum;

Konutlar, bölgede kimin yaşayacağını ve mahallelerin/bölgelerin nasıl görünüp, insanlar üzerinde nasıl bir etki bırakacağını belirler. Bu nedenle, farklı aileler ve çeşitli yaş ve gelir grubundan insanlara çeşitli özelliklerde konutlar gerekmektedir. Bu kapsamda, çevrede farklı kişi sayısındaki hane halkları için uygun fiyatlı konutların olup olmadığı; tüm gelir grubundan insanların, özel mülkiyet satın alma ya da kiralama gibi ihtiyaçlarını karşılayan konutların olup olmadığı; farklı konut tiplerinin birbiri ile uyum sağlayıp sağlamadığı; çeşitli konut türlerinin, ihtiyaçları ve yaşları değiştikçe insanların bölgede yaşamaya devam etmesine olanak sağlayıp sağladığı sorulmaktadır. Bu şekilde; bölgedeki konut türlerinin alanın kullanımına etkisi sorgulanmaktadır (Anonim 2017a).

Sosyal iletişim;

Sosyal çevreden uzak olmak ve yalnız hissetmek insanların psikolojik sağlığını ve refah düzeyini olumsuz yönde etkilemektedir. İyi tasarlanmış mekanlar, başkalarıyla buluşmak ve zaman geçirmek için çeşitli alanlar sağlamaktadır. Bu bağlamda, çevredeki kamusal mekanların insanlara buluşma imkanı sağlayıp sağlamadığı; buluşma imkanı sağlayan açık ve kapalı, özel amaçlı, serbest alanlar gibi farklı niteliklerde mekanların olup olmadığı; mekanların farklı iklim koşullarında kullanılabilir olup olmadığı; mekanların farklı etnik kökenden insanlara tanışma ve buluşma imkanı sağlayıp sağlamadığı sorulmaktadır. Bu şekilde; alanda ve çevresinde kullanıcıların vakit geçirebileceği, insanlarla tanışıp sosyalleşebileceği mekanların olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmaktadır (Anonim 2017a).

Kimlik ve aidiyet;

Bir mekanın nasıl görüldüğü, tarihi, toplumun o mekanla ilgili görüşleri kullanıcıların mekana aidiyetini ve mekana karşı oluşan görüşlerini etkilemektedir. Bu çerçevede insanların mekana ilgili olumlu bir görüşe sahip olup olmadığı; mekanın tarihinin, mirasının ve kültürünün bilinip, korunup korunmadığı; yerel grupların, insanların kendi

topluluklarına olumlu yönde dahil olmalarına yardımcı olup olmadığı; farklı kültürden de olsa tüm kullanıcıların kendilerini komşularına ve topluma bağlı hissedip hissetmediği; farklı yaş, cinsiyet, dini inanç ve etnik gruptan insanın mekana aidiyet hissedip hissetmediği sorulmaktadır. Böylece; mekanda, kullanıcıların bireysel ve toplumsal olarak kendileriyle gurur duymasını sağlayan güçlü bir yerel kimliğin olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmaktadır (Anonim 2017a).

Güven hissi;

Bir mekanın kullanıcılara kendini ne kadar güvende ve huzurlu hissettirdiği, kullanıcıların huzurunu ve zamanlarını o mekânda nasıl geçirdiklerini etkilemektedir. İyi tasarlanmış mekanlar, kullanıcıların daha güvenli hissetmesine, suçların ve anti sosyal davranışların azaltılmasına yardımcı olmaktadır. Bu kapsamda güzergahların yılın ve günün farklı zamanlarında güvenli ve iyi bir şekilde kullanılıp kullanılmadığı; mekanların iyi kullanılan binalar tarafından çevrilip güven hissi sağlayıp sağlamadığı; alanda bulunan boş ve kullanılmayan binaların, suç ve anti sosyal davranışlara olanak sağlayıp sağlamadığı; insanların hem evde hem de dışarıda kendini güvende hissedip hissetmediği; alanın farklı yaş, etnik grup, dini inanç ve cinsiyetten olan insanlar için güvenli olup olmadığı sorulmaktadır. Böylece; mekanın kullanıcılar açısından ne kadar güvenli olduğu tespit edilmeye çalışılarak, alandaki kullanıcıların huzurlu olup olmadığı ve mekanda geçirdikleri zamanın kalitesini belirlemek amaçlanmaktadır (Anonim 2017a).

Bakım;

Bakımlı mekanlar, kullanıcıların alanla ilgili olumlu görüşlere sahip olmasını sağlarken, bakımlı olmayan yerler tam tersi etkiye sahiptir. Bu bağlamda parkların, kamusal alanların veya yapıların genel olarak bakımlı olup olmadığı; alanda, çöp, vandalizm veya köpek dışkısı gibi problemlerinin olup olmadığı; geri dönüşüm ve çöp depolamaya yönelik iyi bir düzenin sağlanıp sağlanmadığı; yerel makamlar, konut birlikleri, ev sahipleri ve bölge sakinlerinin sorumluluklarını bilip bilmediği ve gerektiğinde harekete geçip geçmedikleri; etkili bir yerel mahalle derneğinin olup olmadığı sorulmaktadır. Böylece; alandaki bakım ve temizliğin ne kadar iyi olduğu ya da olmadığı tespit

edilerek; kullanıcıların mekanla ilgili algıları ve memnuniyetleri ölçülmeye çalışılmaktadır (Anonim 2017a).

Etki ve kontrol hissi;

Bir alanla ilgili karar vermede söz sahibi olmak ve değişiklik yapabileceğine inanmak, daha güçlü topluluklar ve daha iyi yerler inşa etmeye yardımcı olmaktadır. Kontrole sahip olma duygusu, insanların yaşamları hakkında olumlu hissetmelerini sağlamaktadır. Bu kapsamda insanların alanla ilgili kendilerini etkileyen kararlara katılıp katılmadığı; tüm yaş, cinsiyet, etnik grup ve dini inançtan kullanıcının alınan kararlara katkı sağlayıp sağlayamadığı; yerel topluluk hizmetleri veya gruplarının, kişilerin katılımını sağlamak amacıyla toplumla aktif olarak çalışıp çalışmadığı; yerel halkın düşüncelerinin dikkate alınıp alınmadığı; insanların seslerini nasıl duyuracağını bilip bilmediği sorulmaktadır. Bu şekilde; alanla ilgili alınan kararlarda toplumun katılımının ne kadar sağlandığı ve mevcut katılımın toplum üzerindeki etkisi tespit edilmeye çalışılmaktadır (Anonim 2017a).

Yer standardı aracı daha önce yapılmış olan katılımcı kamusal mekan çalışmaları ve bu konuda geliştirilen farklı yöntemlere göre bazı avantajlara sahiptir. Yer standardı aracının uygulanmasındaki ve anlaşılabilir olma konusundaki kolaylığı daha fazla ve toplumun her kesiminden katılımcıya ulaşılmasını sağlamaktadır. Yalnızca mekanın fiziksel ve sosyal niteliklerini değil; ekonomik nitelikleri yönünden de avantajlarını ve dezavantajlarını analiz ederek, alanın kullanımı etkileyen faktörleri daha geniş bir bakış açısıyla ele almaktadır. Mekanla ilgili yapılan çalışmalar sonucunda elde edilen diyagram; halka mekanla ilgili sorunları ve mekanın olumlu özelliklerini aktarmada oldukça kolaylık sağlamaktadır.

2.6. Yer Standardı Aracının Kullanıldığı Örnekler

A&DS geliştirdiği Yer Standardı aracına yönelik bir takım alan çalışmaları yapmıştır. Yerel yönetimler ölçeğinde, ilçe ölçeğinde, yerleşim ölçeğinde ve mahalle ölçeğinde uygulanan bu örnek olay incelemelerinde yer alan uygulayıcılar ve örgütler, aracı kullanma nedenlerini, kullandıkları yöntemleri, yerel toplulukları güçlendirme

çalışmalarını ve bunun etkilerini açıklamaktadır. Ayrıca, araç hakkındaki algılarını, kullanımında edindikleri bilgileri ve öğrenilenleri paylaşmaktadırlar. Bu kapsamda çalışmanın bu bölümünde; A&DS'nin örnek olay incelemeleri aktarılmıştır.

2.6.1. Yerel yönetim ölçeğinde uygulanmış örnekler

İskoçya'daki Highland Konseyi'nden sonra en büyük yerel yönetimlerden biri olan Argyll and Bute, 2017 yılında topluluk ve mekânsal planlama çalışmaları için yer standardı aracını kullanmıştır. Yapılan alan çalışmaları; Shetland Ada Konseyi, Batı Dubartonshire ve Güney Lanarkshire ilçe yerel yönetimlerinden gelen anket girdilerine dayanmaktadır. Bu çalışmalar; kullanılan yöntem ve yaklaşımlardaki çeşitliliği, topluluk ve mekânsal planlamadaki ortak çalışmaları ve aracın farklı coğrafyalardaki uygulanabilirliğini göstermektedir.

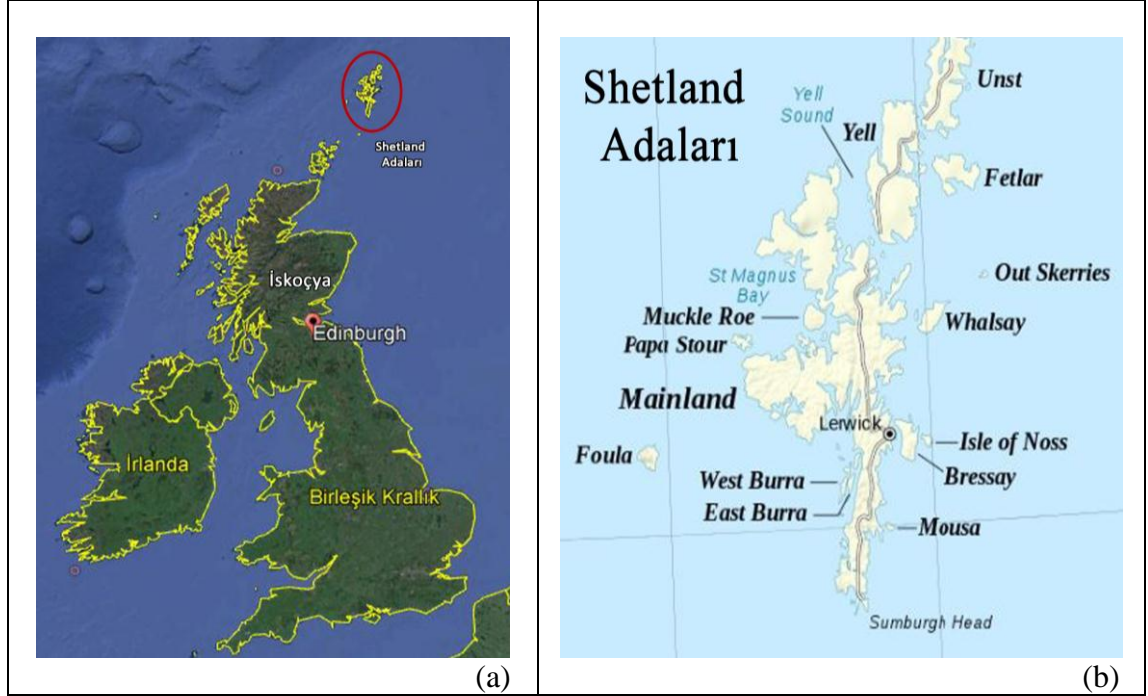
Örnekler, yerel kalkınma planlarının ve yerleşim planlarının oluşturulmasındaki ana sorunların belirlendiği aşamada gerçekleştirilmiştir. Aracın kullanımına yönelik çok çeşitli deneyimler bulunmaktadır. Bazı yerel yönetimler aracın nüfus genelinde çalıştığını belirtirken; diğerleri de yerleşim ölçeğinde daha iyi sonuçlar elde edildiğini savunmaktadır. Yer standardı aracı; topluluk ve mekânsal planlamacılar ile yerel topluluklar arasında bağlantı sağlamıştır.

Yerel yönetim ölçeğinde yer standardı aracının kullanılması; konseyin zamandan ve paradan tasarruf etmesini, katılımın sağlanmasını, kurumsal diyalog kurulmasını, topluluğun güçlendirilmesini, alanla ilgili karar vermeyi ve mekana bağlı eylemlerin uygulanmasını kolaylaştırmıştır (Anonim 2017b).

2.6.1.1. Shetland Adaları, İskoçya

İskoçya'nın 32 idari yönetim biriminden biri olan Shetland Adaları, İskoçya'nın kuzeydoğusunda bulunmaktadır. 1.466 km² alana sahip olan takımadada 26.000 kişi yaşamaktadır (Şekil 2.5). 1975 yılından itibaren Kuzey Denizi'nden çıkarılan ham petrolün ve doğal gazın Shetland Adaları, Orkney Adası ve Grangemouth'te kurulan

rafinerilerde işlenip sanayide ve evlerde kullanılmasıyla; İskoçya'nın kıyı kesimlerinin ekonomik açıdan canlanmasını sağlamıştır.

Şekil 2.5. (a) Shetland Adaları, İskoçya (Google Earth 2019), (b) Shetland Adaları Bölgeleri, İskoçya (<https://www.walkhighlands.co.uk/shetland/>, 2019)

Shetland Adaları Konseyi Kalkınma Hizmetleri Direktörlüğü, konut ve ulaştırma alanlarındaki stratejik planlarını geliştirme sürecindeyken, yer standardı aracını kullanarak politika ve öncelikler belirleme konusunda toplumun katılımıyla bir çalışma gerçekleştirmek istemiştir. Geleneksel katılım yöntemlerinin genellikle düşük katılımı sonuçlandığını düşünen Shetland Adaları Konseyi, 14 Haziran – 10 Temmuz 2016 tarihleri arasında Shetland genelinde daha fazla sayıya ulaşmak için yer standardını çevrimiçi bir ankete dönüştürerek uygulamıştır. Bu sayede, toplam nüfusun %15'i ve 15 yaş üzerindeki gruba ulaşarak, kadınların katılımının erkeklerden iki kat daha fazla olduğu 939 kişilik katılım sağlanmıştır.

Bu çalışmayla hedeflenen, yüksek katılım sağlayarak stratejik planlara yerel tabanlı veriler üretmektir. Projeyi yürütmek için Shetland Adaları Konseyi'nin Kalkınma Hizmetleri Direktörlüğü bünyesindeki konut, ulaşım, halkla ilişkiler ve mekânsal planlama dahil olmak üzere farklı ekiplerin temsilcilerinden oluşan bir proje ekibi

kurulmuştur. Bu ekibin yönetiminde Shetland'a uyarlanan anketler çevrimiçi bir ankete aktarılmıştır. Ek olarak, anketin sonunda her bireyin öncelikli üç tema belirlemesi istenmiştir. Shetland'da bulunan 7 ayrı yerel bölge için farklı anket yapılmıştır. Anketlerin sonucunda, genel olarak toplu taşıma en düşük puanı, güven hissi ve doğal alanlar ise en yüksek puanı almıştır.

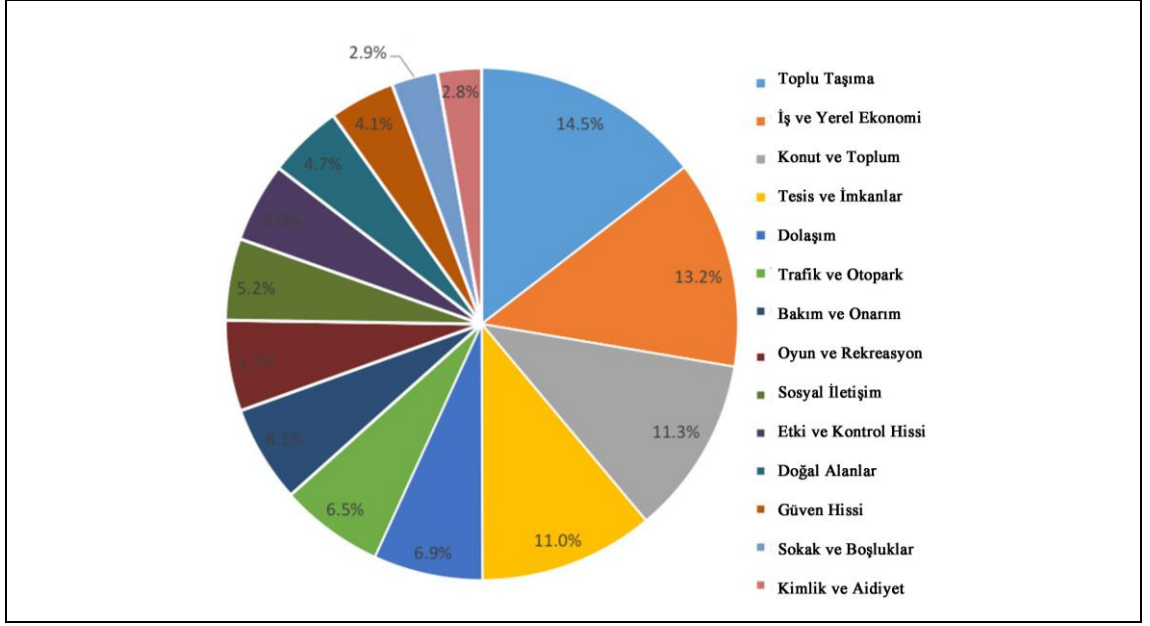
Elde edilen sonuçlara göre öncelikli temalar;

1. Toplu taşıma
2. İş ve yerel ekonomi
3. Konut ve toplum
4. Tesis ve olanaklar olarak belirlenmiştir (Şekil 2.6).

Toplu taşıma ile ilgili temel sorunlar; otobüs ve feribot seferlerinin sık olmaması, ulaşımın ekonomik olmaması, otobüs duraklarının yakın ve kaliteli olmaması, otobüs tarifeleri ve servis bilgilerinin kolay anlaşılabilir olmaması, otobüs, vapur ve uçak seferleri arasında yeterli bağlantıların sağlanmaması ve sağlık kurumlarına ulaşımın iyi olmaması olarak belirlenmiştir.

İş ve yerel ekonomi ile ilgili temel sorunlar; turizm potansiyelinin yeterince kullanılmaması, ekonomide çeşitliliğin olmaması, uygun fiyatlı çocuk bakım hizmetlerinin olmaması, internet bağlantılarının gelişmiş ve yeterli kapasiteye sahip olmaması, iş olanaklarının az olması ve insanların iş kurmalarına yeterince destek sağlanmaması, engellilerin iş ve eğitim kurumlarına erişimlerinin yeterince iyi olmaması ve ulaşım ve barınma ile ilgili bağlantıların yeterli olmaması şeklinde belirlenmiştir.

Konut ve toplumla ilgili temel sorunlar; küçük konut ünitelerinin sınırlı kullanılabilirliği, yeni inşa edilen konutlarda yardımcı hizmetlerin planlanması ve uygulanması gerektiği, petrol ve doğal gaz endüstrisinin konut maliyetlerine olan etkisi, gençlerin uygun konaklama olanaklarına erişebilmelerindeki fırsatların eksikliği ve çok sayıda kullanılmayan sahipsiz konutun olmasıdır.

Şekil 2.6. Shetland Adaları'nda uygulanan yer standardı çalışmaları sonucunda elde edilen grafik (Anonim 2017b)

Tesis ve olanaklar ile ilgili temel sorunlar ise; hafta sonları ve akşamları toplu taşıma hizmetlerinin sınırlı olması, umumi tuvaletlerin az olması, bazı bölgelerdeki sağlık kuruluşlarının verdiği hizmetin düşük düzeyde olması, kırsal alanlarda sosyal tesislerin ve buluşma mekanlarının az olması, Lerwick'te yeme- içme tesislerinin sınırlı sayıda olması ve bazı mağaza ve dükkanların mekân kalitesi, ürün kalitesi ve çeşitliliğinin yetersiz olması şeklindedir.

Elde edilen bu sonuçlar, meclis üyeleriyle rapor olarak paylaşılmış, çevrimiçi yayınlanmış ve konuyla ilgili basın açıklamaları yapılmıştır. Sonuçlar, Shetland'ı yaşamak, çalışmak ve yatırım yapmak için daha iyi bir yer haline getirmek için yerel çıktı geliştirme planları, yerel kalkınma planları, Shetland yerel konut stratejisi, Shetland ulaştırma stratejisi ve Shetland Adaları sağlık ve sosyal güvenlik konularındaki politika ve stratejilerinde kullanılmaya başlanmıştır. Genel olarak belirlenen öncelikli eylemler, feribot ve otobüs hizmetleri olmak üzere Shetland genelinde toplu taşıma erişilebilirliğinin sağlanması olmuştur (Anonim 2017j).

2.6.1.2. Batı Dunbartonshire, İskoçya

İskoçya'nın idari yönetim birimlerinden olan Batı Dunbartonshire, Glasgow şehrinin kuzeybatısında bulunmaktadır. 89.600 kişilik nüfusa sahip olan bölge, 158,8 km² lik alanda yer almaktadır (Şekil 2.7).

Şekil 2.7. (a) Batı Dunbartonshire konumu, İskoçya (Google Earth 2019), (b) Batı Dunbartonshire çalışma alanı sınırları, İskoçya (Google Maps 2019)

Batı Dunbartonshire Belediyesi, Planlama ve Toplum Planlama birimi ortaklığı ile yer standardı çalışması kapsamında 100 katılımcıyla anket çalışmaları gerçekleştirmiştir. Çalışma, öncelikli temaların raporlanması ve farklı yaş gruplarındaki topluluklar etrafında odaklanmıştır. Konsey, Ana Sorunlar Raporuyla ilgili görüşleri almak ve bölgede yapılan tüm çalışmaları incelemek ve yorumlamak için yer standardı aracını kullanmayı tercih etmiştir. Buradaki amaç, daha kaliteli yaşanılabilir ortamlar sağlamak ve buna ulaşabilmek için gerekli olan bütçeyi mekânsal temelli bir yaklaşımda odaklamaktır.

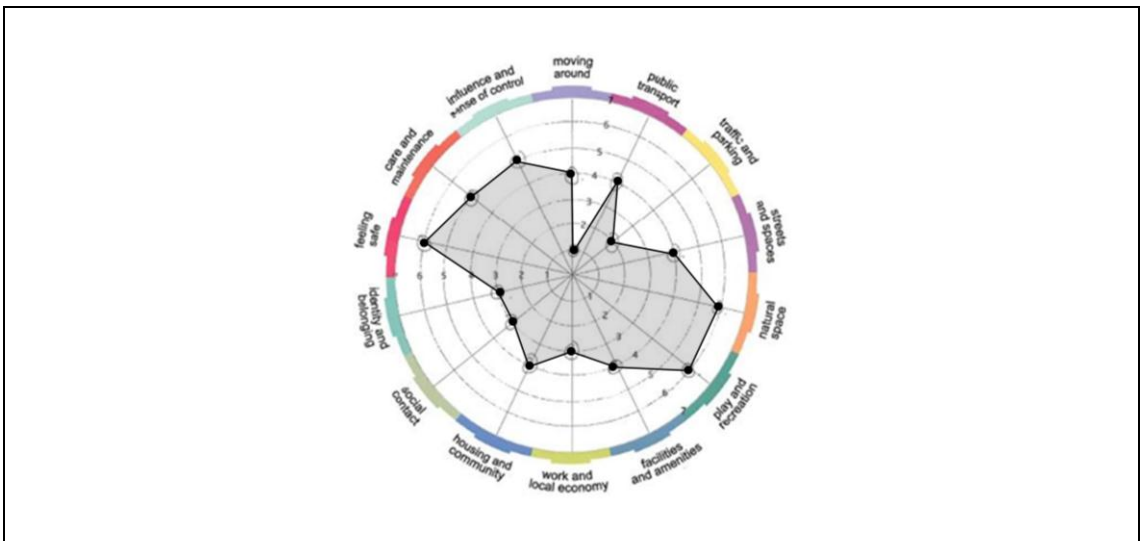
Çalışma kapsamında; ilk aşamada, ileri planlama ekibi, performans ve strateji ekibi ve topluluklar ekibi yer standardı aracının uygulanmasına yönelik eğitimler almıştır. İkinci aşamada, toplulukların 12 haftalık bir süreç içerisinde Yerel Sonuç Geliştirme Planı,

Yerel Kalkınma Planı 2 ve Yerleşim Planlarına dahil olmaları için birkaç danışma etkinliği düzenlenmiştir. Bu etkinlikler ileri planlama ekibi, performans ve strateji ekibi ve topluluklar ekibi tarafından yönetilmiştir. Düzenlenen her etkinlikte, katılımcıların yer standardı aracını doldurmaları için çeşitli yöntemler sunulmuştur. Tüm oturumlar genellikle 1 saat içerisinde gerçekleştirilerek yer standardı diyagramları oluşturulmuştur (Şekil 2.8).

Elde edilen yer standardı diyagramına göre öncelikli temalar;

1. Dolaşım
2. Trafik ve otopark
3. Sosyal iletişim
4. Kimlik ve aidiyet
5. İş ve yerel ekonomi olarak belirlenmiştir.

Elde edilen sonuçlar, Yerel Sonuç Geliştirme Planı, Yerel Kalkınma Planı 2 ve Yerleşim Planları için ortak kullanılabilir bir veri tabanına dönüştürülmüştür. Yapılan çalışmanın sonucunda yer standardı aracının kullanımına yönelik; bir sonraki aşamada aracı daha mekan odaklı çalışmalar için kullanmanın doğru olduğu ve büyük istişareler için çevrimiçi aracın kullanımına başlanmadan önce daha küçük ölçekli denemeler yapılması gerektiği tespit edilmiştir (Anonim 2017b).

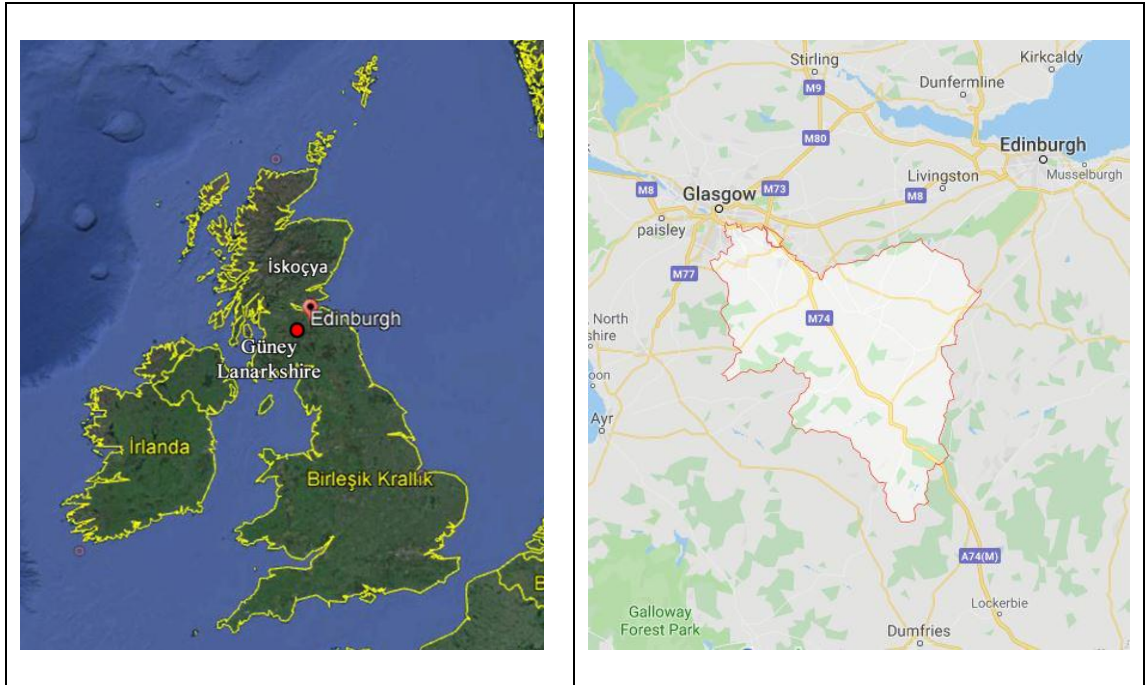
Şekil 2.8. Batı Dunbartonshire’da uygulanan yer standardı diyagramı (Anonim 2017b)

2.6.1.3. Güney Lanarkshire, İskoçya

Glasgow kentinin güney doğusunda 1.772 km² lik alanda yer alan Güney Lanarkshire yönetim bölgesi, 318.200 kişilik nüfusa sahiptir (Şekil 2.9).

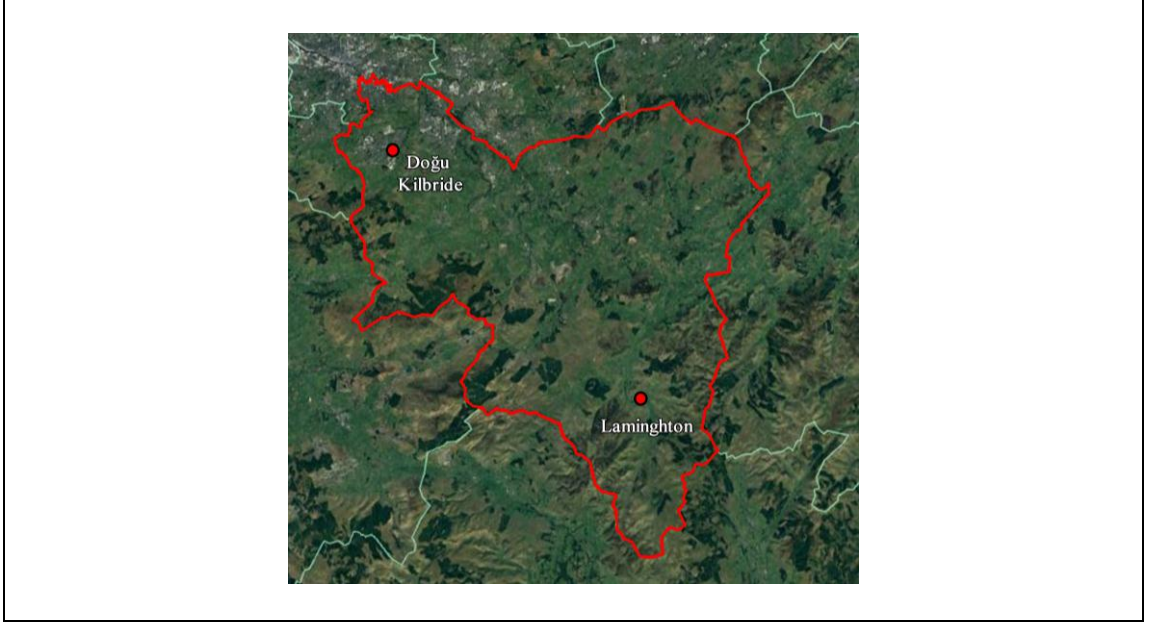
Çalışma kapsamında bölgede; Güney Lanarkshire Konseyi liderliğinde, 80 topluluk meclisi, yerel halk, öğrenciler ve her kesimden halk yer standardı çalıştayına katılmaya teşvik edilmiştir. Katılımı arttırmak için, halka açık yerlerde bulunan tezgahlarda, bültenlerde tanıtım yapılarak ve çevrimiçi anketler uygulanarak çalışma yürütülmüştür. Ana odak topluluk konseyleri ve bölge sakinleriyle çalışmaktır. Bu nedenle yer standardı aracı; kent merkezlerine, köylere ve mahallelere uygulanmıştır. Çalışmadaki amaç, Ana Öncelikler Raporu oluşturmak ve halkın katılımını sağlamaktır.

Yapılan çalışma sonucunda; Güney Lanarkshire'daki insanların farklı mekânsal algıları olduğu ortaya çıkmıştır. Bu farklılıklar, kentsel ve kırsal alanlar arasındaki zıtlıklardan kaynaklanabileceği gibi, katılımcıların yaş ve profiline göre de değişebilmektedir.

Şekil 2.9. (a) Güney Lanarkshire konumu, İskoçya (Google Earth 2019), (b) Güney Lanarkshire çalışma alanı sınırları, İskoçya (Google Maps 2019)

Buna yönelik, kent merkezi olan Doğu Kilbride ve kırsal bir alan olan Laminghton bölgesinde uygulanan yer standardı çalışmaları incelenmiştir (Şekil 2.10).

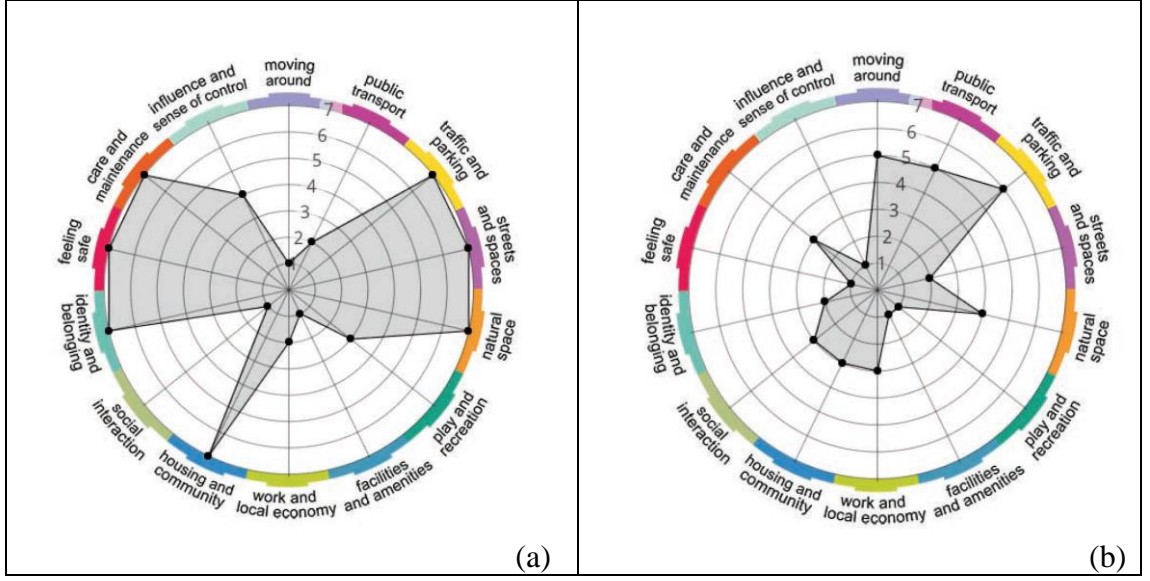
Şekil 2.10. Doğu Kilbride ve Laminghton'un Güney Lanarkshire'daki konumu, İskoçya (Google Earth 2019)

Laminghton'da uygulanan yer standardı diyagramına göre öncelikli temalar;

1. Dolaşım
2. Toplu taşıma
3. Sosyal iletişim
4. Tesis ve imkanlar
5. İş ve yerel ekonomi olarak belirlenmiştir.

Doğu Kilbride'da belirlenen öncelikli temalar ise;

1. Güven hissi
2. Etki ve kontrol hissi
3. Oyun ve rekreasyon
4. Sokaklar ve boşluklar
5. Tesis ve imkanlar şeklinde belirlenmiştir (Şekil 2.11).

Şekil 2.11. (a) Lamington’da uygulanan yer standardı diyagramı (Anonim 2017b), (b) Doğu Kilbride’de uygulanan yer standardı diyagramı (Anonim 2017b)

Elde edilen sonuçlara göre; genel olarak kırsal alanda yaşayan insanlar, kentsel alanlardakilere göre kendilerini daha güvende hissetmektedirler. Bunun, kırsal alanda yaşayan toplulukların birbirini tanımalarından ve kentsel alanlarda yaşayanlara göre bölgede daha az sayıda yabancı olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Ayrıca doğal alanların kullanılabilirliği ve kalitesi kırsal alanlarda, kentsel alanlara oranla daha yüksek puanlar almıştır. İş ve yerel ekonomi ise, kırsal alanlar daha düşük puanlara sahiptir (Anonim 2017k).

Yer standardı aracı kullanılarak yapılan bu çalışma, yerel yönetime politika oluşturmada ve farklı alanlardaki sorunların tespit edilmesinde yardımcı olmuştur. Elde edilen veriler doğrultusunda, oluşturulacak Ana Öncelikler Raporunu desteklemek ve mekânsal politikayı belirlemek için bir sonuç rapor oluşturulmuştur (Anonim 2017b).

2.6.2.Kent merkezi ölçeğinde uygulanmış örnekler

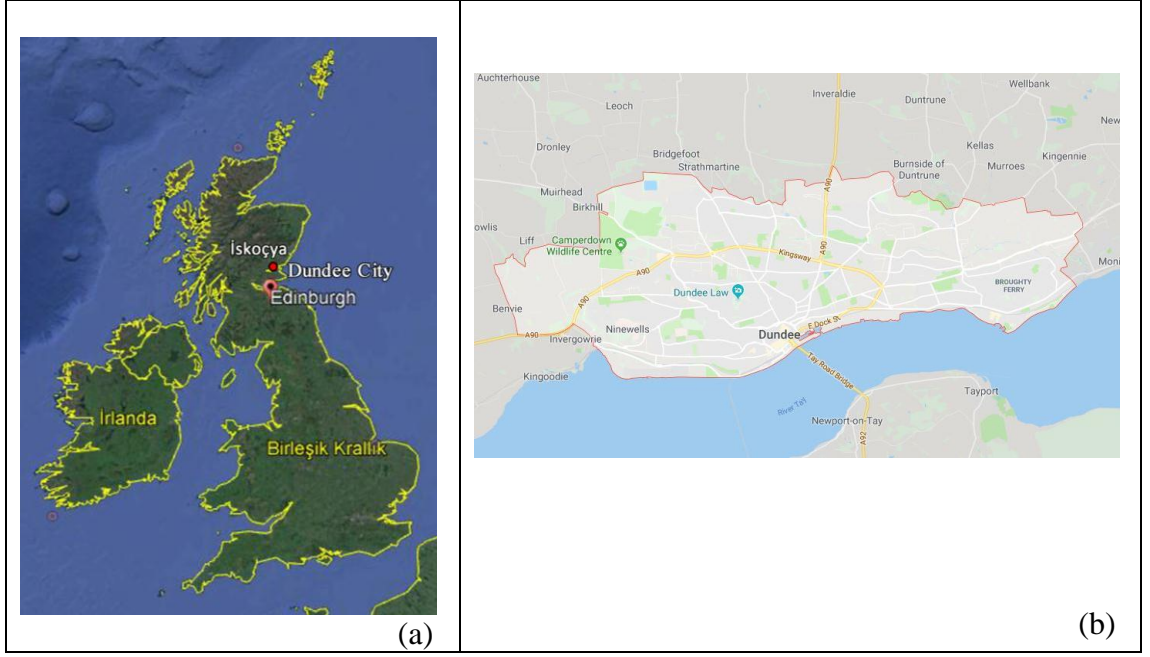
Bu ölçekte uygulanmış olan alan çalışmalarında, kent merkezi ölçeğindeki sorunları ele almak amaçlanmıştır. Dundee City ve Leith bölgesinde yapılan anket çalışmalarına dayanan örneklerde, yer standardı aracının belirli nüfus gruplarıyla etkileşim kurmak için nasıl uyarlanabileceği görülmektedir. Her iki bölgede de uygulanan çalışmalarda,

gençler, etnik azınlıklar ve özellikle yaşlılardan oluşan gruplara ulaşılmış; şehrin önceden ele alınmayan kısımlarında analiz yapılmıştır. Bu çalışmalar sayesinde yer standardı aracının sade ve anlaşılabilir olduğu ve toplulukları planlama süreçlerine dahil olmaya teşvik ettiği gözlemlenmiştir (Anonim 2017c).

2.6.2.1. Dundee City, İskoçya

İskoçya'nın dördüncü büyük kenti olan Dundee, 60 km² alana sahip, 148.270 kişilik nüfusun yaşadığı bir kenttir. İskoçya'nın doğu kıyılarında, başkent Edinburgh'un kuzeyinde yer almaktadır (Şekil 2.12). Kentin doğu ve batı sınırları Tay Nehri'nin iki farklı koluyla sınırlandırılmıştır. Dundee Kent Konseyi coğrafi olarak İskoçya'daki en küçük yerel yönetim alanıdır. Perth ve Kinross Belediyesi tarafından batıya, Angus Belediyesi ile kuzeyde ve doğuda sınırlandırılmıştır. İskoçya'nın doğu kıyılarındaki önemli ticaret limanları Dundee'de bulunmaktadır. Kentin büyük bir öğrenci nüfusu vardır. Dundee Üniversitesi, Abertay Üniversitesi ve Dundee&Angus College burada bulunmaktadır. Ayrıca ülkenin dördüncü sıradaki önemli bir perakende satış yeridir. İskoçya ortalamasına kıyasla Dundee City'de 18-30 yaşları arasında olan ve yaşlı olanların oranı daha fazladır. Dundee, önemli bir dönüşümden geçen modern, canlı bir kent olmasına rağmen, günlük yaşamda birçok birey, aile ve topluluk için önemli bir yoksulluk ve yoksunluk seviyesine de sahiptir. Kentteki zengin ve yoksul kesimler arasında sağlık ve yaşam kalitesi bakımından büyük ölçüde farklar bulunmaktadır (Anonim 2017g).

Dundee'de belediyenin kentle ilgili gelişim planlamasına ulaşamayan azınlıkların da katılımını sağlamak amacıyla yer standardı çalışması uygulanmıştır. Dundee Kent Konseyi'nin liderliğinde 91 katılımcıyla gerçekleşen yer standardı çalışmasında, katılımcı grupları olarak etnik azınlıklar ve yaşlılara odaklanılmıştır. Bununla birlikte çalışma, Proje Gençlik Konseyi ve Dundee Uluslararası Kadınlar Merkezi'nin de katılımıyla yürütülmüştür.

Şekil 2.12. (a) Dundee City konumu, İskoçya (Google Earth 2019), (b) Dundee City çalışma alanı sınırları, İskoçya (Google Maps 2019)

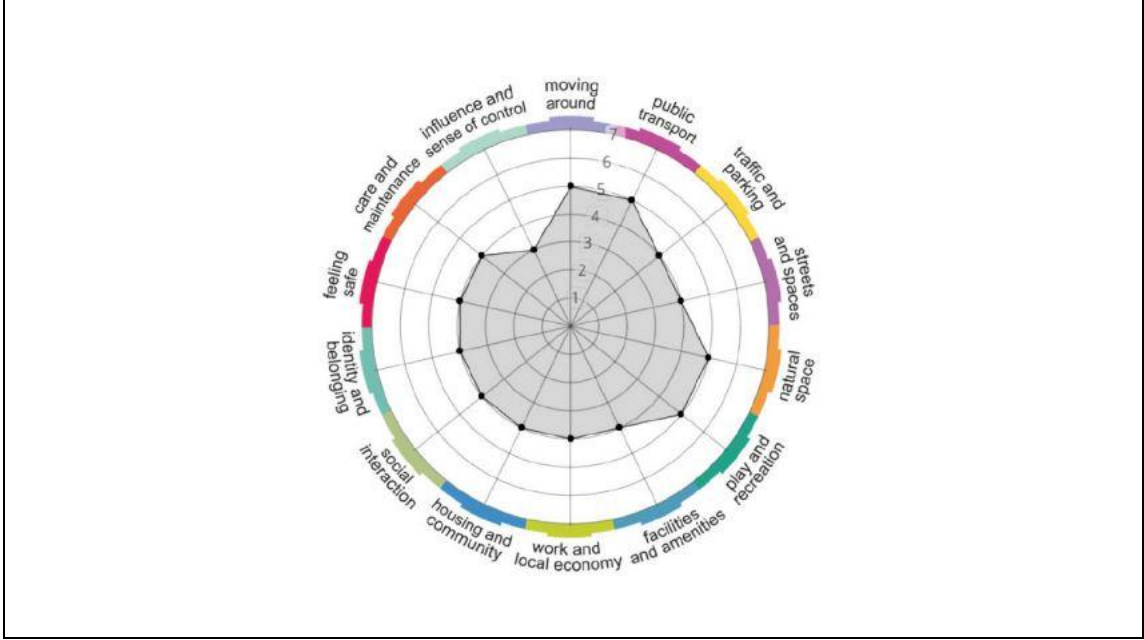
Çalışma kapsamında, çevrimiçi anket uygulamaları, yerel kütüphanelerde halkı bilgilendirme, sergiler, katılımcılarla yapılan oturumlar ve özel atölye çalışmaları düzenlenmiştir. Aynı alanda yaşayan ya da yaşamayan tüm katılımcılar yer standardı diyagramını kişisel olarak doldurmuşlardır. Tüm diyagramlar çalışma sonunda toplanarak görevliler tarafından ortak sorunlar belirlenmiştir.

Elde edilen şekil 2.13'teki yer standardı diyagramına göre öncelikli temalar;

1. Etki ve kontrol hissi
2. Trafik ve otopark
3. Sokak ve boşluklar
4. Doğal alanlar
5. Sosyal iletişim olarak belirlenmiştir.

Çalışma sorunların tespit edilmesine ve daha önce gelişim planlamalarına katılmayan toplulukların dahil edilmesine yardımcı olmuştur. Katılımla ilgili engelleri aşmada yer standardı aracının oldukça faydalı olduğu görülmüştür. Sonuçlar, Yerel Kalkınma Planı ve Yerel Toplum Planlama süreçlerinde yararlanılmak üzere kullanılmıştır. Bu

çalışmada belirlenen yeşil alanlara ilişkin endişeler kentindeki yeşil ağların geliştirilmesi ve desteklenmesi konusunda planlama sürecini etkileyen sonuçlardan olmuştur.

Şekil 2.13. Dundee City’de uygulanan yer standardı diyagramı (Anonim 2017c)

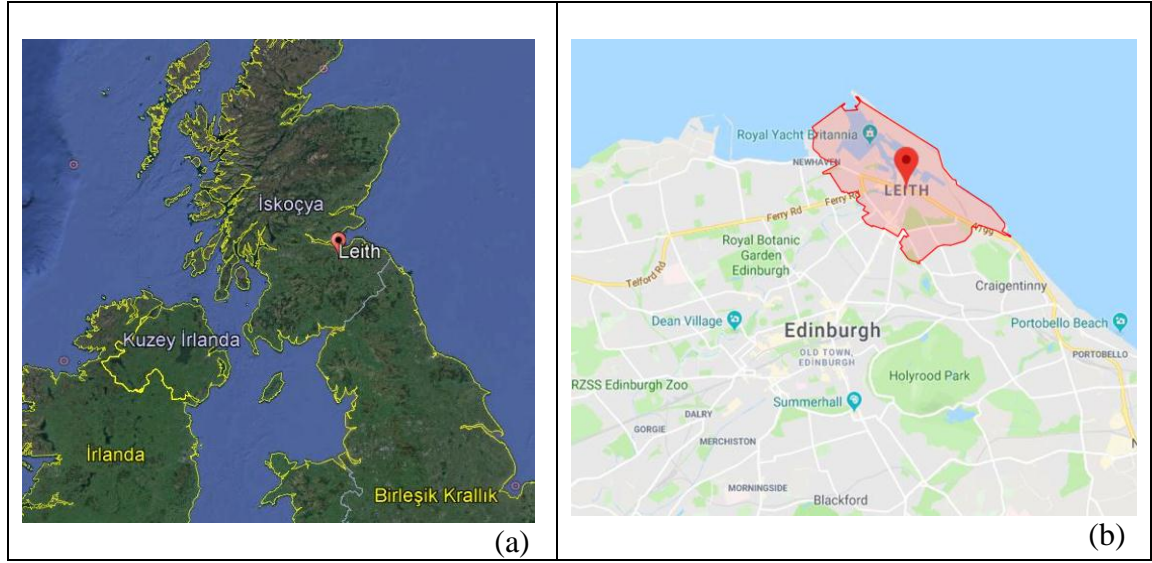
Yer standardı aracının kullanımının başarısı üzerine kentin genelinde oluşturulan bir danışma etkinliği binasında yer standardı aracı kullanılmaya devam edilmiştir. Sonuçların yalnızca bir planlama amacı olarak değil; topluluk planlamasında, ulaşım planlamasında ve yeşil alanlarla ilgili çalışan tüm yetkili birimlere iletilmesine karar verilmiştir (Anonim 2017c).

2.6.2.2. Leith, İskoçya

İskoçya’nın başkenti Edinburg’a bağlı, kentin kuzeyindeki bir liman bölgesi olan ve 23.950 kişilik nüfusa sahip olan Leith’te yaklaşık 3000 katılımcı ile 6 oturumda gerçekleşen bir yer standardı çalışması gerçekleştirilmiştir (Şekil 2.14).

Bölgede; Leith Creative, Here + Now ve Biomorphis and Lateral North liderliğinde yürütülen çalışmada yer standardı aracı, Leith Docks Geliştirme ve Kuzeydoğu Bölge

Planı'nda yararlanılmak ve planlama sürecine dahil olmayan toplulukları dahil etmek amacıyla tercih edilmiştir.

Şekil 2.14. (a) Leith konumu, İskoçya (Google Earth 2019), (b) Leith çalışma alanı sınırları, İskoçya (Google Maps 2019)

Çalışmalar, oldukça büyük bir yer standardı aracını sokakta uygulayarak gerçekleştirilmiştir. Yer standardı aracı, Leith'de yaşayan veya çalışan herkesin katılabileceği ve anlayabileceği bir etkinlik düzenlenmesine yardımcı olmuştur. Diyagram, çeşitli kamusal alanlarda ve sokaklarda insanların görebileceği şekilde sergilenmiş ve değerlendirmeler çoğunlukla konuya ilgi duyan gruplar tarafından yapılmıştır (Şekil 2.15). Son olarak, görevliler verilen cevapların ortalamasıyla ortak bir diyagram oluşturmuştur.

Elde edilen veriler meclise rapor edilip, Leith Creative Blueprint adlı bir belge sunularak; halka açık platformlarda paylaşılmıştır. Çalışma ayrıca, Kuzeydoğu Bölgesel İyileştirme Planının ve güncellenmiş Leith Docks Geliştirme Planının da altlığını oluşturmuştur. Elde edilen verilerin bir sonraki aşama olan fiziksel değişim-tasarım aşamasında da kullanılması planlanmaktadır.

Sonuç olarak yer standardı aracının kullanılması, yerel halkın da alanla ilgili fikirlerini öğrenmeye ve halkında planlama süreçlerine katılmasına yardımcı olmuştur. Bu aracın kullanılması sayesinde ulaşılması zor gruplara ulaşılmıştır. Yerleşim ölçeğinde uygulanan yer standardı çalışmalarında odak nokta; yerleşim ölçeğinde iyileştirme,

geliştirme ve yenileme çalışmaları için politikaların ve çalışmaların genel çerçevesinin belirlenmesidir (Anonim 2017c).

Şekil 2.15. Sokakta sergilenerek yerel halka uygulanan yer standardı çalışması Leith, İskoçya (Anonim 2017c)

2.6.3. Yerleşim ölçeğinde uygulanmış örnekler

Yer standardı aracı yerleşim ölçeğinde Kincardine, Hillhead and Haretanes ve Blairgowrie ve Rattray’de hem kapalı alanlarda oturumlar ve atölyeler şeklinde yapılmış, hem de öğrenci grupları ve halkın diğer kesimiyle sokakta zemin haritalarıyla da uygulanmıştır.

2.6.3.1. Kincardine, Fife, İskoçya

İskoçya’da, Fife’in kuzey kıyısında bulunan Kincardine, 2.810 kişilik nüfusa sahip küçük bir kasabadır (Şekil 2.16). Buradaki yer standardı çalışmaları; Fife Konseyi ve Kömür Alanları Yenileme Vakfının liderliği ve Oliver Chapman Architects’in danışmanlığında, 50-60 kişilik bölge sakininin, iş yeri sahiplerinin, topluluklar ve meclis üyelerinin katılımıyla toplam 200 kişilik ekiple 4 gün süren oturumlarla gerçekleştirilmiştir. Yer standardı aracının toplumun düşüncelerini daha basit ve somut bir şekilde ölçmeye yardımcı olacağı düşünülmüştür. Çalışmanın her kesime ulaşabilmesi için, broşürler, e-postalar ve sosyal medya aracılığıyla ve ulusal basında

yapılan reklamlarla çalışmanın tanıtımı yapılmıştır. Ayrıca katılım öncesinde yerel okullardaki öğrencilerle atölye çalışmaları yapılmış, yerel halka sokaklarda hazırlanan zemin haritaları aracılığıyla alan tanıtılmıştır (Şekil 2.17).

Şekil 2.16. (a) Kincardine konumu, Fife, İskoçya (Google Earth 2019), (b) Kincardine çalışma alanı sınırları, Fife, İskoçya (City Population 2019)

Çalışma kapsamında beş ana hedefe odaklanılmıştır. Bu alanlar benzer ölçekte ancak karakteristik olarak farklı alanlardır. Bunlar; tarihi köy merkezi ve pazar yeri, kavşaklar, kapanması düşünülen süpermarketin bulunduğu cadde ve erişilmesi zor olan Forth Nehri'dir.

Çalışma sonucunda ortaya çıkan gözlemler ve konular;

1. Dolaşım
2. Kimlik ve aidiyet
3. İş ve yerel ekonomi
4. Sağlık ve refah olmak üzere dört ana tema halinde düzenlenerek rapor haline getirilmiştir.

Şekil 2.17. Yer standardı çalışması kapsamında zemin haritalarıyla halka çalışma alanının tanıtımı; Kincardine, Fife, İskoçya (Anonim 2017d).

Bu rapor, Kincardine için ileriye yönelik bütünsel bir vizyon oluşturmada ve eylem planı hazırlamada referans niteliği taşımaktadır. Ayrıca çıkan sonuçlar üzerinden Yerel Orman Komisyonu ormanlık alanlara erişimin kolaylaştırılması için çalışmalara başlamıştır. Çalışma yerel yönetimlerin sosyal ve mekânsal politikaları düzenlemelerinde yardımcı olmuş ve halkın da yaşadıkları alanla ilgili alınan kararlarda söz sahibi olması sağlanmıştır (Anonim 2017d).

2.6.3.2. Hillhead and Harestanes, İskoçya

Edinburg'un güney batısında bulunan Doğu Dunbartonshire'nin sınırlarında olan Hillhead ve Harestanes yerleşim bölgesinde 2015 yılı nüfus verilerine göre 7.435 kişi yaşadığı ve buradaki nüfusun %19,6'sının yaşlı olduğu ve kadın nüfusunun erkeklerden fazla olduğu belirlenmiştir (Anonim 2017h).

Doğu Dunbartonshire Konseyi'nin yerel iyileştirme planlarını geliştirmek ve yerel planlamaları desteklemek amacıyla, yer standardı çalışmaları Hillhead ve Harestanes yerleşim bölgeleri genelinde katılımcı tasarım aracı olarak uygulanmıştır (Şekil 2.18). Bu çalışma toplumsal eşitsizlikleri azaltmak amacıyla, yoksulluk seviyelerinin yüksek olduğu bölgelerde bu tür faaliyetlerde yer almayan gruplarla yapılmıştır. Bölgedeki nüfusun %7'sinden fazlasına ulaşan 500 katılımcıyla yapılan çalışmada, 70'ten fazla bireysel çevrimiçi anket yapılmış ve geri kalan sayı topluluk üyeleriyle sağlanmıştır. Çalışma yapılan grupta kadın sayısı erkek sayısından fazla olmuş; çocuklar, gençler, yetişkinler, engelli bireyler ve yaşlılar olmak üzere birçok grubun katılımı sağlanmıştır.

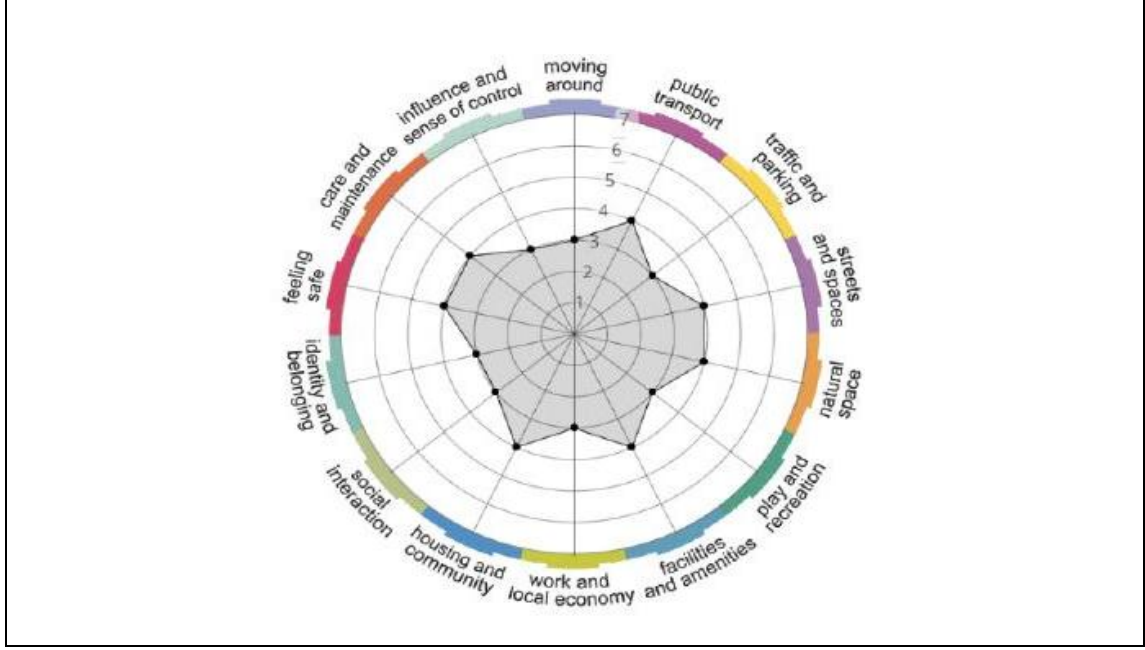

Şekil 2.18. (a) Doğu Dunbartonshire, İskoçya (Google Earth 2019), (b) Hillhead and Harestanes, İskoçya (Google Earth 2019)

Çalışmada belirlenen hedefler; ulaşılması zor gruplarda yüksek düzeyde katılım ve iyi bir temsil oluşturulması, alanla ilgili daha fazla bilgi edinilmesi ve alanın iyi algılanması, toplumsal sorumlulukların daha iyi anlaşılması ve bunların yerleşim planlarına yansımalarıdır.

Yer standardıyla ilgili yerel halka eğitim vermek üzere, toplumsal planlama ve katılımı rol sahibi olan 40 paydaş görevlendirilmiştir. Eğitim oturumunda bazı topluluk grupları ve potansiyel katılımcılar belirlenmiştir. Uygulama aşamasında, katılımı en üst düzeye çıkarmak için belediyeler, web siteleri, sosyal medya, el ilanları,

yerel basın, okullar ve konut toplantıları gibi birçok alanda çalışma tanıtılmıştır. Anketlerin tamamlanmasıyla birlikte, çevrimiçi ve yüz yüze yapılan anket sonuçları birleştirilerek, cevapların ortalama sonuçlarıyla grafikler oluşturulmuştur (Şekil 2.19). Öncelikli eylemleri belirlemek için ana başlıklar gruplandırılmıştır.

Şekil 2.19. Hillhead and Harestanes’de uygulanan yer standardı diyagramı (Anonim 2017e)

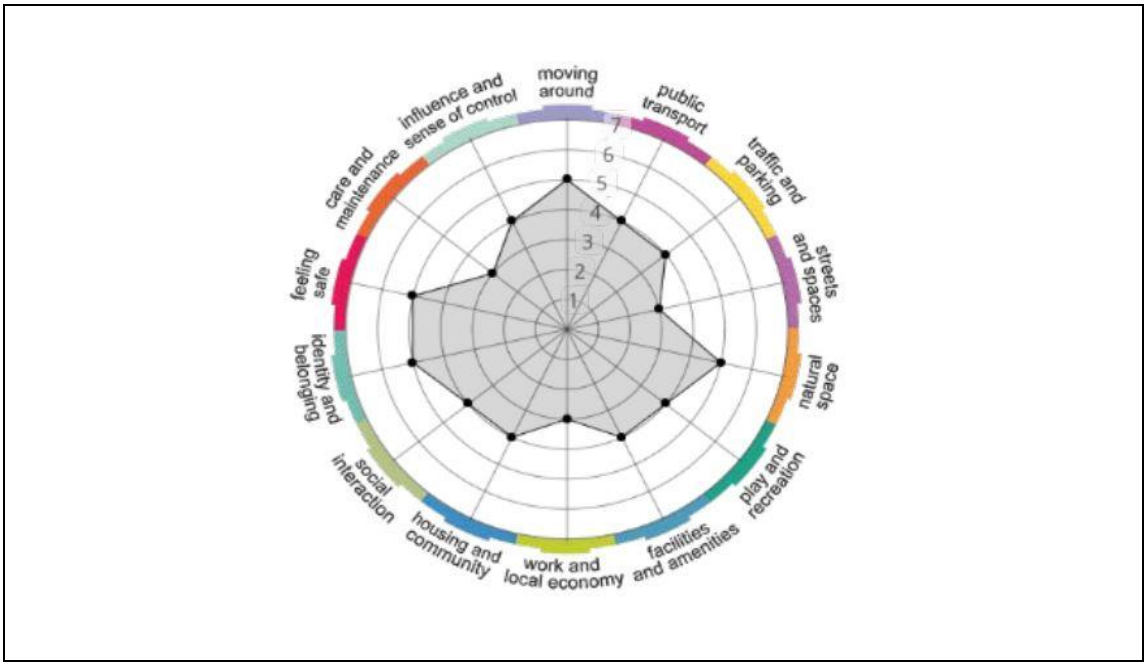
Yapılan analizler sonucunda öncelikli temalar:

1. İş ve yerel ekonomi
2. Etki ve kontrol hissi,
3. Sosyal etkileşim,
4. Kimlik ve aidiyet
5. Dolaşım,
6. Oyun ve rekreasyon,
7. Trafik ve otoparklar olarak belirlenmiştir.

Sonuç olarak, ulaşılması zor gruplardan yeterli katılım sağlanmış ve alana dair planlama çalışmalarını yönlendirebilecek bilgilere ulaşılmıştır. Ayrıca bu yaklaşım, yeni grupların belirlenmesine ve gelecekteki çalışmalara ışık tutmaya yardımcı olmuştur (Anonim 2017e).

Şekil 2.21. Blairgowrie and Rattray çalışma alanı sınırı, İskoçya (Anonim 2017e)

Şekil 2.22. Blairgowrie and Rattray’da uygulanan yer standardı diyagramı (Anonim 2017e)

Oluşturulan diyagrama göre belirlenen öncelikli temalar;

1. Trafik ve otopark
2. Tesis ve olanaklar
3. İş ve yerel ekonomi

4. Kontrol duygusu
5. Oyun ve eğlence'dir (Şekil 2.22).

Elde edilen veriler sonucunda alanda uygulanan ve başarılı olunan konular şu şekildedir:

- Komşu kentler arasındaki bisiklet yollarının düzenlenmesi için hibe başvurusunda yer standardı görsel çıktısı kullanılmıştır.
- Toplumsal faaliyetler için alan eksikliği, bölge için problem olarak tanımlanmıştır. Buna yönelik polis merkezinde kamu kullanımı için bir oda oluşturulmuştur.
- Cadde ve otoparklarda düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır.
- Nehir alanlarını iyileştirmek için bir topluluk oluşturulmuştur.
- Discover Blairgowrie web sitesi yenilenmiş ve toplulukların bu sayede bölgedeki faaliyetlerden daha fazla haberdar olması sağlanmıştır.

2.6.4. Mahalle ölçeğinde uygulanmış örnekler

Mahalle ölçeğinde uygulanmış olan yer standardı örneklerinde; Doğu Pollokshields ve Broomhill'de öncelikli iyileştirme alanlarının belirlenmesi, mahalleler için mekânsal politikalar oluşturulması ve bu çalışmalara yerel halkın da katılımın sağlanması amaçlanmıştır. Yer standardı aracı katılımcılara birebir ve çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Aracın basitliği, esnekliği ve erişilebilirliği tüm yaş gruplarıyla rahatlıkla çalışmayı kolaylaştırmıştır.

2.6.4.1. Doğu Pollokshields, İskoçya

Glasgow kentine bağlı, Clyde Nehri'nin güneyinde bulunan 6.29 km² alana sahip Doğu Pollokshields bölgesi 4.360 kişilik nüfusa sahiptir (Şekil 2.23).

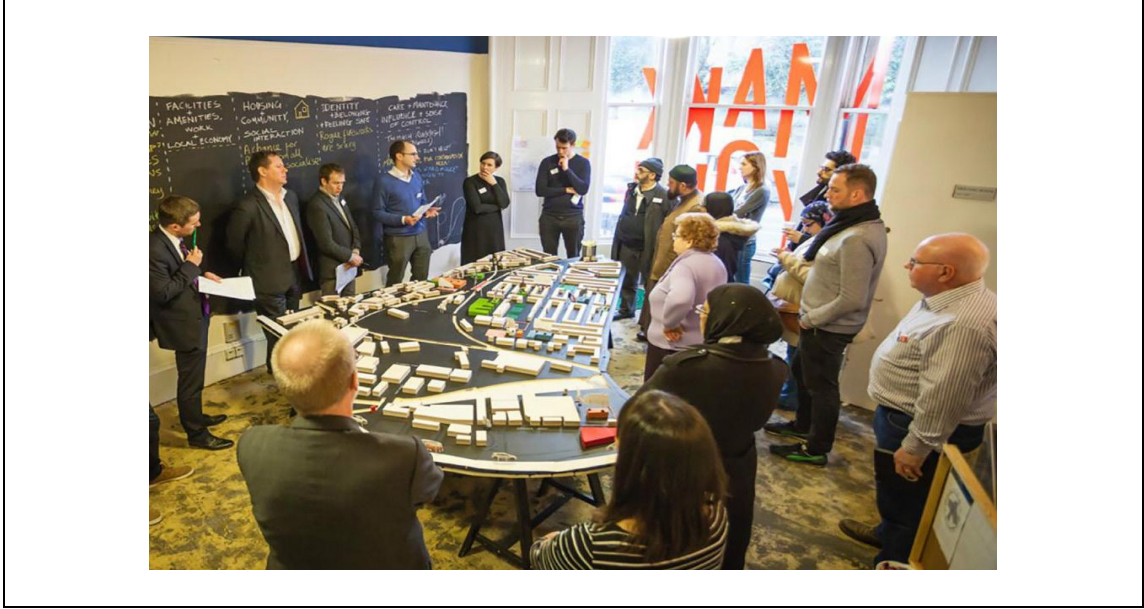
Şekil 2.23. (a) Doğu Pollokshields konumu, İskoçya (Google Earth 2019), (b) Doğu Pollokshields çalışma alanı sınırları, İskoçya (Google Earth 2019)

Alanda Pollokshields Topluluk Konseyinin liderliğinde, 250 katılımcıyla gerçekleştirilen yer standardı çalışmasında; 54 tane yer standardı diyagramı oluşturulmuştur. Elde edilen çalışmanın Yerel Kalkınma Planı'nda kullanılması planlanmıştır. Yer standardı aracı katılımı arttırmak için farklı ortamlarda ve farklı şekillerde kullanılmış ve yoldan geçen insanların düşüncelerini almak için tek sayfalık ve küçük bir yorumlar bölümü olan mobil grafik oluşturulmuştur. Düzenlenen atölye çalışmalarında elde edilen verilerden grafikler oluşturulmuş ve yine bu grafikler üzerinde tartışmalar yapılarak nihai sonuca ulaşılmıştır (Şekil 2.24).

Elde edilen verilere göre belirlenen öncelikli temalar;

1. Tesis ve olanaklar
2. Sokak ve boşluklar
3. Doğal alanlar
4. İş ve yerel ekonomidir.

Çalışma sonunda elde edilen veriler bir raporda toplanarak, bölge için beş aşamalı bir plana ve kısa, orta ve uzun vadeli faaliyetler programına dönüştürülmüştür (Barber 2016).

Şekil 2.24. Doğu Pollokshields yer standardı atölye çalışmaları (Anonim 2017f)

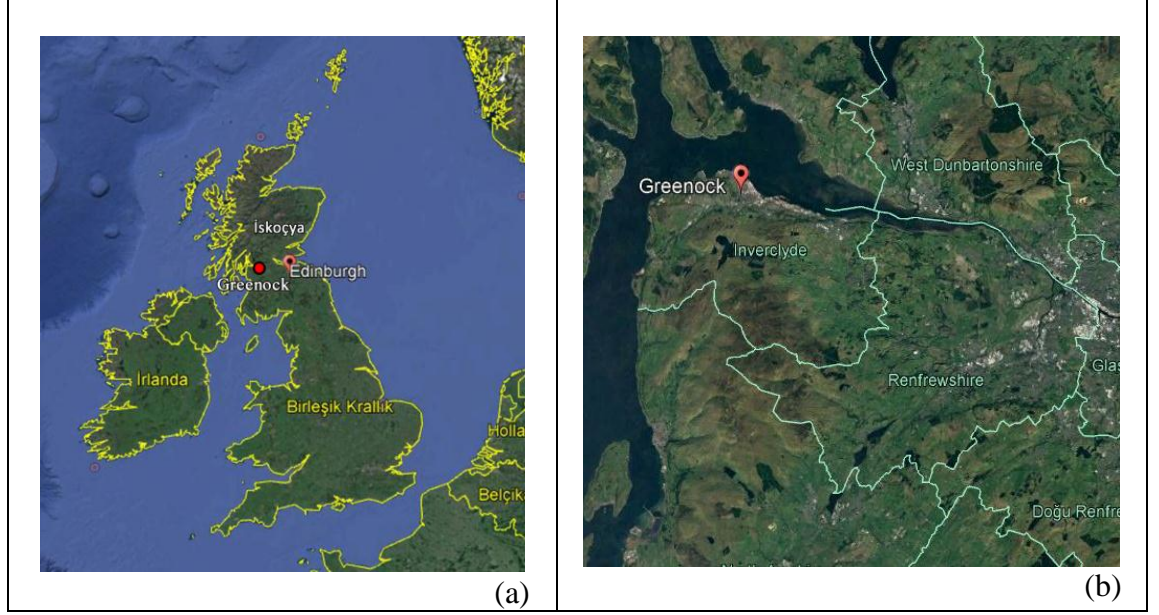
Yapılan yer standardı çalışması ile insanların yaşadıkları sorunların caddeden caddeye farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu nedenle, yer standardı aracının zaman içerisinde tekrar kullanılması, test edilmesi ve uyarlanması gerektiği ve diğer tasarım ve analiz yöntemleriyle birlikte kullanılması gerektiği kanaatine varılmıştır (Anonim 2017f).

2.6.4.2. Broomhill, Greenock, İskoçya

Broomhill, Inverclyde bölgesindeki 12.70 km² alana ve 41.990 kişilik nüfusa sahip olan Greenockta bulunan bir mahalledir. River Clyde Homes (RCH) tarafından yönetilen Greenock Inverclyde'deki Broomhill bölgesi yenilenme sürecindeki önemli bir alandır (Şekil 2.25-2.26).

Yoksunluk seviyesi yüksek ve birçok konuda dezavantajlı olan bölge, İskoçya'nın en yoksun bölgelerinden biridir. Bu nedenle yer standardı aracı bölge için toplum katılımını sağlayabilecek uygun bir yöntem olarak görülmüştür. Bu yöntemin

uygulanmasındaki amaç, yenilenme sürecine yön vermesi ve toplumun katılımının sağlanmasıdır. Elde edilen verilerin, bu süreçteki gelişmelerin gözlemlenmesinde referans olarak kullanılması planlanmıştır.

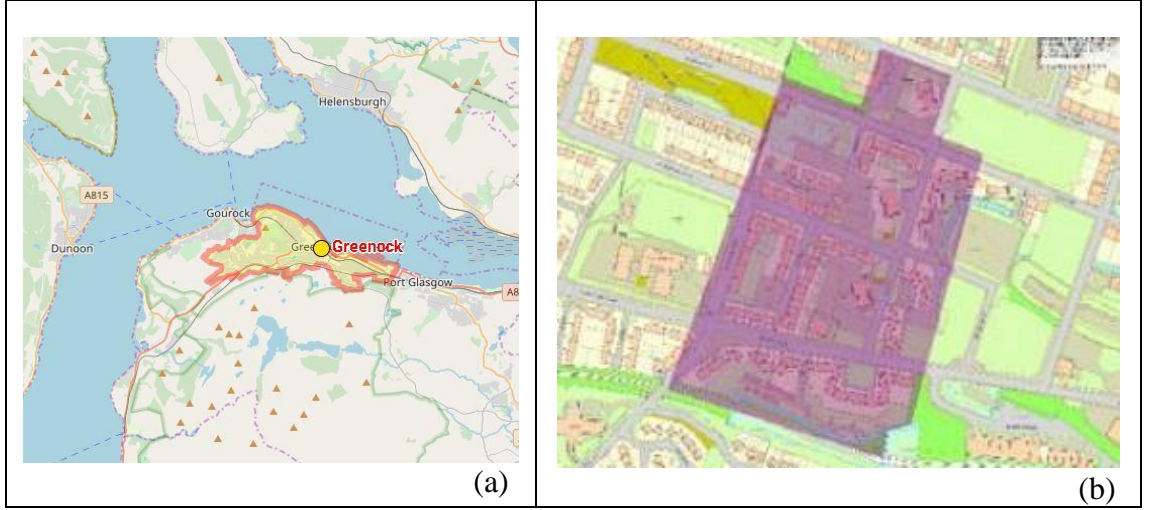

Şekil 2.25. (a) Greenock konumu, İskoçya (Google Earth 2019), (b) Greenock, Inverclyde, İskoçya (Google Earth 2019)

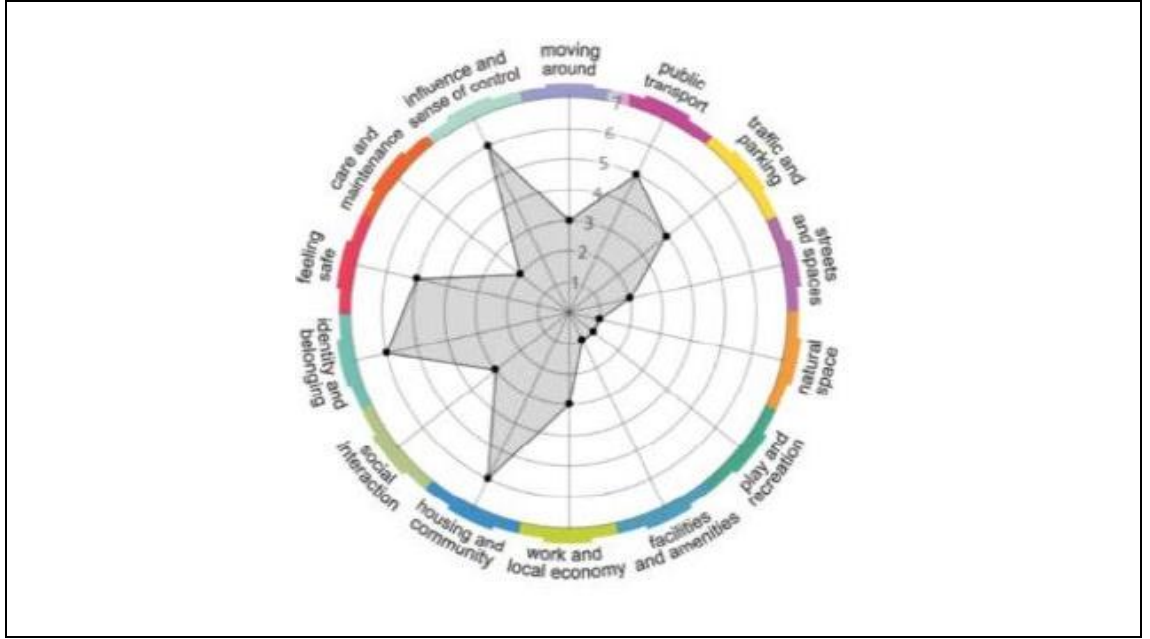
Broomhill sakinleri yenileme faaliyetlerini yönlendirmek üzere üç aylık bir dönem boyunca düzenlenen yer standardı aracının uygulandığı dört oturumdan birine katılmaya davet edilmiştir. Oturuma katılan kadın çoğunluğu fazla olmuştur ve 18 yaş altında katılımcı bulunmamaktadır. Toplam katılım ilk iki oturumda on, ikinci oturumda beş ve dördüncü oturumda altı kişi olmak üzere; yirmi bir kişidir.

Yapılan analizler sonucunda öncelikli temalar:

1. Tesis ve olanaklar
2. Oyun ve rekreasyon
3. Doğal alanlar
4. Sokak ve boşluklar olarak belirlenmiştir (Şekil 2.27).

Şekil 2.26. (a) Greenock, İskoçya (City Population 2019), (b) Broomhill, Greenock, İskoçya (Google Earth 2019)

Şekil 2.27. Broomhill'de Uygulanan Yer Standardı Diyagramı (Anonim 2017e)

Sonuç olarak; Broomhill'in iyi tanımlanmış bir mekan olduğu tespit edilmiş ve yer standardı aracı bu ölçekte iyi sonuç vermiştir. İş ve yerel ekonomi gibi bazı konuların bölgeye yönelik cevaplanmaları zor olduğundan, geniş bir bölge için cevaplanması istenmiştir. Bölgedeki kiracılar ve çevre sakinleri bu konuda yeterince aktif olduğu için yer standardı aracını uygulamayı kolaylaştırmıştır (Anonim 2017e).

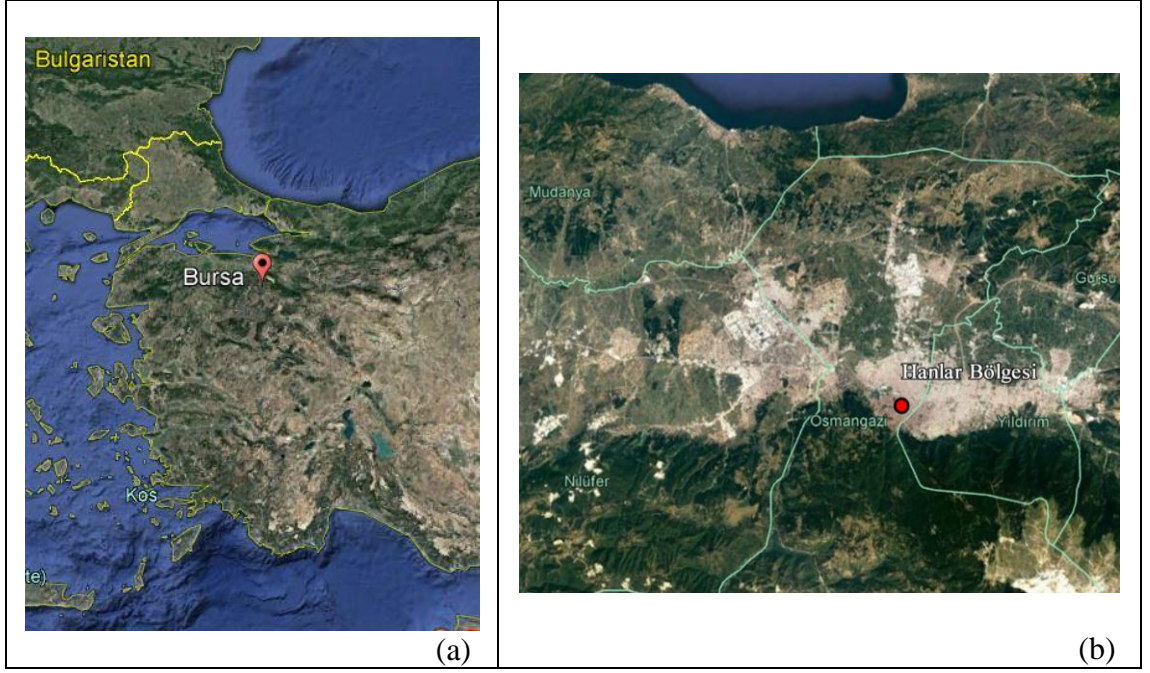
2.6.5. Bursa Hanlar Bölgesi örneği, Türkiye

Bursa'da Yer Standardı Çalıştayı Uluslararası Kent ve Sağlık Kongresi'nin programı kapsamında 2018 yılında gerçekleştirilmiştir. Sağlıklı Kentler Birliği, İskoçya Halk Sağlığı (NHS Health Scotland) ve Bursa Teknik Üniversitesi'nin birlikte düzenlediği çalıştay için Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından Dünya Miras Listesinde yer alan Hanlar Bölgesi seçilmiştir (Şekil 2.28).

Bursa kentinin Osmangazi ilçesinde 450 dönümlük alanda bulunan Hanlar Bölgesi, Osmanlı Dönemi'nde yapılmış olan 16 han, arasta, bedesten, Pazar yerleri ve çarşılarından meydana gelmektedir (Şekil 2.29). Hanlar Bölgesi, 2014 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınmıştır. Bölge Osmanlı Dönemi'nden beri kentin ticaret merkezi konumundadır.

Çalıştaya; Sağlıklı Kentler Birliği Bursa üyesi Bursa Büyükşehir, Osmangazi, Nilüfer, Mudanya ve İnegöl Belediyeleri temsilcileri, İstanbul Teknik Üniversitesi, Bursa Teknik Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi ve Adnan Menderes Üniversitesi öğrencileri ve akademisyenleri olmak üzere 60 kişi katılmıştır.

Hanlar Bölgesini tanıtan sunumun ardından; yer standardı çalıştayının amacı, çıkış sebebi ve uygulama alanları anlatılmıştır. Yapılan sunumların ardından 4 çalışma grubu belirlenerek alan çalışmasında kullanılacak yer standardı aracındaki 14 temel başlık gruplardaki katılımcılar arasında paylaştırılmıştır. Sonrasında, Hanlar Bölgesi'nde 4 farklı grup ile birlikte teknik inceleme ve analiz çalışmasına yönelik gezi düzenlenmiş, yer standardı diyagramındaki 14 temel başlığa yönelik çeşitli notlar alınmıştır. Grup içi bireysel alınan notlar daha sonrasında yuvarlak masa ortamında tartışılarak ortak bir karar ile puanlamalar yapılmıştır. Ortaya çıkan istatistiki ve grafik sonuçlar yorumlanarak diğer gruplarla paylaşılmıştır.

Şekil 2.28. (a) Bursa, Türkiye (Google Earth 2019), (b) Hanlar Bölgesi, Bursa (Google Earth 2019)

Şekil 2.29. Bursa Hanlar Bölgesi (<https://bursasehri.blogspot.com/2018/11/bursa-hanlar-bolgesi-fotografli.html>, 2019)

Oluşturulan yer standardı diyagramlarına göre belirlenen öncelikli temalar gruplara göre şu şekildedir (Şekil 2.30):

- 1.Grubun belirlediği öncelikli temalar; konut ve toplum, oyun ve rekreasyon, doğal alanlar, trafik ve otopark, güven hissi,
- 2.Grubun belirlediği öncelikli temalar; trafik ve otopark, doğal alanlar, dolaşım, oyun ve rekreasyon,

Şekil 2.30. (a) 1. grubun oluşturduğu yer standardı diyagramı, (b) 2. grubun oluşturduğu yer standardı diyagramı, (c) 3. grubun oluşturduğu yer standardı diyagramı, (d) 4. grubun oluşturduğu yer standardı diyagramı

- 3.Grubun belirlediği öncelikli temalar; güven hissi, oyun ve rekreasyon, konut ve toplum, etki ve kontrol hissi,

- 4.Grubun belirlediği öncelikli temalar ise; konut ve toplum, doğal alanlar, trafik ve otopark, oyun ve rekreasyon, etki ve kontrol hissi şeklindedir.

Tüm grupların oluşturduğu diyagramların birleştirilmesinden elde edilen sonuca göre alana yönelik öncelikli temalar ise;

1. Oyun ve rekreasyon,
2. Doğal alanlar,
3. Trafik ve otopark,
4. Konut ve toplum şeklinde belirlenmiştir.

Hanlar Bölgesi geçmişten beri yoğun ticaret işlevine sahip, yapılı çevrenin baskın olduğu bir bölgedir. Bu nedenle oyun ve rekreasyon, doğal alanlar ve konut ve toplum konularında düşük puanlar alması ve bu konuda zayıf yönlerinin olması olağandır.

Gerçekleştirilen place standart çalıştay; raporların okunması ve diyagramların tüm gruplarla paylaşarak, yorumlanmasıyla birlikte son bulmuştur. Seçilen alanlar ve mekanlar için farklı meslek gruplarından katılımcıların bulunması; fikir alışverişini, farklı bakış açılarını ve ortak çalışma becerisini arttırarak daha sağlıklı sonuçlar elde edilmesine yardımcı olmuştur.

2.7. Bölüm Sonucu

Hızlı kentleşmeyle birlikte giderek büyüyen sorun odakları haline gelen kentlere yönelik tartışmalar, Dünya Sağlık Örgütü'nün Sağlıklı Kentler Projesini geliştirmesini sağlamıştır. Avrupa'da olduğu gibi ülkemizden pek çok kent Sağlıklı Kentler Birliğine üye olarak daha yaşanabilir ve sağlıklı kentler geliştirmek için DSÖ'nün farklı temalara odaklanmış hedeflerini uygulamaya başlamıştır. Bu hedeflerden biri de sağlıklı kentler ve toplumlar geliştirmek için kaliteli kamusal mekanlar tasarlamaktır. Kamusal mekanlar kentlilere ait olduklarından bu mekanların tasarımında toplum ve kent sağlığını etkileyen fiziksel, sosyal ve ekonomik etkenlerle birlikte kent halkının görüş ve ihtiyaçları belirlenerek, katılımcı bir tasarım süreci geliştirilmelidir. Kimi zaman mekansal kalite açısından yeterli olsa da, halkın dahil olmadığı şekilde geliştirilen

kamusal mekanlar benimsenmeyip kullanılmamakta, kentsel yaşam kalitesi bakımından etkisiz kalabilmektedir (Ünal ve ark. 2018).

Bu nedenle, İskoçya’da kamusal mekan kalitesini ölçmek ve mekanda iyileştirilmesi gereken öncelikli eylemleri belirlemek için geliştirilmiş, katılımcı bir analiz tekniği olan yer standardı aracının kullanılabilirliği çeşitli örnekler üzerinden incelenmiştir.

İncelenen örnek çalışmalar sonucunda (Çizelge 2.7);

- katılımın; uygulamanın bağlamı, ölçeği ve yöntemine bağlı olduğu,
- yer standardı aracının kullanılan alana göre uyarlanması gerektiği,
- yapılan analiz çalışmalarında yer standardı aracı kullanılıp katılım sağlandığında zaman ve bütçeden tasarruf edildiği,
- çalışmadaki en büyük zorluğun katılımcı sağlamak olduğu,
- yaşanan çevreye ve kente yönelik alınan, planlama ve tasarım kararlarında halkın da katılımının sağlanmasının alınacak sonucu daha başarılı kıldığı tespit edilmiştir. Bu noktada yer standardı aracının Bursa Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesi’nin mekansal kalitesinin katılımcı bir bakış açısıyla değerlendirilmesi sürecinde kullanılabilir bir teknik olduğuna karar verilmiştir.

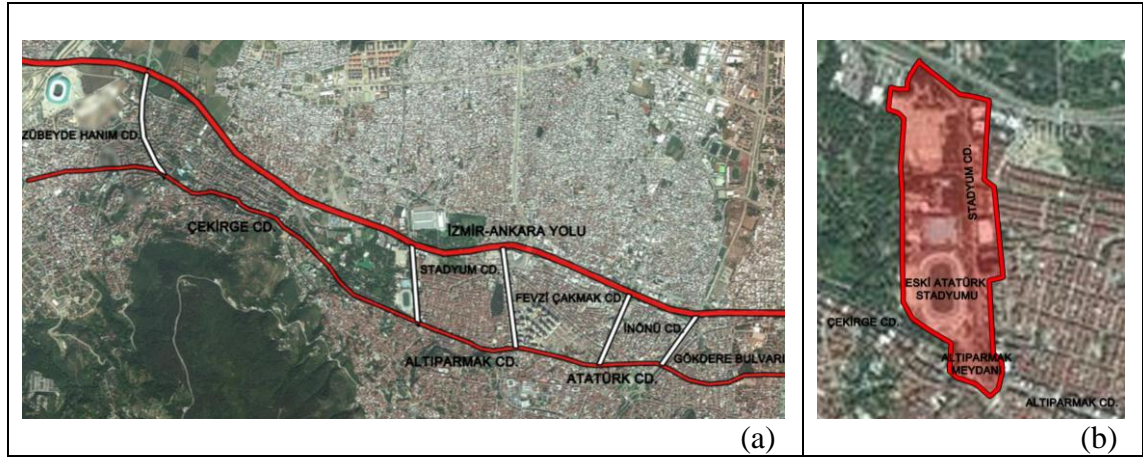
Böylece tez çalışması kapsamında tartışılan “nitelikli kamusal mekanlar oluşturmada katılımcı tasarım araçları başarılı sonuçlar verir” ve “bir kamusal mekanın soyut ve somut niteliklerini analiz edebilmek için yer standardı aracı kullanılabilir bir yöntemdir” hipotezi bu örnek olaylar üzerinden doğrulanmıştır.

Çizelge 2.7. Yer standardı aracının kullanıldığı örnek alan çalışmalarının özet tablosu

ÖLÇEKLER	ÖRNEKLER	AMAÇ	KATILIMCI SAYISI	ARACI KULLANIM BİÇİMİ	ÖNE ÇIKAN SORUN ALANLARI	SONUÇLARIN KULLANIM BİÇİMİ
YEREL YÖNETİM	Shetland Adaları, İskoçya	Belediyenin konut ve ulaştırma alanındaki çalışmalarında halkın katılımı ile politika ve stratejilerin belirlenmesi	939 kişi	Çevrimiçi anket uygulamaları	Toplu taşıma, İş ve yerel ekonomi, Konut ve toplum	Sonuçlar, Yerel çıktı geliştirme planları, yerel kalkınma planları, yerel konut ve ulaştırma stratejisi ve Shetland Adaları sağlık ve sosyal güvenlik konularındaki politika ve stratejileri etkilemiştir.
	Batu Dumbartonshire, İskoçya	Daha kaliteli yaşanabilir ortamlar sağlamak ve buna ulaşabilmek için gerekli olan bütçeyi mekânsal temelli bir yaklaşımda odaklamak	100 kişi	Anket çalışmalarının yapıldığı 1 saatlik oturumlar	Dolaşım, Trafik ve otoparklar, Sosyal iletişim, Kimlik ve aidiyet, İş ve yerel ekonomi	Sonuçlar, Yerel Sonuç Geliştirme Planı, Yerel Kalkınma Planı 2 ve Yerleşim Planları için ortak kullanılacak bir veri tabanına dönüştürülmüştür.
	Güney Lanarkshire, İskoçya	Ana Öncelikler Raporu oluşturmak ve halkın katılımını sağlamak	80 topluluk meclisi, yerel halk ve öğrenciler	Sokak atölyeleri, çevrimiçi anketler, yer standardı çalıştay		Elde edilen veriler doğrultusunda, oluşturulacak Ana Öncelikler Raporunu desteklemek ve mekânsal politikayı belirlemek için bir sonuç rapor oluşturulmuştur.
KENT MERKEZİ	Dundee City, İskoçya	Ulaşılamayan azınlıkların belediyenin gelişim planlamasına katılmalarını sağlamak	91 kişi	çevrimiçi anket uygulamaları, yerel kütüphanelerde halkı bilgilendirme, sergiler, katılımcılarla yapılan oturumlar ve özel atölye çalışmaları	Etki ve kontrol hissi, Trafik ve otoparklar, Sokak ve boşluklar, Doğal alanlar, Sosyal iletişim	Sonuçlar, Yerel Kalkınma Planı ve Yerel Toplum Planlama süreçlerinde yararlanılmak üzere kullanılmıştır.
	Leith, İskoçya	Leith Docks Geliştirme ve Kuzeydoğu Bölge Planı'nda yararlanılmak ve planlama sürecine dahil olmayan toplulukları sürece dahil etmek	3000 kişi	6 oturumluk atölye çalışmaları ve büyük bir yer standardı diyagramını sokaklarda uygulayarak çalışma tamamlanmıştır		Çalışma, Kuzeydoğu Bölgesel İyileştirme Planının ve güncellenmiş Leith Docks Geliştirme Planının altlığı oluşturmuştur. Elde edilen verilerin bir sonraki aşama olan fiziksel değişim-tasarım aşamasında da kullanılması planlanmaktadır.
YERLEŞİM	Kinrardine, Fife, İskoçya	Toplumun alanla ilgili düşüncelerini daha basit ve somut bir şekilde ölçmek	200 kişi	4 gün süren oturumlar, yerel halkla sokaklarda hazırlanan zemin haritaları, okullardaki öğrencilerle atölye çalışmaları	Dolaşım, Kimlik ve aidiyet, İş ve yerel ekonomi, Sağlık ve refah	Sonuçlar, Kincardine için ileriye yönelik bir vizyon oluşturmada ve eylem planı hazırlamada referans olmuştur. Yerel Orman Komisyonu ormanlık alanlara erişimi kolaylaştırma çalışmalarına başlamıştır.
	Hillhead and Harestanes, İskoçya	Doğu Dumbartonshire Konseyi'nin yerel iyileştirme planlarını geliştirmek ve yerel planlamaları desteklemek	500 kişi	atölye çalışmaları, çevrimiçi anketler	İş ve yerel ekonomi, Etki ve kontrol hissi, Sosyal etkileşim, Kimlik ve aidiyet, Dolaşım, Oyun ve rekreasyon, Trafik ve otoparklar	Alana dair planlama çalışmalarını yönlendirebilecek verilere ulaşılmıştır.
	Blairgowrie and Rattray, İskoçya	Kent merkezindeki değişim potansiyelini belirlemede toplum katılımını sağlamak	170 kişi	4 gün süren ve 20 oturumdan oluşan bir çalıştay	Trafik ve otopark, Tesis ve olanaklar, İş ve yerel ekonomi, Etki ve kontrol hissi, Oyun ve rekreasyon	Konuşu şehirler arasındaki bisiklet yolları düzenlenmiş, polis merkezlerinde kamu kullanımı için bir oda oluşturulmuş, cadde ve otoparklarda düzenlemeler yapılmış, nehir alanlarını iyileştirmek için topluluklar oluşturulmuş ve Discover Blairgowrie web sitesi yenilenerek toplulukların bölgedeki çalışmalarından daha fazla haberdar olması sağlanmıştır.
MAHALLE	Doğu Pollokshields, İskoçya	Yerel Kalkınma Planı çalışmalarını desteklemek	250 kişi	alandan geçen kullanıcılara uygulanan mobil grfikler, atölye çalışmaları		Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, beş aşamalı bir plan ve kısa, orta ve uzun vadeli faaliyetler programı oluşturulmuştur.
	Broomhill, Greenock, İskoçya	Bölgedeki yenilenme sürecine yön vermesi ve toplum katılımının sağlanması	21 kişi	3 aylık bir dönem boyunca düzenlenen 4 oturum	Tesis ve olanaklar, Oyun ve rekreasyon, Doğal alanlar, Sokak ve boşluklar	Elde edilen veriler, yenilenme sürecindeki gelişmelerin gözlemlenmesinde referans olarak kullanılmıştır.
KENT MERKEZİ	Bursa Hanlar Bölgesi, Türkiye	Bölgedeki sorunların halkın katılımı ile tespit edilmesi	60 kişi	2 oturumdan oluşan bir çalıştay	Oyun ve rekreasyon, Doğal alanlar, Trafik ve otoparklar, Konut ve toplum	Elde edilen sonuçların bölgede uygulanacak olan çalışmalarda kullanılması düşünülmektedir.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

Çalışma alanı olarak seçilen Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesi Bursa'nın Osmangazi ilçesinde yer almaktadır. Bursa kentinin, doğu-batı yönünde iki ana ulaşım aksını, (İzmir-Ankara yolu ile kentin tarihi omurgasını oluşturan Çekirge Caddesi ve Altıparmak Caddesi) kuzey-güney doğrultusunda birbirine bağlayan Stadyum Caddesi, kuzeyde Merinos Atatürk Kongre ve Kültür Merkezi ile güneyde Altıparmak Meydanı ile tanımlanmaktadır (Şekil 3.1). Sınırları belirtilen çalışma alanının Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesi olarak seçilmesinin nedeni; hem Bursa kentinin toplumsal ve ekonomik yaşamına damga vurmuş spor, eğitim ve rekreasyon alanları ile tarihi nitelikli üretim alanlarını barındırması, hem de kentin kuzey-güney yönündeki doğal eşiklerinden biri olan Cilimboz deresini içermesidir. Ayrıca Cadde daha üst ölçekte Bursa'nın tarihi yerleşim alanı olan Hisar-Muradiye Bölgesi ile kent merkezini, önemli kamusal işlev alanlarıyla birlikte kent parklarını birbirine bağlama potansiyeline sahiptir. Dolayısıyla cadde sahip olduğu potansiyellerle mekan kalitesi ile kullanıcı memnuniyeti ilişkisini ortaya koymak açısından önemli bir örnek oluşturmaktadır.

Şekil 3.1. (a) Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesi olarak tanımlanan çalışma alanının kent içindeki konumu, (b) Çalışma alanı sınırı (2018 tarihli Google Earth uydu görüntüsü üzerinden hazırlanmıştır.)

Çalışmada farklı veri toplama teknikleri kullanılmıştır. Birincisi, çalışma alanının tarihsel gelişimine ve planlama kararlarına yönelik literatür ve arşiv araştırmaları; ikincisi, fiziksel boyuta yönelik arazi kullanımı ve bina işlevi, doluluk – boşluk,

mülkiyet durumu, kat yüksekliği ve kentsel kimlik elemanları analizleri, üçüncüsü ise; sosyal boyut kapsamında yakın çevrede yaşayanlar, dükkan sahipleri ve çalışanları, okul öğrenciler ve o anda alanda bulunan kişilerle yapılan, kullanıcıların alana yönelik değerlendirmelerine dayanan anket çalışmalarıdır.

Anket çalışmalarının birinci bölümünde, kullanıcı profilini belirlemeye yönelik yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, meslek, alanın kullanım amacı ve kullanıcıların çevrede en sık gittiği mekanların sorulduğu 6 soru; ikinci bölümde ise kullanıcılara yer standardı aracı temel alınarak hazırlanan ve 14 temel başlığa dayanan 43 soru yöneltilmiştir. Sorular 7li likert ölçeğine göre cevaplandırılmıştır. Anketlerin alanda kullanıcılarla uygulanma süresi yaklaşık 15 dakika olup; uygulanan 120 ankette 20 tanesi verilen cevapların güvenilir olmadığı ve dikkatli cevaplar verilmediği düşünülerek elenmiştir. Bu kapsamda alanda toplam 100 kişi ile anket çalışması gerçekleştirilerek fiziksel, sosyal ve ekonomik açıdan mekanın kalitesini belirlemek amaçlanmıştır. Kullanıcılara uygulanan anket formu Ek 1’de yer almaktadır.

4. BULGULAR

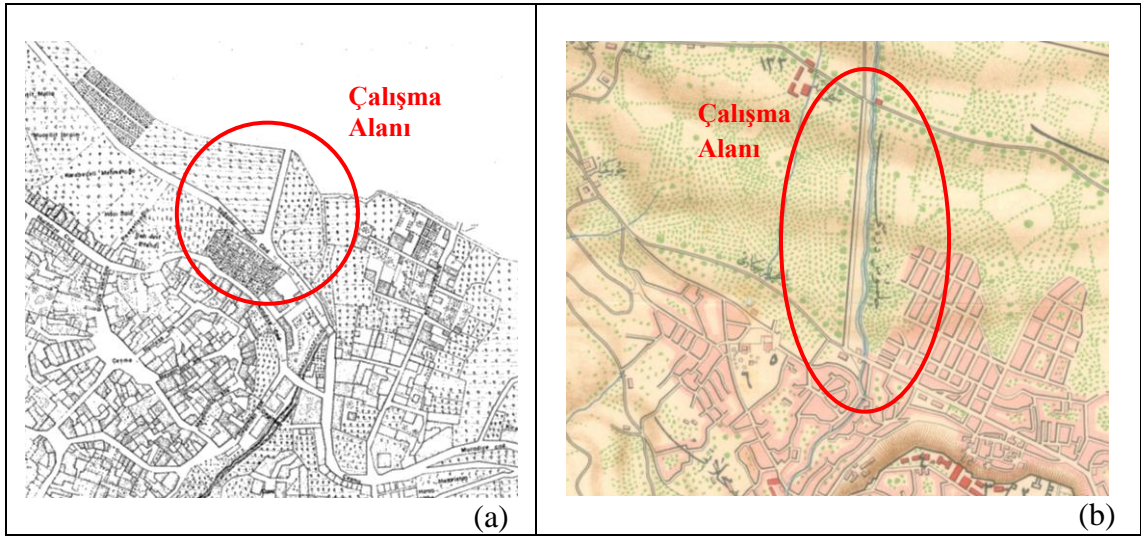
Alan çalışması kapsamında, ilk olarak Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesi ile ilgili 1853 yılından günümüze kadar yapılmış olan planlama ve kentsel dönüşüm çalışmaları değerlendirilmiştir. İkinci aşamada, alanın kullanımına yönelik fiziksel ve sosyal analizler çerçevesinde; arazi kullanımı ve bina işlevleri analizi, doluluk- boşluk analizi, kat yüksekliği analizi, kentsel kimlik elemanları analizi, mülkiyet durumu analizi ve kullanıcılarla yapılan anket çalışmalarından elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir.

4.1. Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesiyle İlgili Planlama ve Kentsel Dönüşüm Çalışmalarının Değerlendirilmesi

Çalışma alanının bulunduğu Altıparmak Mahallesi, 1509 yılındaki sicillere göre; ismini burada yaşayan Abdullah Çelebibin El-hacc Mehmed isimli altıparmak diye meşhur olan birinden almıştır (Aksoy 2013)

Çalışma alanının tarihsel gelişimi Bursa kentinin çeşitli dönemlerde geliştirilmiş haritaları ve planları üzerinden okunmaya çalışılmıştır. 1855 yılında meydana gelen depremden sonra, kentin durumunu belgelemek amacıyla Suphi Bey tarafından 1863 yılında çizilen harita incelendiğinde (Şekil 4.1.a), Bursa'da buharla çalışan ipek çekme fabrikaları bol suya ihtiyaç duyduğundan, doğu ve batı yönünde gelişen kenti kuzey-güney doğrultusunda kesen Cilimboz ve Gökdere doğrultusunda iki sanayi aksının oluştuğu anlaşılmaktadır. Konut alanları, az yoğunlukta, aralıklı ve birbirinden bahçe ve boş alanlarla ayrılmaktadır (Anonim 2019a). Çalışma alanının bulunduğu cadde ve meydan ise, o yıllarda meyve-sebze bahçesi olarak görülmektedir. Günümüzdeki Stadyum Caddesi ve Çekirge Caddesi'nin o yıllarda da günümüzdeki kullanımı ve konumuyla bulunduğu ve Çekirge Caddesi'nin haritada Yağcılar Pınarı Caddesi olarak belirtildiği görülmektedir. Altıparmak Caddesi'nin o dönemde henüz açılmadığı, alana ulaşımın Muradiye Caddesi üzerinden sağlandığı anlaşılmaktadır.

Altıparmak Caddesi 1903-1906 yılları arasında Çatalfırın semtindeki Şehabettin Paşa Cami önünden, günümüz Altıparmak Meydanı'na doğru uzanan aks şeklinde açılmıştır (Aksoy 2013). Eski organik yapıdaki Muradiye Caddesi'ne alternatif olarak, doğrusal yapıda Altıparmak Caddesi'nin açılmasıyla birlikte caddenin kuzey cephesinde ızgara planlı, birbirini dik kesen sokaklardan oluşan mahalleler görülmeye başlamıştır (Şekil 4.1.b).

Şekil 4.1. (a) 1863'te Suphi Bey tarafından hazırlanan Bursa haritası (Bursa Büyükşehir Belediyesi Arşivi), (b) 1909 Bursa kanalizasyon haritası (Sibel Polat Arşivi)

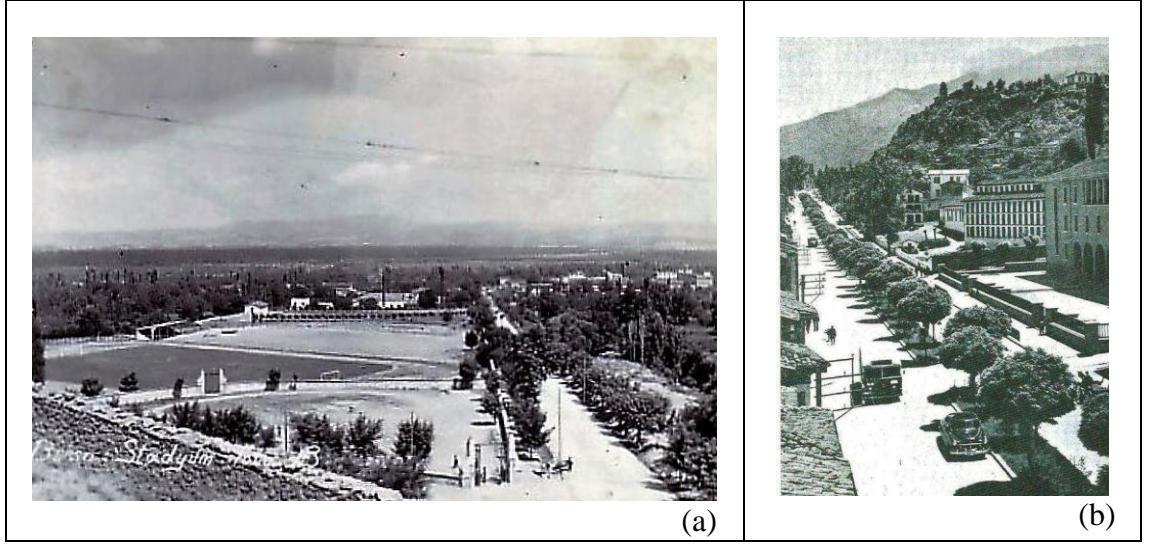
1923-1940 yılları arasında; Bursa kenti savaşların yol açtığı çöküntüler ve ekonomik krizden etkilenmiştir. Bu dönemde Alman şehir plancısı Kari Lörcher'e bir kent planı hazırlanmıştır. Bu plan mevcut dokuyu dikkate almadan, bahçe kent akımı etkisiyle hazırlanmıştır. Bu nedenle uygulanamamıştır. Bu dönemde kentsel gelişme yönlerinde değişikliğe neden olan İpekiş ve Merinos fabrikaları ile Çelik Palas yapılmış; kent merkezi Atatürk Caddesi'ne kaydırılmıştır (Anonim 2019a). 1925 yılında Atatürk'ün öncülüğünde Stadyum Caddesi'nin kuzey ucunda açılan İpekiş fabrikasıyla caddenin kullanım yoğunluğu artmış, tarihi süreç içerisinde caddede yapılaşma bu fabrikanın kuruluşuyla başlamıştır. İpekiş, Cumhuriyet döneminin ilk ihracat yapan fabrikası olması nedeniyle de Türkiye'nin ekonomi tarihi açısından oldukça önemlidir. 1939 tarihli hava fotoğrafında (Şekil 4.3.a) Stadyum Caddesi'nin batı cephesinde güney ucunda doğu-batı yönlü bir stadyum (Şekil 4.2.a), kuzey ucunda İpekiş fabrikası görülmektedir. Caddenin doğu cephesinde kuzey ucunda Türkiye Elektrik Kurumu

(TEK)'na ait yapılar ve güney ucunda bir bina görülmektedir. Altıparmak Meydanı'nda ise o dönemde yalnızca bir otel ve bir değirmen bulunmaktadır.

1940'lı yıllara ait fotoğraflarda Altıparmak Caddesi üzerinde kuzeyde bahçeli konutların olduğu görülmektedir. Güneyde ise, 1948 yılında yapılan ve günümüzde Osmangazi Kaymakamlığı (Şekil 4.2.b) olarak kullanılan Haşim İşcan İlkokulu Binası, konutlar ve İpekiş Fabrikası ile Altıparmak Meydanı'nda önceleri otel, sonra doğumevi olarak kullanıldığı bilinen Yağcı Cemal Bey köşkü bulunmaktadır. Altıparmak Caddesi'nin açıldığı döneme göre oldukça geniş olduğu ve cadde ortasında ağaçlandırılmış bir refüj bulunduğu görülmektedir (Aksoy 2013).

1940 yılında; Fransız Henri Prost tarafından Bursa için bir plan hazırlanmıştır (Şekil 4.3.b). Aksiyel planlama ilkeleri doğrultusunda hazırlanan planın ana amaçları; yolların genişletilmesi, ovanın verimsiz yerlerinin yerleşime açılması, eski yerleşim alanlarının sağlıklılaştırılması, Çekirge'nin turizm ve kaplıca bölgesi olarak geliştirilmesi ve Bursa-Gemlik karayolunun üzerinde sanayi bölgesi kurulmasıydı. Bu plan, Vali Haşim İşcan döneminde büyük ölçüde uygulanmış, Atatürk Caddesi-Altıparmak-Çekirge yolları iyileştirilmiştir (Anonim 2019a).

Stadyum Caddesinin kuzey ucunda olan İpekiş fabrikası ile caddenin bittiği yerde, İzmir Caddesi üzerinde bulunan Merinos Yünlü Sanayi Dokuma Fabrikası planda yerini korumuştur. Bu planda stadyum mevcut durumuyla doğu-batı yönünde işlenmiştir. Ancak 1950 yılında dönemin valisi Haşim İşcan tarafından, stadyumun güneşi alışı açısı nedeniyle uygun olmayan yönü kuzey-güney olarak değiştirilmiştir. Sonraki dönemlerde açık ve kapalı tribünler yapılmış ve 1970 yılında Atatürk Stadyumu son halini almıştır.

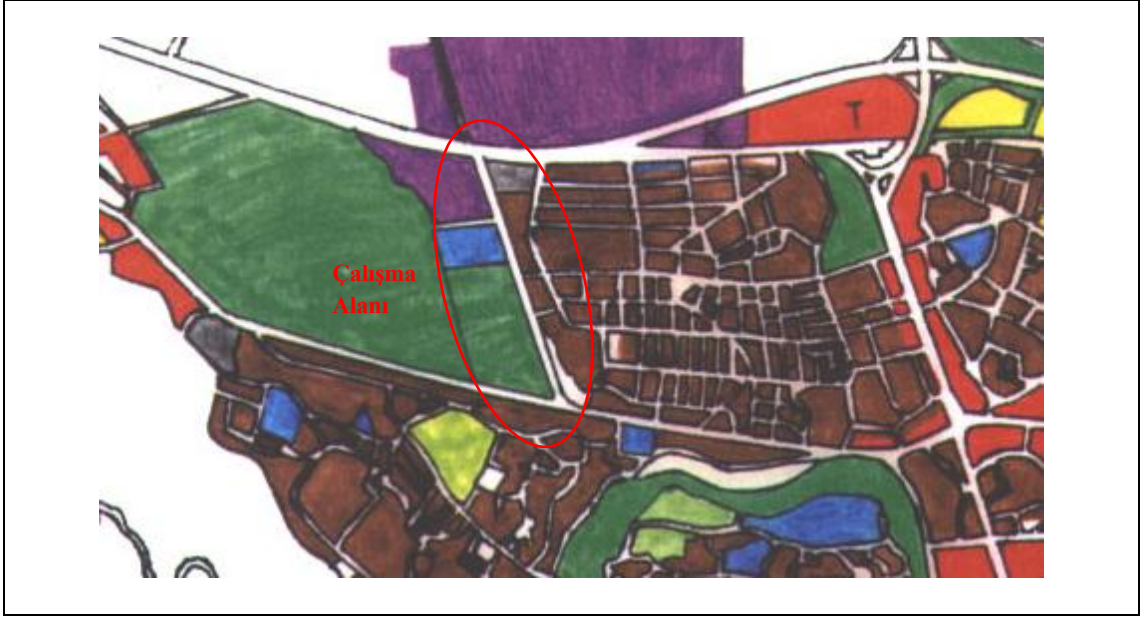

Şekil 4.2. (a) 1940'lı Yıllarda Stadyum Caddesi (Bursa Tarihi ve Kültürel Varlıkları Koruma Kurulu Arşivi), (b) 1940'lı Yıllarda Altıparmak Caddesi (Aksoy 2013)

Şekil 4.3. (a) Çalışma alanının 1939 yılına ait hava fotoğrafı (Bursa Büyükşehir Belediyesi Arşivi), (b) 1940 yılında Henri Prost tarafından hazırlanan planda çalışma alanına yönelik kararlar (Sibel Polat Arşivi)

1955 yılında belediye başkanı Reşat Oyal tarafından Prost Planı'na bağlı kalarak, öğretici park olarak planlanan alanda, 393.000 m²lik Kültürpark hizmete açılmıştır. 1999 yılında Reşat Oyal Kültürparkı adını alan rekreasyon alanı içerisinde çay bahçeleri, yapay bir gölet, Arkeoloji Müzesi, açık hava tiyatrosu bulunmaktadır.

Şekil 4.4. 1960'da Luigi Piccinato tarafından hazırlanan plan (Sibel Polat Arşivi)

1958 yılındaki büyük kapalı çarşı yangınından sonra dönemin belediye başkanı Reşat Oyal'ın girişimiyle, İtalyan şehir plancısı Luigi Piccinato tarafından 1960 yılında 1/4000 ölçekli Bursa Nazım İmar Planı hazırlanmıştır (Şekil 4.4). Bu plana göre, Stadyum Caddesi'nin doğu cephesindeki yapılaşmanın 1940 yılından sonra başladığı anlaşılmaktadır. Piccinato Planı'nda caddenin batı cephesinde, stadyumun olduğu alan Kùltürpark'ın devamı olarak gösterilmiş, kuzey yanında bir eğitim alanı ve caddenin kuzey ucunda yer alan İpekiş fabrikası sanayi alanı olarak; doğu cephesinde, kuzey ucunda kamu kuruluşu alanı ve güneye doğru konut alanlarının ve güney ucunda tanımlanmamış bir alanın olduğu görülmektedir. Altıparmak Meydanı konut alanı olarak gösterilmiştir. Bu plan doğrultusunda caddenin batı cephesinde, 1961 yılında Atatürk Lisesi ve 1972 yılında Atatürk Kapalı Spor Salonu inşa edilmiştir.

1970 yılında İstanbul Nazım Plan Bürosu'ndan esinlenerek, Bursa'da Nazım Plan Bürosu oluşturulmuştur. Kent içindeki tarihi doku üzerindeki baskının artması ve Bursa Ovası'nı tehdit altına almasıyla, 1976 yılında 1/25 000 ölçekli yeni Nazım İmar Planı hazırlanmıştır (Anonim 2019a). Bu planda, Stadyum Caddesi'nin doğu cephesi mevcut haliyle korunmuş konut alanı olarak ifade edilmiş, Altıparmak Meydanı ölçeğin küçüklüğü nedeniyle tanımlanmamış; batı cephesinde ise, İpekiş ve Atatürk Lisesinin

bulunduğu alan ticaret alanı, Atatürk Stadyumu ve Kùltürpark'ın olduğu alan ise park alanı olarak belirtilmiştir (şekil 4.5).

şekil 4.5. 1976 yılı 1/25000 ölçekli Nazım İmar Planı (Bursa Büyükşehir Belediyesi Arşivi)

1987 yılında hazırlanan 1/1000 ölçekli imar planı incelendiğinde Stadyum Caddesine yönelik plan kararlarında büyük bir değişiklik olmadığı görölmektedir (şekil 4.6.a). Caddenin batı cephesindeki işlevler aynen korunmuş, doğu cephesinde kuzeyden güneye umumi tesisler alanı, konut alanları, tekrar umumi tesisler alanı, lojman alanı ve en güneyde küçük bir park alanı yer almaktadır. Altıparmak Meydanın da ise SGK binası ve kavşakta bir anıt yer almaktadır.

1990 yılında Stadyum Caddesi doğu cephesinde 38.000m²lik alanda 20 kat için ruhsat verilen Tower Plaza yapılmıştır. Ancak 1998 yılında yapıya 4 kat eklenmiş, bundan dolayı riskli bina olarak tanımlanarak boşaltılmıştır. 20 yıl boyunca kullanılmayan bu yapının, 2019 mart ayında yıkımı başlamıştır. Yerine ne yapılacağına yönelik plan kararlarına ulaşılamamıştır.

Bursa Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'yla yapılan görüşmelere göre; çalışma alanında ve çevresinde yer alan, Sümerbank Merinos Yünlü Sanayi Dokuma Fabrikası, İpekiş Mensucat A.Ş. idari binası, lojman binası ve su kulesi ile TEK idari binası 1991 yılında kurul tarafından tescilli yapılar olarak belirlenmiştir. 2007 yılında, 2. derece doğal sit alanı olan Kùltürpark'la direkt ilişkili olan, Atatürk Stadyumu, Atatürk Kapalı Spor Salonu, Atatürk Lisesi ve İpekiş Fabrikası ile Yahudi Mezarlığı'nın bulunduğu alanlar bir tampon olarak 3. derece doğal sit alanı olarak belirlenmiştir. Ayrıca, Atatürk Stadyumu ve 3. derece doğal sit alanı içerisinde bulunan yapıların tescillerine yönelik çalışma başlatılmıştır. 2008 yılında, bu alanların yönetmeliğe aykırı olarak 3. derece doğal sit alanı belirlendiği gerekçesiyle yeniden değerlendirilmesi talep edilmiştir. Bu doğrultuda, kurul tarafından İpekiş dışında kalan alanlardaki yapıların, korunması gerekli taşınmaz kùltür varlığı özelliği göstermediğine karar verilmiştir. Bu nedenle 2009 yılında, bu alanın 3. derece doğal sit alanı kararının iptaline karar verilmiştir. 2010 yılında bu alan kentsel sit alanı olarak ilan edilmiştir. 2014 yılında, İpekiş fabrikasının tescilli yapıları dışındaki diğer binalarının yıkılmasına karar verilerek, bu alana termal kür merkezi yapılması uygun görülmüştür. Ancak bu karara yapılan itirazlar sonucunda, 2017 yılında termal kür merkezinin yapımı iptal edilmiştir. Bu alana yönelik alınan 31.01.2019 tarihli 8550 sayılı son karara göre; İpekiş dışında alanda tescilli yapı bulunmadığından dolayı, kentsel sit alanının iptaline karar verilmiştir. Buna göre caddenin batı cephesinde İpekiş tescilli fabrika yapılarının muhafazası için bahçesinde yeterli alan bulunduğu dikkate alınarak; bu alanın İpekiş Fabrikası Koruma Alanı olarak belirlenmesi uygun görülmüştür.

Çalışma alanıyla ilgili güncel uygulama imar planları incelendiğinde, caddenin batı cephesinin 2016 tarihli 1/1000 ölçekli Stadyum Caddesi Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı'nda, doğu cephesinin 2008 tarihli 1/1000 ölçekli Selimiye Mahallesi Altıparmak Caddesi İmar Planı'nda, Altıparmak Meydanı'nın 2007 tarihli 1/1000 ölçekli Muradiye Koruma Amaçlı İmar Planı'nda kaldığı görülmüştür (Şekil 4.6.b).

Caddenin batı cephesini içeren Stadyum Caddesi Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Planına göre Atatürk Anadolu Lisesi yine eğitim alanı olarak gösterilmiş, spor

alanı olarak gösterilen eski Atatürk Stadyumu'nun millet bahçesi olması yönünde bir plan değişikliği yapılmıştır.

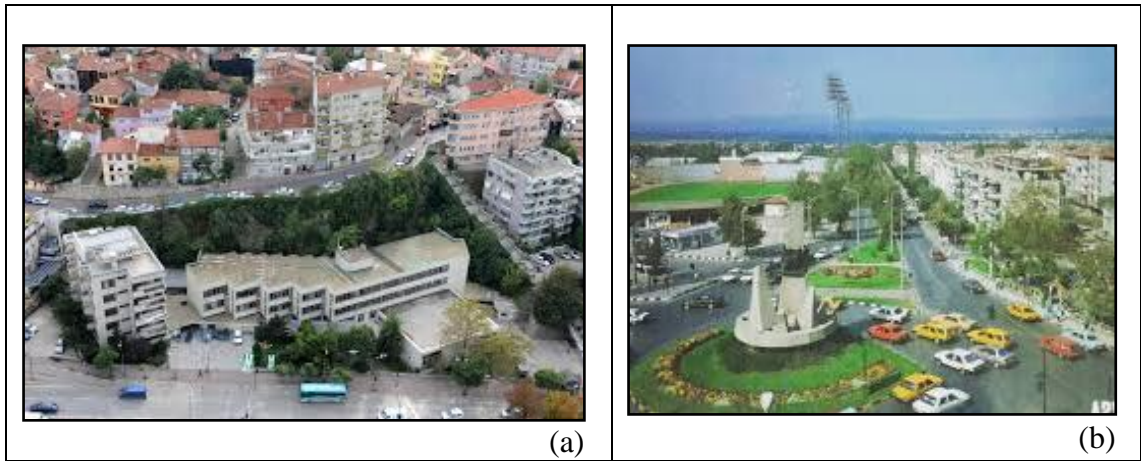

Şekil 4.6. (a) 1987 yılı 1/1 000 Ölçekli Uygulama İmar Planı (Bursa Osmangazi Belediyesi Arşivi), (b) Stadyum Caddesine yönelik güncel uygulama imar planı (Bursa Osmangazi Belediyesi Arşivi) (üç farklı imar planının birleştirilmesiyle oluşturulmuştur.)

Caddenin doğu cephesini içeren Selimiye Mahallesi Altıparmak Caddesi İmar Planı'nda 2013 yılında yapılan tramvay hattının güzergahı ve durakları yer almaktadır. Tramvay, Kıbrıs Şehitleri Caddesinden başlayarak; Darmstad Caddesi-Stadyum Caddesi-Altıparmak Caddesi-Atatürk Caddesi-İnönü Caddesi-Uluyol hattında ring yapmaktadır.

Tramvay hattının Stadyum ve Altıparmak durakları da çalışma alanı içerisinde bulunmaktadır. Caddenin kuzey ucunda Uludağ Elektrik Dağıtım A.Ş. (UEDAŞ) 'nin yer aldığı alan ve ortasında 2011 yılında Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü binasının yıkılarak yerine Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Bursa İl Müdürlüğü binasının inşa edildiği alan resmi kurum alanları olarak gösterilmiştir. Mevcut konut ve ticaret alanları ise plan dışı bırakılmıştır. Bunlara yönelik güncel onaylı bir plan bulunmamaktadır.

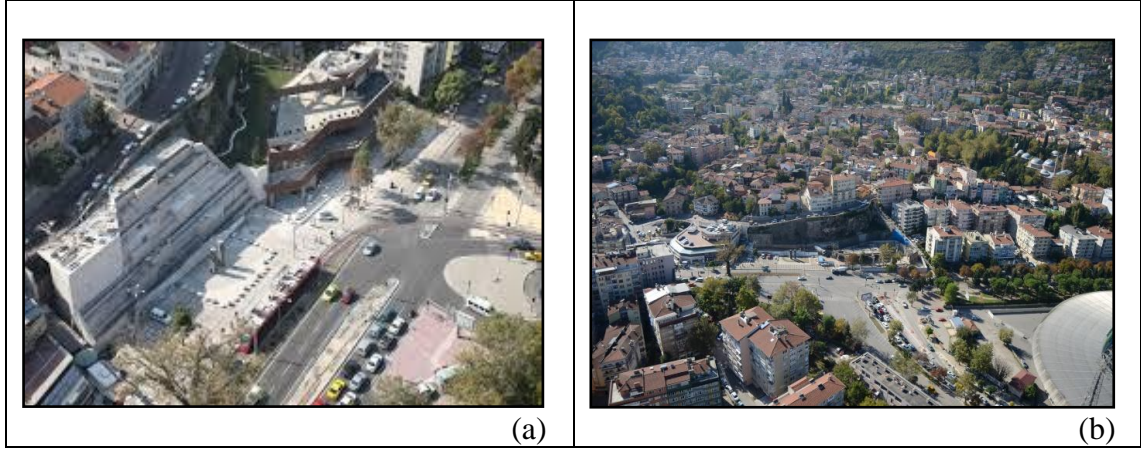
Muradiye Koruma Amaçlı İmar Planında Altıparmak Meydanı rekreasyon alanı olarak belirlenmiştir. 1990'larda Çekirge, Altıparmak ve Stadyum Caddelerinin kesişim noktasında bulunan 100. Yıl Meydanı olarak bilinen Altıparmak Meydanı'nda, Atatürk ve Cumhuriyeti simgeleyen bir anıt ve Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) binası bulunmaktadır (Şekil 4.7) (Polat 2013).

Şekil 4.7. (a) 1990'lı yıllarda Altıparmak SGK binası (Bursa Büyükşehir Belediyesi arşivi), (b) 1990'lı yıllarda Altıparmak 100. Yıl Meydanı (Bursa Büyükşehir Belediyesi arşivi)

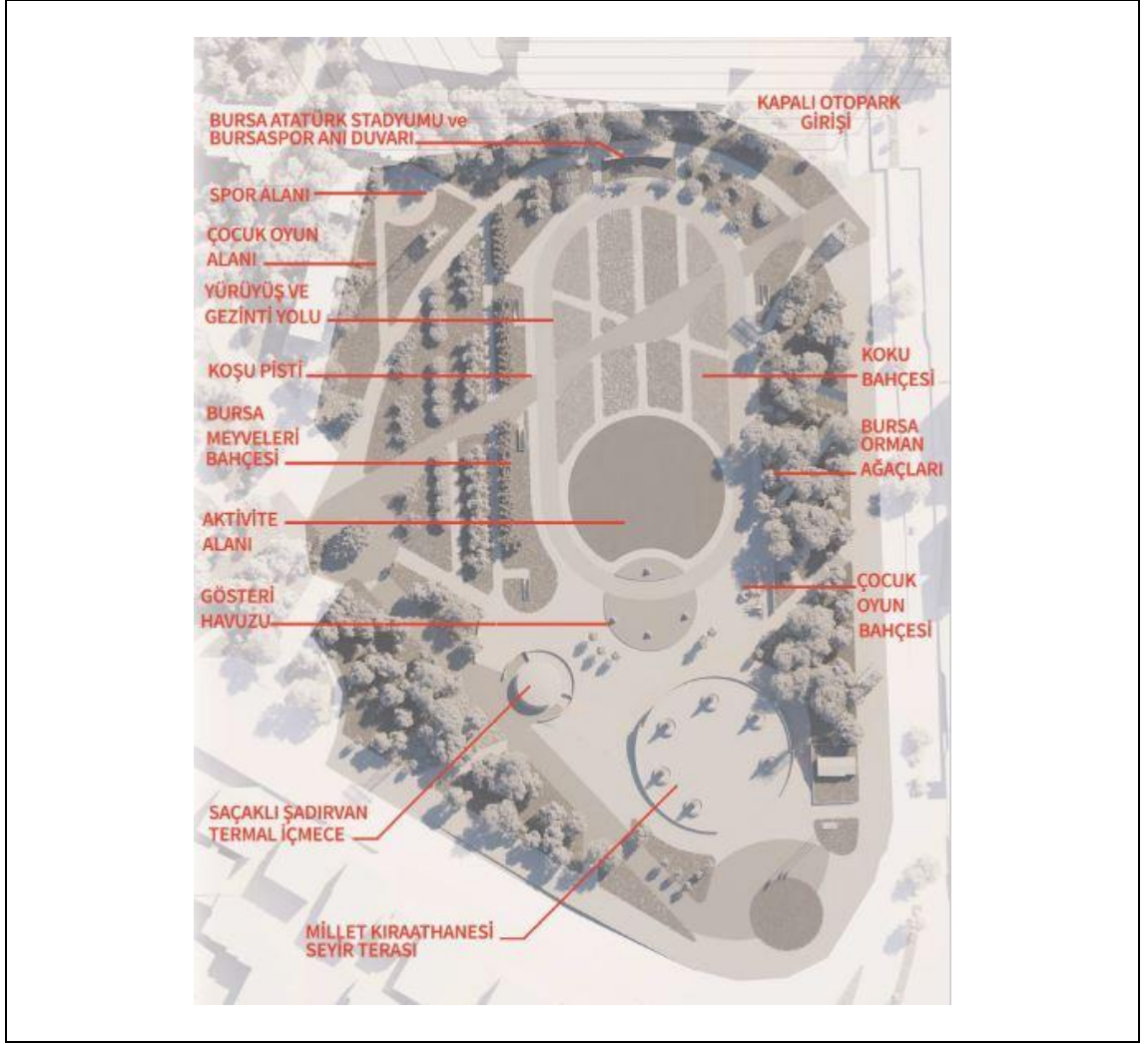
Ancak 2012 yılında Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından, alanın 25 yılığına BTO'ya tahsis edilmesine ve BTO tarafından bu alanda kamusal dış mekan çalışması kapsamında Altıparmak-Stadyum Meydanı Projesi uygulanmasına karar verilmiştir. Proje kapsamında meydandaki SGK binasının yıkımı yapılarak, 2.Murat Caddesi ile Altıparmak Caddesi arasında bulunan kot farkından yararlanılarak yapay bir şelale, meydana karagöz ve hacivatı anlatan yüzen taşlar heykeli ve heykelin etrafında oturma

birimleri tasarlanmıştır. Meydanın batı ucunda ise BTSO'ya ait hizmet binası yapılmıştır. (Şekil 4.8).

Şekil 4.8. (a) Günümüzde Altıparmak Meydanı ve BTSO binası (Bursa Büyükşehir Belediyesi arşivi), (b) Günümüzde Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesi (Bursa Büyükşehir Belediyesi arşivi)

Eski Atatürk Stadyumu 2016 yılında yıkılmış, 2017 yılında Büyükşehir Belediyesi tarafından, Atatürk Spor ve Etkinlik Meydanı projesinin uygulanmasına başlanmıştır. Proje kapsamında uygulama çalışmaları sona ermek üzereyken, 2018 yılında bu alanın Millet Bahçesi yapılmasına karar verilerek çalışma durdurulmuştur. 2019 yılı başında alanda yapılan uygulamalar yıkılarak, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na bağlı bulunan Toplu Konut İdaresi (TOKİ) aracılığıyla Bursa Millet Bahçesi projesinin yapım işine başlanmıştır. 41.187,02 m² proje alanı üzerinde, 325 araçlık yeraltı otoparkı, 500 m² kapalı alanıyla millet kıraathanesi, 550 m² kütüphane bölümü bulunmaktadır. Millet kıraathanesinin üzeri seyir terası olacak, kıraathanenin yanında ise, cephesinde İznik çinisi ve Bursa saçağının görüldüğü, Bursa termal sularının içilebildiği şadırvanlı çeşmesi yer alacaktır. Şekil 4.9'da görülen Bursa Millet Bahçesi Projesi ile yalnızca şehrin yeşil ile buluşması değil, aynı zamanda Bursa'nın endemik bitkileri, koku bahçesi ve Bursa meyvelerinin yer alacağı, mevcut köklü ağaçların da değerlendirileceği bir kent arboretumunun yapılması hedeflenmektedir. Bu proje ile Kültürpark'ın kentin günlük yaşamına katılması kolaylaşacak, çocuk oyun alanları, açık spor alanı eski stadyumun anısını yaşatacak koşu pisti, çim oyun alanı ve su gösterilerinin izlenebileceği havuzlar sayesinde, toplanma amaçlı kullanılacak olan parkın Kültürpark ile birleşerek cazibe merkezi haline gelmesi planlanmaktadır.

Şekil 4.9. Bursa Millet Bahçesi Projesi vaziyet planı (Sözüneri Mimarlık, 2019)

Sonuç olarak, çalışma alanının üç farklı imar planı içinde yer alması, alanın bütüncül bir şekilde planlanmasını engellemektedir. Cadde için tanımlanmış belli bir vizyon yoktur. Ayrıca plan kararlarında sürekli değişiklik yapılması alanın gelecekteki kentsel rolüne ve kullanımına yönelik bir belirsizlik yaratmaktadır. Günümüzde alanda fiziksel açıdan yoğun bir dönüşüm yaşandığı, ancak bu sürecin kullanıcılardan bağımsız bir şekilde geliştiği söylenebilir.

4.2.1. Arazi kullanımı ve bina işlevleri analizinin değerlendirilmesi

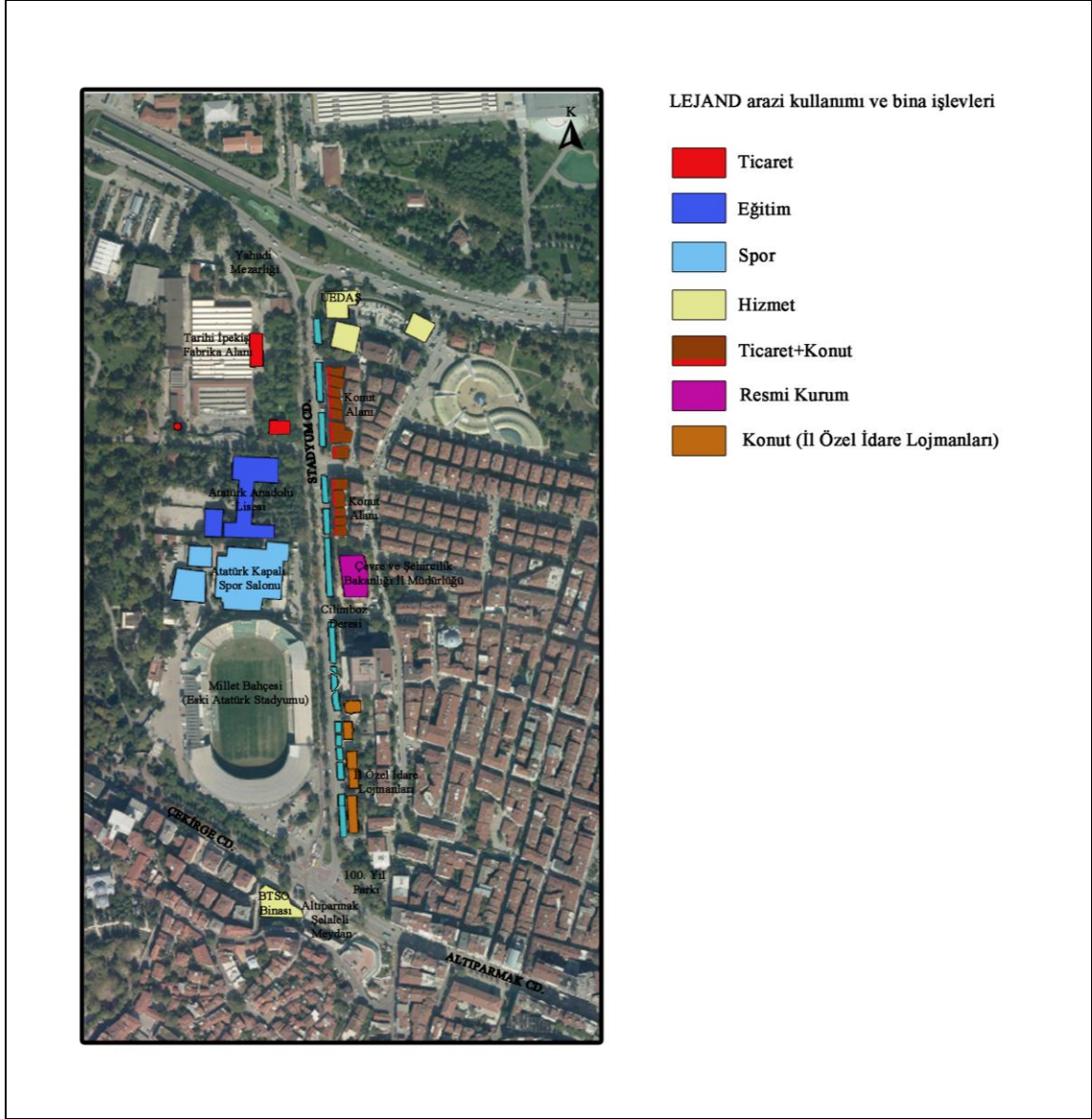
Çalışma alanı olan Stadyum Caddesi kentsel konum itibariyle; İzmir- Ankara yolunu Altıparmak Caddesine bağlamaktadır. Altıparmak Meydanı ise, kent merkezine girişte bir karşılama noktası olarak tanımlanabilir. İşlevsel açıdan Stadyum Caddesi incelendiğinde, caddenin batısında spor, eğitim, rekreasyon alanlarının yer aldığı, doğusunda resmi kurum-konut-rekreasyon alanlarının bulunduğu görülmektedir.

Detaylı olarak kuzeyden güneye doğru, batı cephesinde; Eski Yahudi Mezarlığı, Tarihi İpekiş İdari Binası ve eski fabrika alanı, Kültürpark İpekiş Kapısı, Atatürk Anadolu Lisesi, Atatürk Kapalı Spor Salonu, Bursa Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü Ek Hizmet Binası, Millet Bahçesi (eski Atatürk Stadyumu) bulunmaktadır. Kuzeyden güneye doğru, doğu cephesinde; UEDAŞ Genel Müdürlüğü, zemin katları ticarete ayrılmış konut blokları, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Bursa İl Müdürlüğü binası, Tower Plaza iş merkezi (yıkımı devam etmektedir), İl Özel İdaresi lojmanları, Yüzüncü Yıl parkı ve Teksas büfe, Cilimboz deresi kanalı yer almaktadır. Altıparmak Meydanı ise; açık alan olarak kullanılmakta, hemen batısında kurumsal bir hizmet binası yer almaktadır. Günümüzde meydanda batıdan doğuya doğru BİTSO servis binası, yapay bir şelale, Karagöz-Hacivat dönen taşlar heykeli, oturma birimleri, kafeterya, ATM'ler, büfe, süpermarket, katlı otopark, otobüs ve taksi durakları yer almaktadır. Doğuya doğru Altıparmak Caddesi, zemin katlarda ticaret, üst katlarda ise ofis ve konut kullanımlarını barındırırken, batıya doğru Çekirge Caddesi konut-otel-ticaret-rekreasyon fonksiyonlarını içermektedir.

Caddedeki kullanım biçimleri değerlendirildiğinde (Şekil 4.10); batı cephesindeki, İpekiş fabrikası koruma alanında idare binası, lojman binası ve su kulesi haricinde diğer yapıların yıkıldığı ve alanın şu an kullanılmadığı, atıl bir durumda beklediği görülmüştür. Bu haliyle caddenin kuzey girişinde ıssız ve güvensiz bir alan oluşturmaktadır. Atatürk Anadolu Lisesinde; şu anda okulda 1150 öğrencinin eğitim gördüğü, 70 öğretmenin çalıştığı, ancak okulun alansal büyüklüğünün, mekansal standartlarının ve teknik altyapısının niteliksel ve niceliksel açısından günümüzde yetersiz kaldığı gözlemlenmiştir. Ancak sürdürdüğü eğitim işlevi nedeniyle caddenin

canlılığına katkıda bulunmaktadır. Atatürk Kapalı Spor Salonu 3500 seyirci kapasitesiyle 1972 yılından beri hizmet vermektedir. Günümüzde Türkiye ve Bursa Basketbol Ligleri basketbol maçlarının bir kısmının burada yapıldığı, arkasındaki Bursa Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü ek hizmet binasının da işlevine devam ettiği görülmüştür. Bu spor alanları da caddenin kullanım yoğunluğunu arttırmaktadır. Caddenin güney girişinde yapılan Bursa Millet Bahçesi de inşaat süresince caddenin aktif olarak kullanılmasını engelleyecektir.

Doğu cephesindeki zemin katlarda yer alan ticari kullanımlar; araba galerisi, Erzurum Pasinler Kültür Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, HDI Sigorta Marmara Bölge Müdürlüğü, bilgisayar tamircisi, diş hekimi muayenehanesi ve veteriner kliniğidir. Hem bu işlevler, hem de resmi kurum alanları içe dönük faaliyetler olduğundan caddenin sosyal ve rekreatif kullanımına katkı koymamakta; kullanıcıların caddede daha uzun süre vakit geçirmesini teşvik etmemektedir. Diğer taraftan zemin katlardaki dükkanların ve üst katlardaki ofislerin tabelalarındaki düzensizlik kent estetiği açısından olumsuz bir görüntü sergilemektedir. Bu cephede yer alan Cilimboz Deresi 1960 yılında Devlet Su İşleri (DSİ) tarafından kanal içine alınarak ıslah edilmiştir. 1976 yılında derenin Bursa Belediyesi'ne devri yapılmıştır. Kanal duvarlarının yüksek olması ve üzerinde yer alan korkuluklar derenin dışarıdan algılanmasını engellenmektedir. DSİ tarafından yapılan ölçümlerde deredeki suyun debisi 30-35 m³ olarak belirlense de, özellikle bahar mevsiminde artmaktadır. Günümüzde dere doğal ve rekreatif özelliklerini kaybetmiş, tamamen yapay bir eşiğe dönüşmüştür. Çalışma alanı içerisinde yer alan ve aktif olarak kullanılan açık kamusal mekanlar, 100. yıl parkı, Altıparmak Meydanı, kaldırımlar ve refüjler ile okul bahçesidir.

Şekil 4.10. Günümüzde Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesi bina kullanım biçimleri

4.2.2. Doluluk – boşluk analizinin değerlendirilmesi

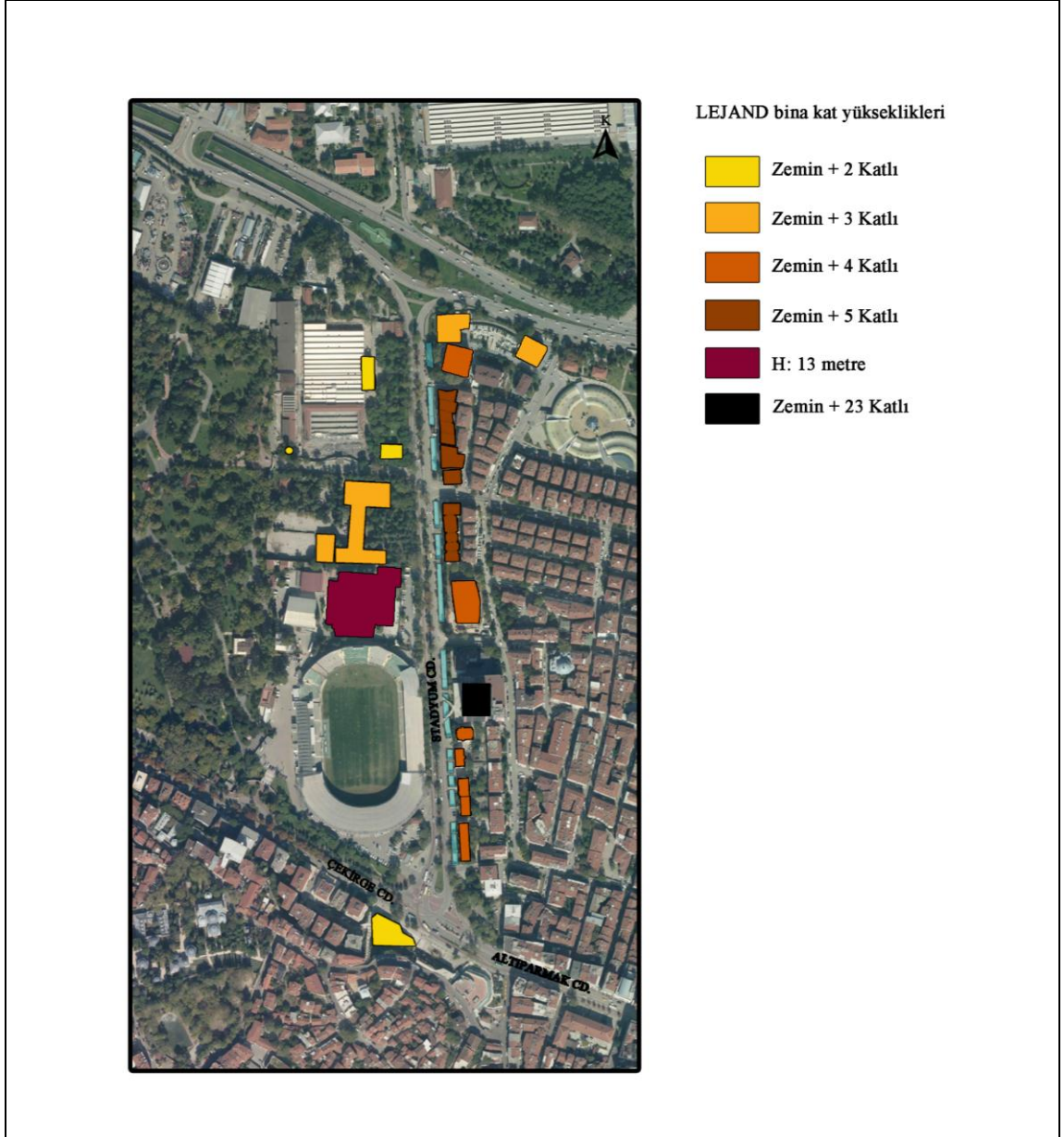
Hava fotoğrafları karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, 1939 yılında çalışma alanında yalnızca İpekiş ve TEK binalarının bulunduğu, alanın doluluk oranının düşük olduğu ve cadde üzerinde yapılaşmanın yeni başladığı görülmektedir (Şekil 4.11.a). 2019 yılında ise, Stadyum Caddesi'ne cephe veren tüm parsellerin dolu olduğu ve parseldeki yapılaşma haklarının tamamen kullanıldığı görülmektedir (Şekil 4.11.b).

Şekil 4.11. (a) 1939 yılı Stadyum Caddesi ve Altıparmak Meydanı hava fotoğrafı (Bursa Büyükşehir Belediyesi Arşivi), (b) 2019 yılı Stadyum Caddesi ve Altıparmak Meydanı hava fotoğrafı (2019 tarihli Google Earth uydu görüntüsü üzerinden hazırlanmıştır.)

4.2.3. Kat yüksekliği analizinin değerlendirilmesi

Stadyum Caddesi'nin batı cephesinde, hacim olarak büyük, az katlı yapılar bulunmaktadır. Tarihi İpekiş binası zemin+2 kat, Atatürk Anadolu Lisesi zemin+3 kat, Atatürk Kapalı Spor Salonu yaklaşık h:13m olarak inşa edilmiştir. Doğu cephesinde ise karşı cepheye göre daha yüksek katlı yapılar bulunmaktadır. UEDAŞ'a ait binalar, zemin + 3 kat ve zemin + 4 kat; zemin katları ticari işleve sahip konutlar, zemin + 5 kat; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İl Müdürlüğü binası zemin + 5 kat; Tower Plaza zemin +23 kat; İl Özel İdare Lojmanları zemin + 4 kat; BTSO Binası zemin + 2 kattan oluşmaktadır (Şekil 4.12).

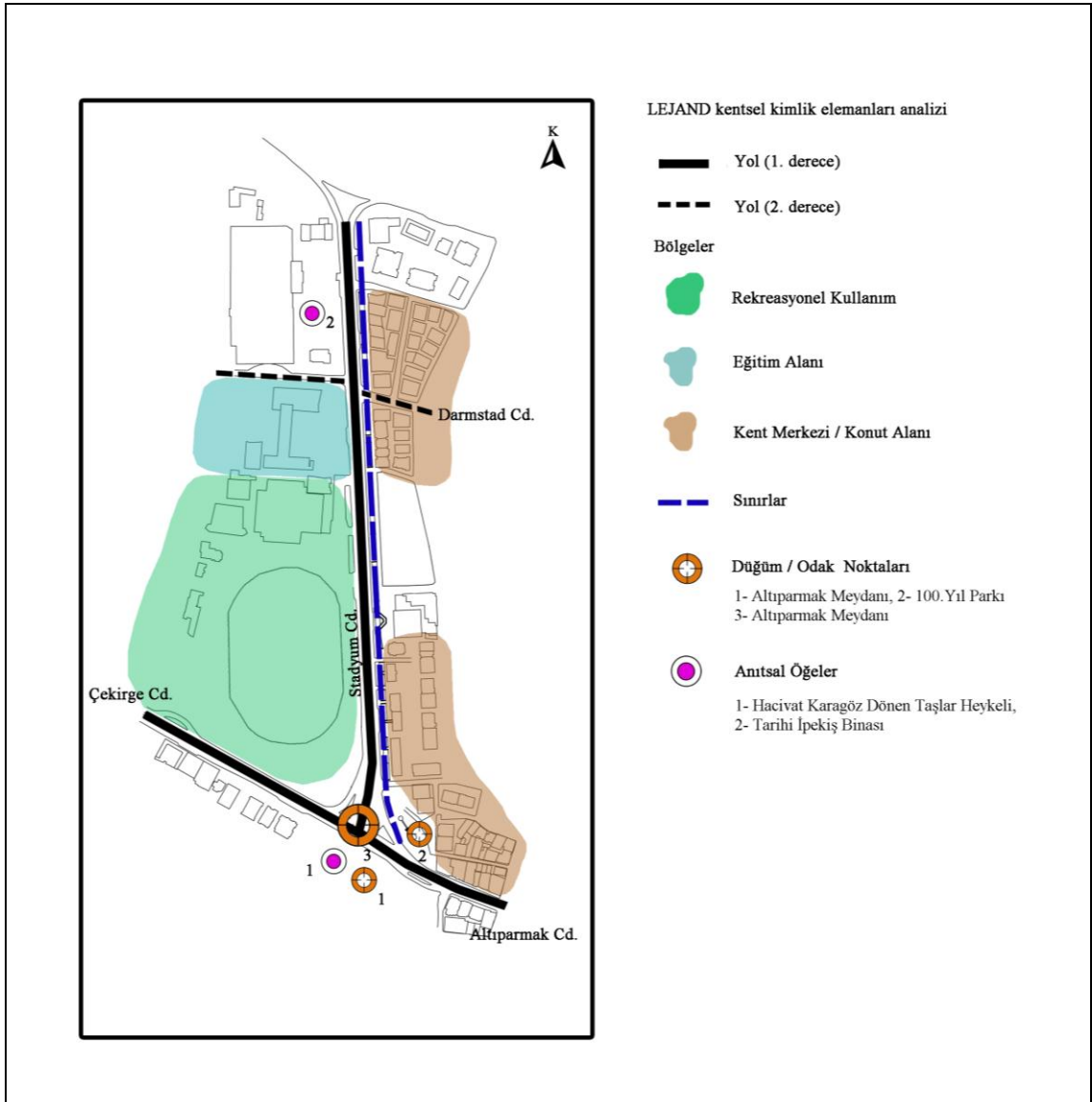

Şekil 4.12. Günümüzde Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesi bina kat yükseklikleri

4.2.4. Kentsel kimlik elemanları analizinin değerlendirilmesi

Çalışma alanı Lynch (2010)'in tanımladığı kentsel imaj öğelerine göre değerlendirildiğinde; çalışma alanı kenti kuzey-güney yönünde bağlayan ana caddelerden birini -Stadyum Caddesini- içermektedir. Ayrıca farklı işlev alanlarını ve bölgeleri birbirine bağlamakta ve doğudaki kent merkezi ve konut alanları ile batıdaki spor, eğitim ve rekreasyon alanları arasında yer almaktadır. Alan aynı zamanda doğal

bir eşik olan Cilimboz Deresini de barındırdığından kentsel işlevler arasında bir tampon bölge niteliğindedir. Ancak bunu içerdiği işlevlerle yeterince sağlayamadığından, cadde sadece araçlar ve yayalar tarafından geçiş alanı olarak kullanılmaktadır. Altıparmak Meydanı ise, Stadyum Caddesinin, Çekirge Caddesinin ve Altıparmak Caddesinin kesiştiği bir kavşak olduğundan yayadan çok taşıt trafiğinin yoğunlaştığı bir düğüm noktasıdır.

Şekil 4.13. Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesi kentsel kimlik elemanları

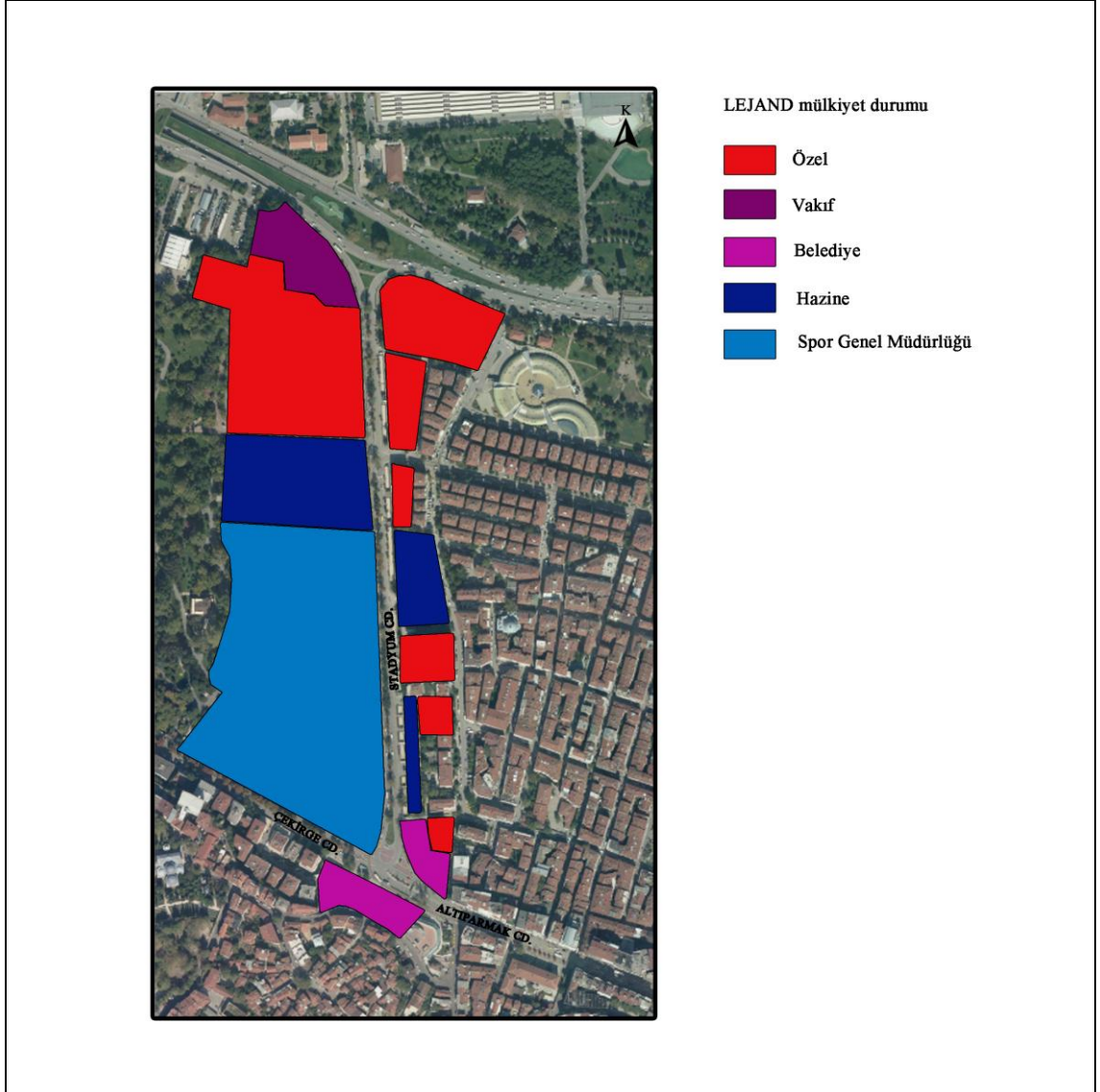
Cadde üzerinde bulunan tarihi İpekiş binası anıtsal öge niteliği taşımaktadır. Ayrıca günümüzde yıkımı devam eden Tower Plaza ve Altıparmak Meydanı'nda bulunan

Hacivat Karagöz Dönen Taşlar Heykeli de sembolik anlam taşıyan öğelerdendir. 2016 yılında yıkımı tamamlanarak; günümüzde Millet Bahçesi olarak rekreasyon alanına dönüştürülme kararı alınan Eski Atatürk Stadyumu da 1940lı yıllardan günümüze kadar cadde üzerinde anıtsal öge niteliğini devam ettirmiştir.

Sonuç olarak, çalışma alanı konum, ulaşılabilirlik ve erişim açısından, içerdiği tarihi/sembolik nitelikli öğelerden, rekreasyon alanlarından ve doğal su kaynağından dolayı fiziksel, sosyal ve ekonomik olarak geliştirilmeye müsait bir alandır. Özellikle kamu mülkiyetinin çoğunluğu alanın kamu ve toplum yararı doğrultusunda dönüştürülmesi için önemli bir potansiyeldir. Bununla birlikte caddenin kuzey ve güney girişlerindeki işlevsel belirsizlik ve kimliğindeki tanımsızlık onun kullanım yoğunluğunu azaltarak caddeyi bir geçiş alanına dönüştürmektedir (Şekil 4.13).

4.2.5. Mülkiyet durumu analizinin değerlendirilmesi

Stadyum Caddesi'nin doğu cephesinde bulunan UEDAŞ, ticaret ve konut alanları, Tower Plaza, özel mülkiyete; Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ile İl Özel İdare Lojmanları ise hazine mülkiyetine ait parsellerdir. Caddenin batı cephesinde yahudi mezarlığının bulunduğu alan vakıf; İpekiş fabrika alanının bulunduğu parsel özel; Atatürk Anadolu Lisesi hazine ve Atatürk Kapalı Spor Salonu, Millet Bahçesi'nin bulunduğu parseller ise Spor Genel Müdürlüğü'nün mülkiyetindedir. 100. Yıl Parkı, Altıparmak Meydanı ve BTSO servis binasının bulunduğu parseller ise Bursa Büyükşehir Belediyesinin mülkiyetinde bulunmaktadır (Şekil 4.14).

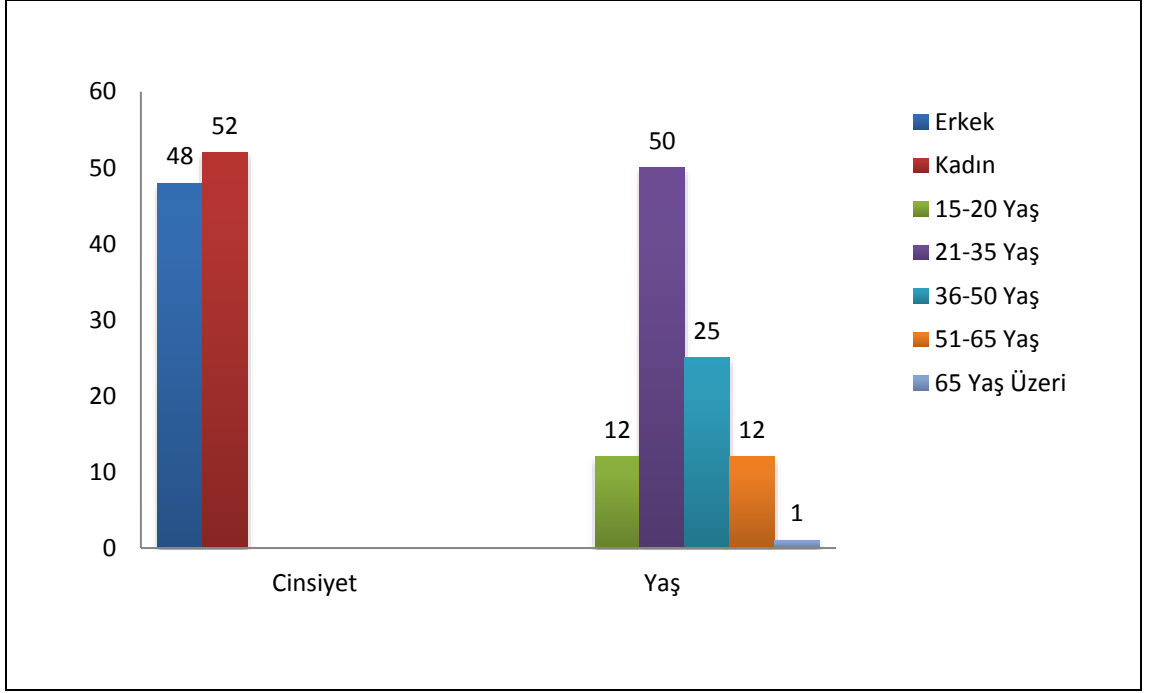
Şekil 4.14. Günümüzde Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesi mülkiyet durumu

4.2.6. Anket çalışmalarının değerlendirilmesi

Sosyal analizler kapsamında, yer standardı aracı temel alınarak hazırlanan anketler 100 kişiye uygulanmıştır.

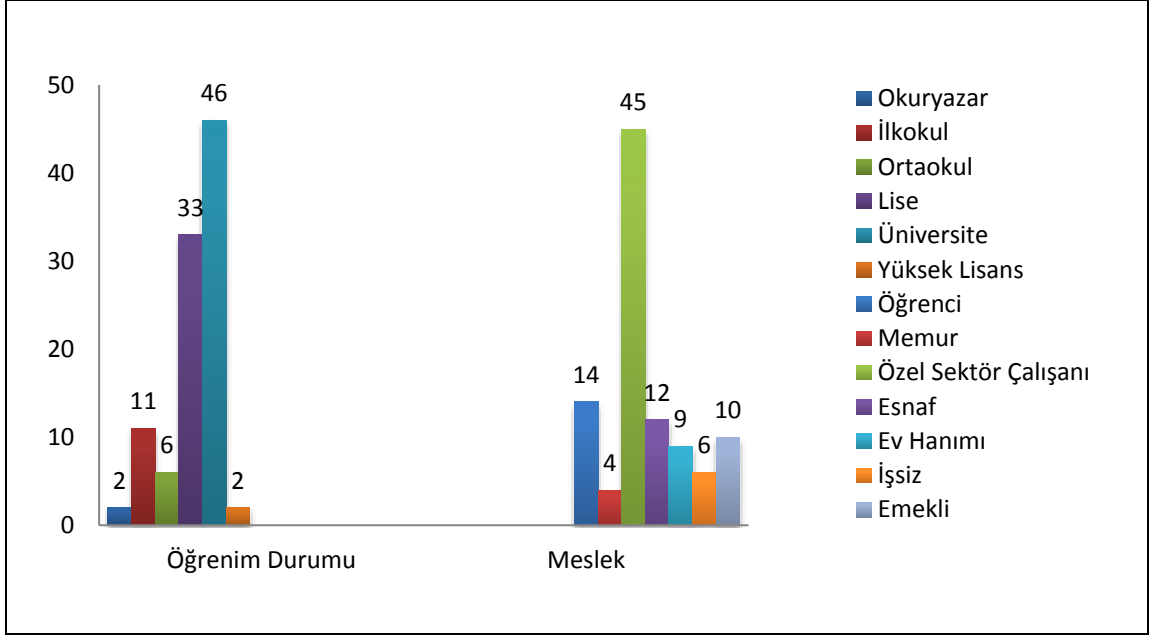
Kullanıcı profili şöyle özetlenebilir:

- %52 kadın, %48 erkek;
- %12'si 15-20 yaş aralığında, %50'si 21-35 yaş aralığında, %25'i 36-50 yaş aralığında, %12'si 51-65 yaş aralığında ve %1'i 65 yaş üzerinde; (Şekil 4.15)

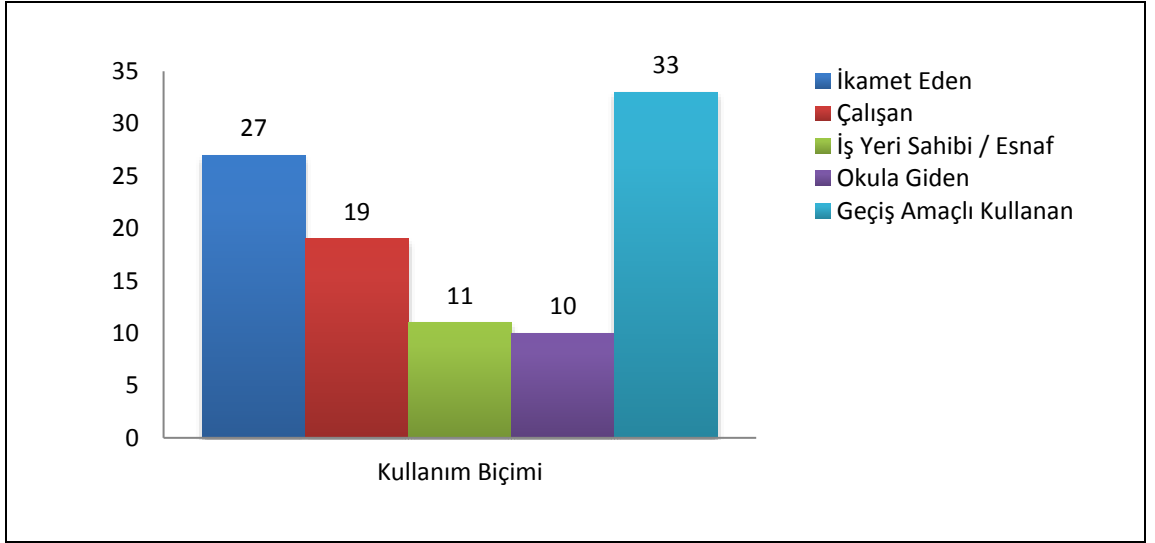

Şekil 4.15. Kullanıcıların cinsiyetleri ve yaş aralıklarına göre kullanıcı profili

- %2'si okuryazar, %11'i ilkokul mezunu, %6'sı ortaokul mezunu, %33'ü lise mezunu, %46'sı üniversite ve %2'si yüksek lisans mezunu;
- %14'ü öğrenci, %4'ü memur, %45'i özel sektör çalışanı, %12'si esnaf, %9'u ev hanımı, %6'sı işsiz ve %10'u emekli; (Şekil 4.16)
- %27'si yakın çevrede ikamet eden, %19'u yakın çevrede çalışan, %11'i yakın çevrede esnaf/işyeri sahibi, %10'u yakın çevredeki okullara giden, %33'ü alanı geçiş amaçlı kullanıcılarıdır (Şekil 4.17).

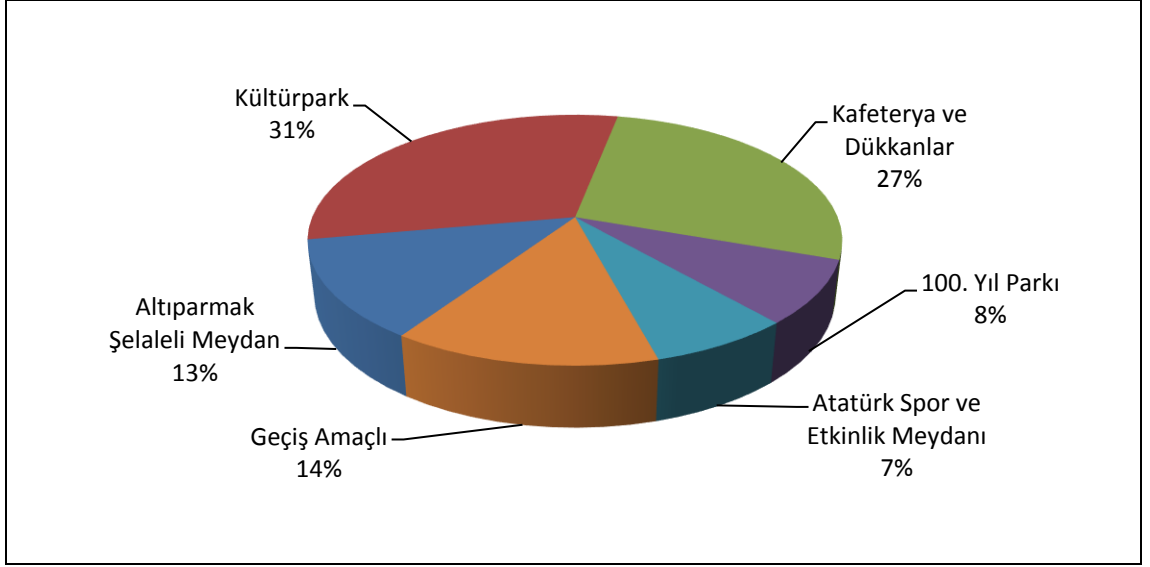
Şekil 4.16. Kullanıcıların öğrenim durumu ve mesleğine göre kullanıcı profili

Şekil 4.17. Kullanıcıların alanı kullanım biçimlerine göre kullanıcı profili

Kullanıcıların çalışma alanında en fazla gittiği yerler:

- %14'ü Altıparmak Şelaleli Meydan, %34'ü Kültürpark, %30'u Altıparmak Caddesi'ndeki kafeterya ve dükkanlar, %9'u Yüzüncü Yıl Parkı, %8'i Atatürk Spor ve Etkinlik Meydanı olarak belirlenmiştir. Kullanıcıların %15'inin ise alanı geçiş amaçlı kullandığı belirtilmiştir (Şekil 4.18).

Şekil 4.18. Kullanıcıların çalışma alanında en fazla gittiği yerler

Mekan kalitesini ölçmeye yönelik hazırlanan sorulara verilen cevapların ortalaması ile elde edilen sonuçlar (7 üzerinden);

Dolaşım: 2 puan,

Toplu taşıma: 4 puan,

Trafik ve otoparklar: 2 puan,

Sokak ve boşluklar: 3 puan,

Doğal alanlar: 3 puan,

Oyun ve rekreasyon: 3 puan,

Tesis ve imkanlar: 4 puan,

İş ve yerel ekonomi: 4 puan,

Konut ve toplum: 2 puan,

Sosyal iletişim: 4 puan,

Kimlik ve aidiyet: 4 puan,

Güven hissi: 2 puan,

Bakım ve onarım: 4 puan,

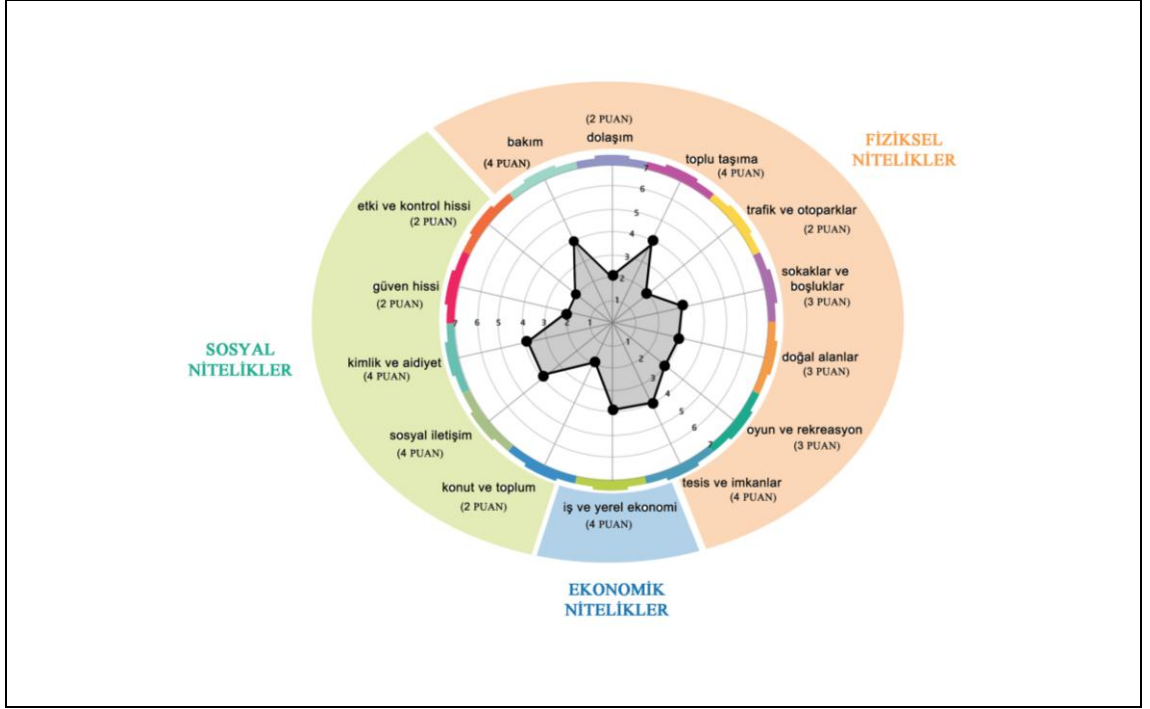
Etki ve kontrol hissi: 2 puan şeklinde belirlenmiştir.

Mekan kalitesine yönelik elde edilen sonuçlar; fiziksel, sosyal ve ekonomik nitelikler olarak 3 başlıkta toplanarak değerlendirilmiştir. Şekil 4.19'da görüldüğü gibi fiziksel

nitelikler; bakım, dolaşım, toplu taşıma, trafik ve otoparklar, sokak ve boşluklar, doğal alanlar, oyun ve rekreasyon, tesis ve imkanlar olarak; sosyal nitelikler; konut ve toplum, sosyal iletişim, kimlik ve aidiyet, güven hissi, etki ve kontrol hissi olarak; ekonomik nitelikler ise; iş ve yerel ekonomi olarak gruplanmıştır.

Kullanıcıların verdiği yanıtlara göre, mekanın fiziksel niteliklerine yönelik belirlenen sorunlar:

- yaya ve bisikletlilere yönelik güzergahların yeterli ve güvenli olmadığı,
- yolların yaşlı ve engellilerin erişimine yeterince olanak sağlamadığı,
- toplu taşıma araçlarının duraklarının uygun yerlerde bulunmadığı ve araçların engellilere yönelik tasarlanmayıp, yeterli sayıda koltuk bulunmadığı,
- bölgede trafik yoğunluğunun çok fazla olduğu ve trafiğin olumsuz etkilerini (gürültü, hava kirliliği vb.) azaltıcı önlemler alınmadığı,
- binaların ve kamusal mekanların bölgede gezerken estetik açıdan kullanıcılarda yeterince olumlu izlenimler bırakmadığı,
- alanda ve yakın çevresinde tarihi binalar, simgesel yapılar ve açık kamusal mekanlar gibi alanı cazip kılan özellikler bulunmadığı,
- rekreasyonel amaçlı kullanılan yeşil alanların işlevsel ve bakımlı olmayıp, gelecekte işlevlerini sürdürebilecek kapasitede olmadığı,
- çocuklara yönelik oyun ve eğlence alanlarının yeterli ve güvenli olmadığı,
- çevrede genel ihtiyaç mekanlarının (çeşme, tuvalet, dinlenme alanları vb.) sayısının az olduğu,
- geri dönüşüm ve çöp depolama için yeterli imkanların olmadığı,
- alanın gerekli bakım, onarım ve temizliğinin düzenli olarak yapılmayıp, alandaki kullanıcıların da buna yeterli özeni göstermediği şeklinde belirlenmiştir.

Şekil 4.19. Kullanıcılarla yapılan anket çalışmaları sonucunda çalışma alanına yönelik oluşturulan yer standardı diyagramı

Sosyal niteliklerine yönelik belirlenen sorunlar:

- çeşitli yaş gruplarından insanların günün farklı saatlerinde ve yılın farklı mevsimlerinde alanda kendini güvende hissetmediği,
- alanda çeşitli suçların yaşandığı ve antisosyal olumsuz davranışların görüldüğü,
- alandaki insanların komşularına ve buradaki topluluğa yeterince bağlılık hissetmediği,
- alanda yapılan kamusal mekan çalışmalarında ve alanla ilgili alınan kararlarda yerel halkın katılımının sağlanmadığı ve halkın alandaki sorunların belirlenmesinde ve giderilmesinde aktif olarak rol almadığı görülmüştür.

Ekonomik niteliklerine yönelik belirlenen sorunlar:

- alan ve yakın çevresinde insanlar için eğitim, öğrenim gibi farklı beceriler kazandırmaya yönelik kurumların az olduğu,
- her gruptan insana yönelik iş imkanı bulunmadığı,
- yerel işletmelerin faaliyete geçmesi ve büyümesi için yeterince fırsat sağlanmadığı şeklinde belirlenmiştir.

Sonuç olarak, anketlerden elde edilen verileri temel alarak oluşturulan yer standardı diyagramına göre çalışma alanının, fiziksel nitelikleri bakımından kalitesi %45; sosyal nitelikleri bakımından kalitesi %40 ve ekonomik nitelikleri bakımından kalitesi ise %57 olarak belirlenmiştir. Böylece “Bursa - Altıparmak Meydanı'nın ve Stadyum Caddesi'nin kamusal mekan kalitesi yetersizdir” hipotezi ve sosyal nitelikler bakımından alanda belirlenen sorunlar dikkate alındığında da “sağlıklı kentler ve toplumlar için kullanıcılarla birlikte, onların gereksinimleri doğrultusunda tasarlanmış mekanlara ihtiyaç vardır” hipotezi doğrulanmıştır.

5. SONUÇ

Kamusal mekanlar, toplumun her kesiminin ortak kullanımına açık, sosyal ve fiziksel özellikleriyle farklı niteliklere ve işlevsel çeşitliliğe sahip, kamuya ait mekanlardır. Kamusal yaşamda, toplumun fiziksel ve psikolojik sağlığı açısından kamusal mekanların rolü büyüktür. Bu nedenle, kamusal mekanların tasarım ve yönetiminde kullanıcı ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması, mekanların kalitesini ve başarısını etkilemektedir.

Çalışma kapsamında, kamusal mekan kalitesini ölçmeye ve kullanıcı ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışmalarda, kamusal mekan kalitesinin artırılması ve sağlıklı kentler ve toplumlar oluşturulması için katılımcı tasarım süreçlerinin gerekliliği vurgulanmaktadır.

Çalışmada alanı olarak seçilen Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesi, sahip olduğu potansiyel değerlerle, Bursa'nın önemli açık kamusal mekanlarından biridir. Ancak yapılan fiziksel ve sosyal analizler sonucunda bölgenin planlama ve kentsel tasarım açısından eksiklikleri olduğu ve kullanıcı ihtiyaçlarını karşılayamadığı görülmüştür. Bu alan sahip olduğu potansiyelinden oldukça düşük bir mekânsal kalite performansı sergilemektedir. Alanın, tarihi değerlerinin yaşatılması, fiziksel ve sosyal açıdan daha kaliteli bir kamusal mekana dönüştürülmesi için bazı düzenlemelere ihtiyaç olduğu ortadadır. Bu müdahale süreci içerisinde kullanıcı ihtiyaçlarının detaylı bir şekilde sorgulanarak temel alınması gerekmektedir.

Yapılan fiziksel analizlerden elde edilen sonuçlar doğrultusunda; planlama sürecinde tarihi dokunun korunması hedeflenmiş, ancak bunun gerçekleştirilemediği görülmüştür.

Bu kapsamda Stadyum Caddesi'nin batı cephesinde;

- İpekiş fabrikası binaları korunarak bir müze olarak işlevlendirilebilir,
- Atatürk Lisesi'nin mekânsal standartları ve teknik altyapısı güçlendirilerek eğitime devam edebilir,
- benzer şekilde kapalı spor salonu da iyileştirilerek kullanımı artırılabilir,

- millet bahçesi yerine tarihi stadyumun izleri korunup, bu stadyumun Bursa'daki spor kültürüne katkıları dikkate alınarak, alan hem bir spor müzesi, hem de sembolik spor alanı olarak yeniden düzenlenebilir ve peyzaj öğeleriyle Kültürpark'a bağlanabilir,
- doğu cephesinde konutların zemin katında bulunan ticari alanlar niteliksel olarak düzenlenebilir, çevredeki kullanıcı profiline uygun işlevlerle geliştirilebilir,
- dere kanalı doğal yapısına dönüştürülebilir, çevresinde yeşil bir bant oluşturulabilir,
- Tower Plaza ve lojmanlar yıkılıp 100. yıl Parkından Müdürlük binasına kadar olan alan bir gece-gündüz yaşayan bir medyatekle ve rekreasyon alanı olarak düzenlenebilir.

Böylece Kültürpark, eski stadyum alanı, Altıparmak Meydanı, 100. yıl parkı, ve Cilimboz deresi vadisi yeşil bir koridor olarak kent merkeziyle, Merinos Atatürk Kongre ve Kültür Merkezini ve Merinos Parkını bağlayacak ve bir sonraki etapta vadi Botanik Parka kadar yeniden düzenlenerek kent içinde yeşil bir sistem oluşturarak sürekliliği sağlayacak, yeşil alanlar parçacıl lekeler olmaktan çıkacaktır.

Gözlemler ve kullanıcılarla yapılan anket çalışmaları üzerinden elde edilen veriler göz önüne alınarak mekanda iyileştirilmesi gereken 5 öncelikli konu belirlenmiştir. Bunlar;

1. Dolaşım,
2. Trafik ve otoparklar,
3. Konut ve toplum,
4. Güven hissi,
5. Etki ve kontrol hissidir.

Çalışma alanına yönelik öncelikli konulardan; konut ve toplum, güven hissi, etki ve kontrol hissi yapılan anket çalışmalarına dayanarak belirlenmiş, dolaşım, trafik ve otoparklar konularında ise yapılan gözlemlerin ve anket sonuçlarının örtüştüğü görülmüştür. Yer standardı aracının kullanılması, yapılan gözlemler ve toplumun katılımı ile gerçekleştirilen anket çalışmaları arasında bütünlük ve analiz tekniğinde çeşitlilik sağlamıştır.

Bu bağlamda belirlenen önceliklere yönelik; yaya ve bisikletlilere güvenli yollar sağlanmalı ve her yaş grubu ve engelliler için uygun teknik özellikte erişilebilir güzergahlar düzenlenmelidir. Yeterli kapasiteye sahip toplu taşıma araçları kullanılmalı, duraklar işlevsel ve yürüme mesafesi açısından uygun yerlerde olmalı ve bölgede yoğun trafikten dolayı oluşan hava ve gürültü kirliliğine karşı yeşil alanlar arttırılmalıdır. İnsanların kendini günün her saati güvende hissedebilmesi için alan karma kullanımlı bir şekilde geliştirilmeli, gece-gündüz yaşayan işlev alanları arttırılmalıdır. Alanla ilgili yapılacak çalışmalarda, alan sakinlerinin ve kentli kullanıcıların görüşleri alınarak, sürece dahil olmaları sağlanmalıdır. Böylece, hem kullanıcıların beklentileri karşılanacak, hem yapılan projeler benimsenecek, hem de kullanıcıların mekansal aidiyet duyguları güçlenecektir.

Bu öncelikli konular dışında, çalışma alanının kalitesinin birçok yönden düşük olduğu belirlenmiştir. Çalışma alanındaki sokak ve boşlukların kullanıcılar üzerinde estetik açıdan olumlu izlenimler yaratması için binalar ve kamusal mekanlar ortak bir tasarım diliyle tasarlanmalıdır. Doğal alanlara yönelik; rekreasyon alanları, parklar ve refüjler gibi yeşil alanlar, kullanıcıların ihtiyaçları doğrultusunda tasarlanmalı, düzenli bakımı yapılmalı ve sürdürülebilirliği sağlanmalıdır. Oyun ve rekreasyona yönelik; çocuklar için yeterli oyun ve eğlence alanları oluşturulmalı ve bu alanların güvenliği sağlanmalıdır. Tesis ve imkanlara yönelik; genel hizmet mekanlarının (çeşme, tuvalet vb.) sayısı arttırılmalı ve çöp depolama için yeterli imkanlar sağlanmalıdır. İş ve yerel ekonomiye yönelik; alanda kullanıcılara farklı beceriler kazandırmaya yönelik eğitim alanlarının sayısı arttırılmalı ve her gruba yönelik istihdam olanakları yaratılmalıdır.

Bununla birlikte Bursa'nın en önemli akslarından biri olan Stadyum Caddesi ve Altıparmak Meydanı için geleceğe yönelik yapılacak çalışmalarda hem kentlilerin, hem de ilgili tüm aktörlerin dahil olacağı IAP2'nin tanımladığı çalıştaylar gibi farklı katılım teknikleri kullanılabilir. Özellikle alana yönelik bir tasarım vizyonun geliştirilmesi için bir kentsel tasarım yarışması düzenlenebilir. Yarışmada jürinin belirlediği eşdeğer ödüller halk oylamasına açılabilir, böylece toplumsal katılımın en üst noktaya çıktığı yetki verme düzeyine ulaşılabilir.

Sonuç olarak; başarılı ve kaliteli kamusal mekanlar oluşturmada, katılımcı yaklaşımın göz ardı edilemeyecek bir husus olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, değişen kullanıcı ihtiyaçlarını karşılamak için mekandaki tasarım ve yönetimin esnek olması ve uygulama sonrasında da kullanıcı görüşlerinin tekrar değerlendirilmesi ve gerekli revizyonların yapılması gerekmektedir. Zamanla değerini yitiren, insanları birleştirmek yerine uzaklaştıran ve birer geçiş alanına dönüşen kamusal mekanların önüne geçmek ve gün geçtikçe körelen kamusal yaşamı güçlendirerek sağlıklı kentler ve toplumlar oluşturmak için kamusal mekanlarda katılımcı tasarım yaklaşımlarına öncelik verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Aksoy, F. 2013.** Geçmişten günümüze Altıparmak Caddesi. Bursa'da Zaman Dergisi, <http://bursadazamandergisi.com/makaleler/gecmisten-gunumuze-altiparmak-caddesi-1165.html> - (Erişim tarihi: 05.05.2018).
- Aksoy, A., Ertürk, E. 2007.** Kamusal alan ve güncel sanat. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 96 s.
- Arendt, H. 2003.** Human condition (insanlık durumu), Çev. Bahadır Sina Şener, İletişim Yayınları, İstanbul, 461 s.
- Anonim, 2002.** Project for Public Spaces, PPS. What makes a successful place?. <https://www.pps.org/article/grplacefeat> - (Erişim tarihi: 23.01.2019).
- Anonim, 2005a.** Bursa Büyükşehir Belediyesi. Sağlıklı şehirler için vizyonumuz ve planlarımız. https://www.bursa.bel.tr/dosyalar/vizyon_ve_planlarimiz_trk_02_aralik_2005.pdf - (Erişim tarihi: 06.11.2018).
- Anonim, 2005b.** Project for Public Spaces, PPS. 10 principles for succesfull squares. <https://www.pps.org/article/squaresprinciples> - (Erişim tarihi: 23.01.2019).
- Anonim, 2005c.** Sağlıklı Kentler Birliği. Strateji planı 2005-2020. http://www.skb.gov.tr/wp-content/uploads/2010/06/SKB_2005-2020_Strateji_Plani.pdf - (Erişim tarihi: 06.11.2018).
- Anonim, 2007a.** Comission for Architecture and the Built Environment, CABE. Spaceshaper a user's guide. <https://designcouncil.org.uk/sites/default/files/asset/document/spaceshaper-a-users-guide.pdf> - (Erişim tarihi: 18.06.2018).
- Anonim, 2007b.** Project for Public Spaces, PPS. What is placemaking?. <https://www.pps.org/article/what-is-placemaking> - (Erişim tarihi: 10.01.2018).
- Anonim, 2016.** NHS Health Scotland. Place and communities. <http://www.healthscotland.scot/media/1088/27414-place-and-communties-06-16.pdf> - (Erişim tarihi: 29.03.2018).
- Anonim, 2017a.** Architecture & Design Scotland, NHS Health Scotland, Scottish Government. Place standard – How good is our place?. <https://placestandard.scot/place-standard.pdf> - (Erişim tarihi: 29.03.2018).
- Anonim, 2017b.** Architecture & Design Scotland, NHS Health Scotland, Scottish Government. Planning at a local authority scale. <https://www.ads.org.uk/wp-content/uploads/Planning-at-a-Local-Authority-Scale-V1.2.pdf> - (Erişim tarihi: 11.08.2019).
- Anonim, 2017c.** Architecture & Design Scotland, NHS Health Scotland, Scottish Government. Planning at a city district scale. <https://www.ads.org.uk/wp-content/uploads/Planning-at-a-City-District-Scale-V1.2.pdf> - (Erişim tarihi: 12.08.2019).
- Anonim, 2017d.** Architecture & Design Scotland, NHS Health Scotland, Scottish Government. Settlement scale. <https://www.ads.org.uk/wp-content/uploads/PSiP-Settlement-Scale-Draft-V1.0.pdf> - (Erişim tarihi: 14.08.2019).
- Anonim, 2017e.** Architecture & Design Scotland, NHS Health Scotland, Scottish Government. Place Standard process evaluation: learning from case studies in year one. http://www.healthscotland.scot/media/1394/place-standard-process-evaluation_may2017_english.pdf - (Erişim tarihi: 08.08.2019).

- Anonim, 2017f.** Architecture & Design Scotland, NHS Health Scotland, Scottish Government. Neighbourhood scale. <https://www.ads.org.uk/wp-content/uploads/PSiP-Neighbourhood-Scale-V1.1.pdf> - (Erişim tarihi: 14.08.2019).
- Anonim, 2017g.** Dundee Partnership. City plan for Dundee 2016-2026. <https://www.dundee.gov.uk/sites/default/files/publications/cityplan.pdf> - (Erişim tarihi: 12.08.2019).
- Anonim, 2017h.** East Dunbartonshire Community Planning Partnership, Keep Scotland Beautiful NHS Health Scotland. Piloting the place standard in Hillhead and Harestanes, Final report 2017. <https://www.keepsotlandbeautiful.org/media/1560091/ksb-place-standard-report-final-31-05-17.pdf> - (Erişim tarihi: 14.08.2019).
- Anonim, 2017i.** Project for Public Spaces. The placemaking process. <https://www.pps.org/article/5-steps-to-making-places> - (Erişim tarihi: 13.01.2018).
- Anonim, 2017j.** Shetland Island Council, ZetTrans Shetland's Transport Partnership, NHS Shetland. Our Place, Place Standard Final Report. <https://www.shetland.gov.uk/documents/ShetlandPlaceStandardFinalReportMar17.pdf> - (Erişim tarihi: 11.08.2019).
- Anonim, 2017k.** South Lanarkshire Council. South Lanarkshire Local Development Plan, Main issues report. [file:///C:/Users/win10/Downloads/Place_Standards_Technical_Report_Internet%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/win10/Downloads/Place_Standards_Technical_Report_Internet%20(1).pdf) - (Erişim tarihi: 12.08.2019).
- Anonim, 2018a.** Dünya Sağlık Örgütü. DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı Faz VII (2019-2024) için uygulama çerçevesi: hedefler, gereksinimler ve stratejik yaklaşımlar. <http://www.skb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/05/DSO-7.Faz-Rehberi-1.pdf> - (Erişim tarihi: 05.07.2019).
- Anonim, 2018b.** International Association for Public Participation, IAP2. Advancing the practice of participation. <https://www.iap2.org/> - (Erişim tarihi: 20.12.2018).
- Anonim, 2018c.** International Association for Public Participation, IAP2. Public participation pillars, [https://iap2usa.org/Resources/Documents/IAP2%20Federation%20%20P2%20Pillars%20\(2\)%20\(1\).pdf](https://iap2usa.org/Resources/Documents/IAP2%20Federation%20%20P2%20Pillars%20(2)%20(1).pdf) - (Erişim tarihi: 20.12.2018).
- Anonim, 2018d.** Participate in Design. Why participatory design?. <http://participateindesign.org/approach/why> - (Erişim tarihi: 20.12.2018).
- Anonim, 2018e.** Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği, SKB. Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı. <http://www.skb.gov.tr/dunya-saglik-orgutu-avrupa-saglikli-sehirler-agi/> - (Erişim tarihi: 02.02.2018).
- Anonim, 2019a.** Bursa Gazeteciler Cemiyeti. Bursa (tarihsel gelişim süreci). <http://bgc.org.tr/ansiklopedi/bursa-tarihsel-gelisim-sureci-.html> - (Erişim tarihi: 17.03.2019).
- Anonim, 2019b.** Dünya sağlık örgütü (WHO). <http://www.mfa.gov.tr/who.tr.mfa> - (Erişim tarihi: 11.05.2019).
- Anonim, 2019c.** Sağlıklı kentler hareketi. <https://docplayer.biz.tr/5062166-Saglikli-kentler-hareketi.html> - (Erişim tarihi: 11.05.2018).
- Arnstein, S. 1969.** A ladder of citizen participation. *Journal of the American Planning Association*, 35(4): 216 – 224.
- Barber, J. 2016.** Applying the place standard: 5 projects and 2 cities. http://www.healthscotland.scot/media/2305/2_jude-barber.pdf - (Erişim tarihi: 11.08.2019).

- Başaran, İ. 2007.** Sağlıklı kentler kavramının gelişiminde sağlıklı kentler projesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(3): 207-229.
- Carmona, M., Heath, T., Oc, T., Tiesdell, S. 2003.** Public places – urban spaces. Architectural Press, USA, 312 pp.
- Carr, S., Francis, M., Rivlin, L.G., Stone, A.S. 1992.** Public space. New York: Cambridge University Press, USA, 400pp.
- Demir Kahraman, M. 2014.** İnsan ihtiyaçları ve mekansal elverişlilik kavramları perspektifinde yaşanılabilirlik olgusu ve mekansal kalite. *Planlama*, 24(2): 74-84.
- Gehl, J. 2004.** Places For People - Melbourne, Australia. Gehl Architects and the City of Melbourne. <https://escholarship.org/content/qt7w39f29r/qt7w39f29r.pdf?t=krns18> - (Erişim tarihi: 19.06.2018).
- Gehl, J. 2011.** Life between buildings: using public space. Island Press, USA, 216 pp.
- Gehl, J. & Svarre, B. 2013.** How to study public life. Island Press, USA, 200 pp.
- Gökgür, P. 2008.** Kentsel mekanda kamusal alanın yeri. İstanbul: Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 158 s.
- Göregenli, M. 2015.** Çevre psikolojisi, insan-mekan ilişkileri. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 249 s.
- Habermas, J. 1978.** L'Escape Public. Payot Press, Paris, 324 pp.
- Holdar, G.G., Zakharcenko, O. 2002.** Citizen participation handbook. People voice project. International Centre for Policy Studies. iMedia Ltd., <http://siteresources.worldbank.org/INTBELARUS/Resources/eng.pdf> - (Erişim tarihi: 01.05.2018).
- Iveson, K. 2007.** Publics and the city. Blackwell Publishing, USA, 256 pp.
- İnan, Z. 2008.** Kentsel açık alanların kullanıcı gereksinimlerine göre tasarımı. *Artvin Çoruh Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi*, 9 (1-2): 12-23.
- İnceoğlu, M. 2007.** Kentsel açık mekanların kalite açısından değerlendirilmesine yönelik bir yaklaşım: İstanbul meydanlarının incelenmesi. *Basılmamış Doktora Tezi*, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- İnceoğlu, M., Aytuğ, A. 2009.** Kentsel mekânda kalite kavramı. *Megaron*, 4(3): 131-146.
- Kocaoğlu, U. B. 2018.** Vatandaş katılımı sürecinin tasarımı. <https://docplayer.biz.tr/158165581-Vatandas-katilimi-surecinin-tasarimi-ozet.html> - (Erişim tarihi: 05.07.2018).
- Küçükberbaş, E.V., Özkan, B. 1999.** Kemalpaşa kentsel dış mekanların irdelenmesi. Kemalpaşa Kültür ve Çevre Sempozyumu, 3-5 Haziran 1999, Kemalpaşa-İzmir, s. 105-112.
- Lofland, L. H. 1998.** The public realm-exploring the city's quintessential social theory. Aldine de Gruyter, New York, USA, 305 pp.
- Low, S.M. 1997.** Urban public spaces as representations of culture: The plaza in Costa Rica. *Environment and Behavior*, 29 (1): 31-33.
- Lynch, K. 2010.** Kent imgesi. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 215 pp.
- Neale, R. 1997.** Draving life into the city. *Landscape Design*, 263: 31-35.
- Ok, V. 2007.** Sağlıklı kentler için pasif iklimlendirme ve bina aerodinamiği. VIII. Ulusal Tesisat Mühendisliği Kongresi Bildiri Kitabı, s. 213-227.
- Oktay, D. 2002.** The quest for urban identity in the changing context of the city. *Cities*, 19 (4): 261-271.
- Özbek, M. 2004.** Kamusal alan. Hil Yayınları, İstanbul, 912 s.

- Özcan, A. 2007.** Ekolojik temele dayalı sürdürülebilir kentsel gelişme: Malatya kent örneği üzerinden bir değerlendirme. *38. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, 2(1): 685-707.
- Özkan, B., Küçükerbaş, E.V., Kaplan, A., Hepcan, Ş., Malkoç Yiğit, E., Sönmez, H. 2003.** Muğla kenti kamusal dış mekanları bağlamında master plan çalışması. Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 89 s.
- Polat, S. 2013.** Kamusal dış mekanlarda mimari kimliği değerlendirmek için bir yöntem önerisi: Bursa-Cumhuriyet Alanı örneği. Bursa: Nilüfer Akkılıç Library, Bursa, 380 s.
- Rowe, P. G. 1997.** Civic realism. MIT Press, England, 255 pp.
- Rubenstein, H.M. 1992.** Pedestrian malls, streetcapcs and urban spaces. John Wiley and Sons, USA, 288 pp.
- Sanoff, H. 2000.** Community participation methods in design and planning. John Wiley & Sons, USA, 320 pp.
- Sennett, R. 1996.** The fall of public man (kamusal insanın çöküşü), Çev. Abdullah Yılmaz, Serpil Durak, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 480 ss.
- Sepe, M. 2013.** Planning and place in the city: Mapping place identity. Routledge, England, 352 pp.
- Uzgören, G., Erdönmez, M.E. 2017.** Kamusal açık alanlarda mekan kalitesi ve kentsel mekan aktiviteleri ilişkisi üzerine karşılaştırmalı bir inceleme. *Megaron*, 12(1):41-56.
- Ünal, M., Duymuş, H., Altunkasa, C., Uslu, C., Altunkasa, M.F. 2018.** Kentsel yaşam niteliğinde kamusal mekan algılamaları. II. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi, 4-5 Mayıs 2018, Adana, Türkiye.
- Weber, M. 2000.** The City (Şehir / Modern Kentin Oluşumu), Çev. Musa Ceylan, Bakış Yayınları, İstanbul, 280 s.
- Whyte, W. H. 2000.** The social life of small urban spaces. Project for Public Spaces, New York, USA, 120 pp.

EKLER

EK 1 Anket Formu

EK 2 Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Yayın Etik Kurulu Toplantı Tutanağı

EK 1 Anket Formu

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ BİNA BİLGİSİ ANA BİLİM DALI YÜKSEK LİSANS TEZİ ALAN ÇALIŞMASI

Anket Formu

Vereceğiniz yanıtlar ile derlenecek bilgiler, yüksek lisans tez çalışmamda kullanılmak amacı ile toplanmakta olup TAMAMEN GİZLİ KALACAKTIR. Araştırmaya zaman ayırarak doğru yanıtlar vermeniz ve titizlik göstermeniz araştırmamın güvenilirliğinin artmasına katkı sağlayacaktır. İlginiz ve yardımınız için teşekkürler.

Görüşmenin Yapıldığı Tarih :/...../2018 **Görüşmenin yapıldığı saat :**

Anketörün Adı Soyadı :

Anketin Yapıldığı Alan: Bursa Altıparmak Meydanı ve Stadyum Caddesi

Kullanıcı Profiline Yönelik Sorular:

1.Yaşınız: (1) 15-20 (2) 21-35 (3) 36-50 (4) 51-65 (5) 65+

2.Cinsiyetiniz: (1) Kadın (2) Erkek

3.Öğrenim Durumunuz : (1) okur yazar (2) ilk okul (3) ortaokul (4) lise
(5) üniversite (6)Diğer.....

4.Mesleğinizi-konumunuzu belirtiniz.

(1) Öğrenci (2) Memur (3) Özel Sektörde Ücretli Çalışan (4) Serbest Meslek-Esnaf
(5) Ev Hanımı (6) İşsiz (7) Emekli (8)Diğer.....

Kullanıcı tipini belirlemek için:

5. Bu bölgede ;

(1) İkamet ediyorum (2) Çalışıyorum (3) İş yeri sahibiyim (esnaf) (4) Okula gidiyorum
(5) Diğer.....

6. Bu çevrede en çok gittiğiniz yeri belirtiniz. (Altıparmak için)

(1) Altıparmak Şelaleli Meydan (2) Kültürpark (3) Altıparmak cd.deki kafeteryalar,
restoranlar ve dükkanlar (5) Yüzüncü Yıl Parkı (6)Atatürk Spor ve Etkinlik Meydanı
(7)Diğer.....

Aşağıdaki ifadeleri okuyarak, her bir soruyu 1 ve 7 numaraları arasında derecelendirerek cevaplayın. Cevabınızı dikdörtgenlere X koyarak belirtiniz. Konu hakkında bilginizin olmaması durumunda FIKRİM YOK kutusunu işaretleyiniz veya soruyu boş bırakınız.	1- Kesinlikle katılmıyorum	2- Katılmıyorum	3- Biraz katılmıyorum	4- Kararsızım	5- Biraz katılıyorum	6- Katılıyorum	7- Tamamen katılıyorum	FIKRİM YOK
	KATILMA SEVİYESİ							
KAMUSAL MEKÂNIN ÖZELLİKLERİ;								
DOLAŞIM								
Yürüyüş ve bisiklet yolları için yeterli ve güvenli güzergahlar vardır; alanda yayalara ve bisikletlilere daha fazla öncelik verilir.								
Yollar, yaşları ve hareketliliği ne olursa olsun herkesin erişimini sağlar. (<i>yaşlı, engelli, çocuk vb..</i>)								
Yol güzergâhları farklı mevsimlerde ve günün farklı zamanlarında kullanım için güvenlidir.								
TOPLU TAŞIMA								
Toplu taşıma hizmetleri sık ve güvenilirdir, insanları gitmek istedikleri yerlere rahatlıkla ulaştırır.								
Toplu taşıma araçları farklı yaş gruplarına ve engellilere uygundur ve erişilebilirdir, yeterli sayıda koltuk vardır.								
Toplu taşıma durakları uygun yerlerde ve yürüme mesafesindedir.								
Farklı gelir grupları toplu taşıma araçlarından yararlanabilir.								
TRAFİK VE OTOPARKLAR								
Bölgede çok fazla trafik yoğunluğu vardır.								
Otoparklar can, mal ve suç açısından güvenlidir								
Trafiğin olumsuz etkilerini azaltıcı önlemler alınmıştır. (<i>Gürültü, Hava Kirliliği ..</i>)								
SOKAKLAR VE BOŞLUKLAR								
Binalar ve kamusal alanlar bölgede gezerken olumlu hoş bir etki yaratır.								
Tarihi binalar, simgesel yapılar, açık kamusal mekanlar gibi alanı cazip kılan özellikler bulunmaktadır.								
İnsanlar alanda rahatlıkla yol ve rotalarını bulabilir, bölgeyi algılayabilir.								
DOĞAL ALANLAR								
İnsanların rekreasyonel amaçla kullanabileceği yeşil alanlar vardır. Yeterli büyüklükte/sayıdadır.								
Yeşil alanlar işlevsel ve bakımlıdır. Herkes tarafından ulaşılabilir ve kullanılabilir.								
Yeşil alanlar aşırı gürültü ve hava kirliliğinden etkilenmemektedir								
Yeşil alanlar gelecekte de işlevini ve yeterliliğini sürdürebilecek kapasitededir.								
OYUN VE REKREASYON ALANLARI								
Çocuklara yönelik oyun ve eğlence alanları vardır.								
Günün ve yılın farklı zamanlarında güvenilir ve tüm hava koşullarına elverişlidir.								

Bu alanlar erişilebilir ve ilgi çekici alanlardır.									
TESİS VE İMKANLAR									
Farklı ihtiyaçlara yönelik tesis ve imkanlar vardır. (sağlık, eğitim, alışveriş, dinlenme vb.)									
Tesislerin bakımı ve onarımı yapılmaktadır.									
Tesisler makul mesafede olup herkes tarafından kullanılabilir.									
İŞ VE YEREL EKONOMİ									
Alan ve yakın çevresinde insanlar için eğitim, öğretim gibi farklı beceriler kazandırmaya yönelik kurumlar vardır.									
Alanda her gruptan insana yönelik iş imkanı vardır. (Engelli, farklı cinsiyetten, farklı eğitim durumundan vb.)									
Yerel işletmelerin faaliyete geçmesi ve büyümesi için fırsatlar vardır.									
KONUT VE TOPLUM									
Farklı kişi sayısındaki ve gelir düzeyindeki ailelere göre uygun ve kaliteli konutlar vardır.									
Farklı konut türleri vardır. Bunlar birbiri ile uyum sağlamaktadır.(Apartman, müstakil, site vb.)									
Alanda bulunan ve yakın çevrede yaşayan her yaş grubundan insan gece/gündüz kendini güvende hissedebilir.									
SOSYAL İLETİŞİM									
Toplum genelinde farklı gruplardan insanların kaynaşmasına ve buluşmasına imkan sağlayan mekanlar vardır.									
Yılın ve günün farklı zamanlarında kullanılmaya uygun kapalı, açık farklı mekanlar vardır.									
KİMLİK VE AİDİYET									
İnsanlar kendilerini komşularına ve topluma bağlı hissedebilirler.									
Alanın insanlar üzerinde tarihi ve manevi açıdan bir önemi vardır.									
GÜVEN HİSSİ									
Alandaki boşluklar binalar tarafından sarılıdır ve kontrollüdür.									
Alanda suçlar ve antisosyal davranışlar bulunmamaktadır.									
Bölge herkes için güvenlidir. (yaşlı, engelli, çocuk vb..)									
BAKIM VE ONARIM									
Çevrede genel ihtiyaç mekanları (wc, çeşme, dinlenme vs.) vardır.									
Çevrede gerekli bakım onarım ve temizlik düzenli yapılmaktadır.									
Parklar, kamusal alanlar ve kamu mülkleri gibi tesisler genel olarak bakımlıdır.									
Geri dönüşüm ve çöp depolama için yeterli imkanlar vardır ve topluma uygun olarak düzenlenmiştir.									
Yerel yönetimler, ev ve dükkan sahipleri, alandaki kullanıcılar alanı temiz tutmakta ve zarar vermemektedir.									
KATILIM HİSSİ									
Alanda yapılacak çalışmalar ve alanla ilgili kararlarda yerel halkın katılımı sağlanmaktadır.									
Alandaki sorunların belirlenmesi ve giderilmesinde toplum aktif olarak katkıda bulunmaktadır.									

EK 2 Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Yayın Etik Kurulu Toplantı Tutanağı

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı: 26468960-044/37314
Konu: Serpil KIZILOĞLU Uygulama İzni

12/10/2018

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 26.07.2018 tarihli ve 31037515-302/5097 sayılı yazınız.

İlgi yazınızda bahsi geçen Enstitünüz Mimarlık Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Serpil KIZILOĞLU'nun "Kavusal Mekan Tasarımında Yer Yapına Yaklaşımı; Bursa-Altıparmak Meydanı Örneği" konulu alan çalışması kapsamında uygulanacak olan anket soruları Üniversitemiz Fen ve Mühendislik Bilimleri Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'nca görüşülmüş olup, alınan karar ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi rica ederim

Prof. Dr. Mehmet YÜCE
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek :
Karar örneği (1 sayfa)

Bu Belge, 5070 sayılı Kanun hükümlerine uygun olarak elektronik imza ile imzalanmıştır.

U.U. Rektörlüğü Görükle Kampüsü 16059 Nilüfer/BURSA

Tel : 0224 294 00 86 Faks: 0224 294 00 37

e-posta : uug@uludag.edu.tr Elektronik Ağ: www.uludag.edu.tr

Bilgi için Çiğdem ŞENOL

Şef

Tel : 0224 294 00 38

Bu belge UDOS ile hazırlanmıştır. Teyit için: <https://ados.uludag.edu.tr/teyit/7g0Tn9W11FLUuzXB1dmp6n9w>

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Serpil KIZILOĞLU
Doğum Yeri ve Tarihi : 08.08.1992 / BURSA
Yabancı Dil : İngilizce

Eğitim Durumu
Lise : (2006-2010) Bursa Atatürk Anadolu Lisesi
Lisans : (2010-2015) İzmir Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi,
Peyzaj Mimarlığı Bölümü
Yüksek Lisans : (2016-2019) Bursa Uludağ Üniversitesi, Mimarlık
Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Bina Bilgisi Ana Bilim Dalı

Çalıştığı Kurum/Kurumlar : (2015) Etken Mimarlık
(2016- Halen) Karakaşgil İnşaat A.Ş.

İletişim (e-posta) :serpil.kiziloglu@gmail.com

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Serpil KIZILOĞLU
Tez Adı	Sağlıklı Kentler İçin Kamusal Mekan Kalitesinin Arttırılmasında Katılımcı Tasarımın Önemi: Bursa Altıparmak Meydanı-Stadyum Caddesi Örneği
Enstitü	Fen Bilimleri Enstitüsü
Anabilim Dalı	Mimarlık / Bina Bilgisi
Tez Türü	Yüksek Lisans
Tez Danışman(lar)ı	Doç. Dr. Sibel POLAT
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) izni	☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☒ Tezimin sadece içindekiler, özet, kaynakça ve içeriğinin % 10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama izni	☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin veriyorum

Hazırlamış olduğum tezimin belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih: 15/10/2019

İmza: